

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร

ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี

Opinion of Farmers toward Implementation of Community Rice Center,
Ratchaburi Province

นามผู้วิจัย นางสาวชลธิชา เชื้อขจรชาญ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา ศรีสุวรรณ, กศ.ด.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สุรินทร์ นิยมามกุล, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์พิชัย ทองดีเลิศ, ค.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่

เดือน

พ.ศ.

สิงห์บุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี

Opinion of Farmers toward Implementation of Community Rice Center,
Ratchaburi Province

โดย

นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชลธิชา เขียวชาญ 2555: ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
จังหวัดราชบุรี ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา ศรีสุวรรณ, กศ.ด. 167 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร 2) ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ตามปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรที่แตกต่างกัน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนจำนวน 230 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน การสุ่มอย่างง่าย และการสุ่มแบบพบโดยบังเอิญ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สถิติ t-test สถิติ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวน ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ LSD และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.61 ปี จบการศึกษายุ่งในระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน มีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 23.35 ไร่ มีแรงงานในการเพาะปลูกข้าว 2 คน มีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 287,893.40 บาท/ปี เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีจำนวนเท่ากับ 115 คน และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีจำนวนเท่ากับ 115 คน เกษตรกรส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรมีการเปิดรับสื่อบุคคลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อกิจกรรมจากการจัดประชุม และสื่อมวลชนจากวิทยุและโทรทัศน์ 2) เกษตรกรมีความคิดเห็นโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) เปรียบเทียบความคิดเห็น พบว่า เกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การเปิดรับสื่อบุคคล และสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Chonthicha Chiewchan 2012: Opinion of Farmers toward Implementation of Community Rice Center, Ratchaburi Province. Master of Science (Agricultural Extension), Major Field: Agricultural Extension, Department of Agricultural Extension and Communication.
Thesis Advisor: Assistant Professor Supattra Srisuwan, Ed.D. 167 pages.

The objectives of this research were: 1) to study personal factors, economic factors, social factors, and exposure to agricultural information 2) to assess the opinion of farmers toward implementation of a community rice center 3) to compare of the farmer's points of view on opinions expressed of towards the implementation of a community rice center in reference to personal factors, social factors, and exposure to divergent levels of agricultural information 4) to explore the relationship between economic factors and implementation of a community rice center. The sample consisted of a total of 230 rice farmers who are members of a community rice center. Proportional Stratified Random Sampling, Simple Random Sampling and Accidental Sampling. Interviews were conducted to gather the relevant data. Statistical analysis used for interpretation included frequency, percentage, mean, standard deviation and maximum minimum, t-test, F-test (One way ANOVA), Least Significant Difference (LSD), and Pearson Correlation Coefficient.

Research result revealed 1) the majority of farmers were male, with an average age in excess of 49.61 years, with below or equal to elementary education, members family had 4-5 persons. The average area for rice cultivation was 23.35 rais, the average labor for rice cultivation 2 persons, average income from the cultivation of rice 287,893.40 baht/year. Farmers not be a member of Farmer's Organization there were 115 persons, Farmers be a member of Agricultural Cooperatives and Farmers Group there were 115 persons. Most farmers had no social position. 2) Farmers exposure to personal media from government officials, activities media from conference, mass media from radio and television. Opinion of farmers toward implementation average was quite high. 3) Studies showed divergences in age, the level of education, the number of household members influence the farmers's view of the implementation of a community rice center at 0.05 level. 4) Member of Farmer's Organization, the personal media and activities media at 0.01 level, labor in the cultivation of rice have anything related with opinion of farmers toward implementation of community rice center at 0.01

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงโดยสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขจาก ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รศ.ดร.จำนงรักษ์ อุดมเศรษฐ์ ประธานการสอบ และ รศ.ดร.ทิพวรรณ ลิ้มกุล ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ เกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือในการประสานงานและนัดหมายเกษตรกรเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณ คุณสุพัฒน์ อ่อนคง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ที่ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจแบบสัมภาษณ์ คุณจรี ภัทรกุลนิษฐ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว ขอขอบพระคุณประธานศูนย์ข้าวชุมชน และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของ ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดราชบุรีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา รวมถึงพี่ๆ เจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกในทุกๆ เรื่อง

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่คุณพ่อจักรกฤษณ์ เชี่ยวชาญ คุณแม่นิรมล เชี่ยวชาญ ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนทุนการศึกษามาเป็นอย่างดี ตลอดจนสำเร็จการศึกษา และญาติๆ เพื่อนๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือ แนะนำ คอยให้กำลังใจ คณะครู อาจารย์ทุกท่านที่คอยสั่งสอนให้ความรู้ คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

ชลธิชา เชี่ยวชาญ

เมษายน 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร	16
สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดราชบุรี	24
ศูนย์ข่าวชุมชน	27
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
สมมติฐานในการวิจัย	52
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	54
กรอบแนวคิดการวิจัย	55
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
การทดสอบเครื่องมือ	66
การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	67
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	69
ผลการวิจัย	69
ข้อวิจารณ์	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	127
สรุปผลการวิจัย	127
ข้อเสนอแนะ	132
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	136
ภาคผนวก	143
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	144
ภาคผนวก ข ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์	154
ภาคผนวก ค หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์	157
ภาคผนวก ง ประมวลภาพการเก็บข้อมูล	163
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	167

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	56
2	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	59
3	ศูนย์ข้าวชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	59
4	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	70
5	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	72
6	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านสังคม	74
7	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร	75
8	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์	76

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	78
10	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามเพศ โดย t-test	89
11	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว	90
12	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)	92
13	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)	93
14	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา โดย t-test	94
15	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว	96
16	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

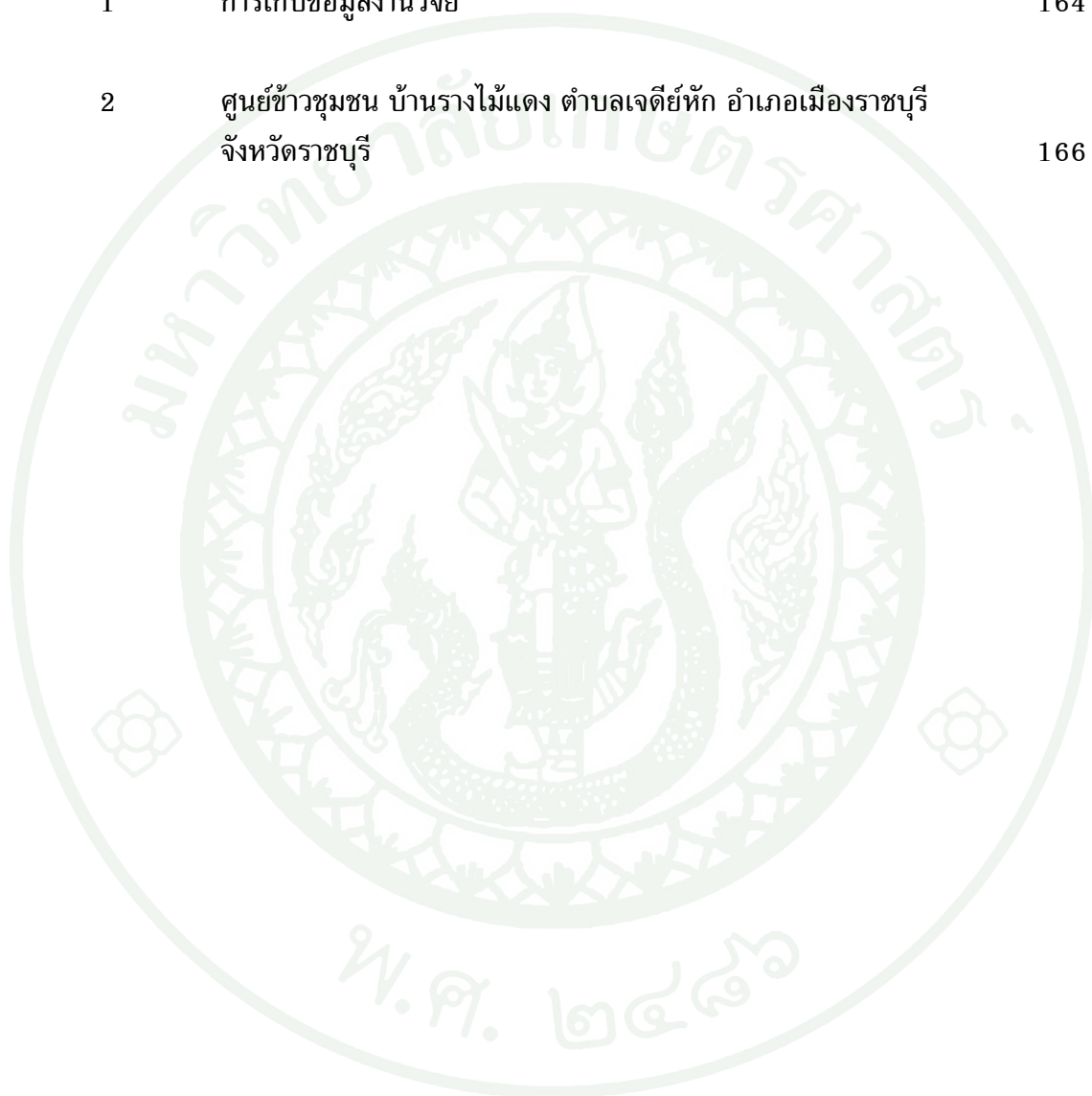
ตารางที่		หน้า
17	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)	99
18	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)	100
19	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	101
20	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างแรงงานในการเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	102
21	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างรายได้จากการเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	103
22	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดย t-test	104
23	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการมีตำแหน่งทางสังคม โดย t-test	106
24	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล โดย t-test	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจาก สื่อกิจกรรม โดย t-test	109
26	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจาก สื่อมวลชน โดย t-test	112
27	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	129
ตารางผนวกที่		
1	ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha)	155

สารบัญภาพ

ภาพผนวกที่		หน้า
1	การเก็บข้อมูลงานวิจัย	164
2	ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านรางไม้แดง ตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี	166

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมตั้งอยู่ในภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมแก่การเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่กว่าครึ่งประเทศประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักเป็นอาชีพคู่บ้านคู่เมืองตั้งแต่สมัยโบราณ จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ภาคเกษตรจึงมีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิต เป็นแหล่งที่มาของปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิตของประชากรโลก ประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าเกษตรได้เป็นจำนวนมาก รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากการส่งออกสินค้าเกษตรซึ่งมีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรในเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2554 เป็นจำนวนเงินถึง 450,597.0 ล้านบาท (กระทรวงพาณิชย์, 2554) ซึ่งนับว่าเป็นภาคที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกสูงที่สุดของประเทศ

ภาคเกษตรมีพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับประเทศไทยหลายชนิด แต่สินค้าเกษตรที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุดของประเทศคือ “ข้าว” เป็นสินค้าเกษตรที่เป็นพืชหลักของประเทศ เป็นอาหารสำคัญของโลก เห็นได้จากพลเมืองมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลกที่บริโภคข้าวเป็นอาหารประจำวันโดยเฉพาะชาวเอเชีย ปัจจุบันข้าวยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกข้าวในเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2554 จำนวน 6,159 ล้านตัน เป็นจำนวนเงินถึง 105,284 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2554) มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวกระจายอยู่ทั่วประเทศ ประมาณ 67.6 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นาปี ร้อยละ 85 และพื้นที่นาปรัง ร้อยละ 15 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า, 2549)

โดยรวมประเทศไทยมีผลผลิตข้าวยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ ซึ่งประเทศไทยมีพื้นที่ทำนา ประมาณ 67.6 ล้านไร่ มีความต้องการใช้พันธุ์ข้าวเพาะปลูก 900,000 ตัน/ปี ในขณะที่หน่วยราชการสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่ถึง 70,000 ตัน/ปี โดยที่ข้าวเป็นพืชที่ผสมตัวเอง โอกาสในการกลายพันธุ์มีน้อยมาก เกษตรกรจึงสามารถเก็บรักษาพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนพันธุ์ข้าวทุกปี ส่วนใหญ่แล้วทางราชการแนะนำให้เกษตรกรเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุก 2-3 ปี หรือ 4-6 ฤดูกาล เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ใช้เองนานๆ จะมีปัญหาเรื่องพันธุ์ปนเมื่อนำไปทำพันธุ์ ซึ่งเกษตรกรมีการใช้พันธุ์ข้าวเป็นเวลานานกว่า 4 ปี ส่งผลให้ผลผลิตและคุณภาพต่ำ ขายไม่ได้ราคา เมล็ดพันธุ์ที่ดีเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ

ในการผลิตและพัฒนาการเกษตรของประเทศ การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีเป็นวิธีที่จะเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและเหมาะสมกับสภาพการเกษตรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้เมล็ดพันธุ์ที่ดียังส่งผลให้คุณภาพของผลผลิตดีขึ้น ทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นไปด้วย ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์ตลอดจนการกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ดีไปสู่เกษตรกรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวในปี 329,589 ไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง 253,102 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2553) แต่การเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาการผลิตข้าวที่สำคัญ คือ เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้ต้นทุนการผลิตข้าวสูงและผลผลิตข้าวคุณภาพต่ำ เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งขาดเงินทุน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการผลิตข้าวอย่างเป็นระบบ จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ได้จัดตั้ง “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่จะทำให้ชุมชนมีแหล่งพันธุ์ข้าวคุณภาพดีประจำท้องถิ่นไว้ใช้ปลูกโดยไม่ขาดแคลน ซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและเปลี่ยนวิถีชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นและมั่นคง รวมทั้งบริหารจัดการกลุ่มและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งกรมการข้าวได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง การบริหารจัดการร่วมกันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพ กรมการข้าวจึงได้กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการผลิตข้าวและเกษตรกรปี 2554 ขึ้น ตามยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2554-2558 ที่ได้เพิ่มประเด็นยุทธศาสตร์เรื่องการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ และการสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร กรมการข้าวจึงได้ขยายการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าวและเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ดีประจำท้องถิ่น โดยใช้ชื่อ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นชื่อที่เรียก “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” โดยมีการร่วมกันดำเนินการระหว่างกรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตร

“ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นศูนย์กลางเกษตรกรในด้านการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไปสู่เกษตรกรในชุมชนไว้ใช้อย่างเพียงพอ และการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตและการจัดการผลผลิตข้าว มีเป้าหมายให้เกษตรกรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรศูนย์ข้าวชุมชนด้วยตนเอง เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งที่ยั่งยืน รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด ตลอดจนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าว มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต

การตลาดข้าวและสังคมเกษตรกร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการถ่ายโอนอำนาจจากภาครัฐลงสู่ท้องถิ่น ซึ่งชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว โดยภาครัฐจะเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการบริการจัดทำความสะอาด และปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ นาร่องการส่งเสริมระบบครบวงจร โดยให้บริการการแปรรูปเพื่อขยายจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ไปสู่การผลิตข้าวสารเพื่อจำหน่าย สนับสนุนให้คำปรึกษาในด้านวิชาการ และจัดเจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำในการผลิตเมล็ดพันธุ์ (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2553)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี โดยศึกษาแนวทางการดำเนินงานหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิจัยที่ได้ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดวิธีการและทิศทางในการปรับปรุง และวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
5. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ตามปัจจัยด้านสังคมที่แตกต่างกัน
6. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกร
2. ทำให้ทราบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
3. ผลการวิจัยที่ได้รับสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและวางแผน การพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้พันธุ์ดี และมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี โดยผู้วิจัยทำการศึกษากับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 540 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2553)

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เพศ หมายถึง เพศของเกษตรกรที่ทำการศึกษ ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง

อายุ หมายถึง จำนวนปีเต็มของเกษตรกร ซึ่งนับจากปีที่เกิดจนถึงวันที่ให้ข้อมูล อายุเกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปีเต็ม

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุดของเกษตรกร ได้แก่ ไม่ได้รับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปวช. ปวส. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกของเกษตรกร รวมตัวเกษตรกรเอง ประกอบด้วย สามีภรรยา บุตรชายหญิง บิดา มารดา และบุคคลอื่นๆ ภายในครัวเรือน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง คุณลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ประกอบด้วย ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว แรงงานในการเพาะปลูกข้าว และรายได้จากการเพาะปลูกข้าว

ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว หมายถึง จำนวนที่ดินที่เกษตรกรใช้ในการเพาะปลูกข้าว โดยรวมเป็นเจ้าของเองและเช่า หน่วยเป็นไร่

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว หมายถึง จำนวนผู้ใช้แรงงานในการเพาะปลูกข้าว ทั้งหมด โดยรวมแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร และแรงงานจ้างเพื่อการเพาะปลูกข้าว หน่วยเป็นคน

รายได้จากการเพาะปลูกข้าว หมายถึง จำนวนเงินที่เกษตรกรได้รับจากการเพาะปลูกข้าวในรอบปี พ.ศ.2553 โดยยังไม่หักค่าใช้จ่าย หน่วยเป็นบาทต่อปี

ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะทางด้านสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร และการมีตำแหน่งทางสังคม

การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร หมายถึง องค์กรที่เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือในการส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

การมีตำแหน่งทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งที่เกษตรกรได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งไม่รวมถึงการมีตำแหน่งภายในศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.)

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร หมายถึง แหล่งที่เกษตรกรเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากสื่อประเภทต่าง ๆ คือ สื่อบุคคล สื่อกิจกรรม และสื่อมวลชน

สื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือน ญาติพี่น้อง เพื่อนเกษตรกร เจ้าหน้าที่ของรัฐ

สื่อกิจกรรม ได้แก่ การจัดประชุม การฝึกอบรม การศึกษานอกสถานที่ การชมการสาธิต

สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์

ความคิดเห็นของเกษตรกร หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เกษตรกรมีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี หลัก 4 ด้าน ได้แก่ การดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

การดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เกษตรกรมีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ประกอบด้วย การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ การรวบรวมผลผลิต การกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว และการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เกษตรกรมีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย การจัดองค์กรเกษตรกร/คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน การจัดเวทีชุมชน และการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่เกษตรกรมีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย แนวทางการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

การสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน หมายถึง ความรู้สึกร่วมกันที่เกษตรกรมีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย แนวทางการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวชุมชน และกลยุทธ์ของคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวชุมชน

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ประกอบด้วย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
3. สภาพทั่วไปของจังหวัดราชบุรี
4. ศูนย์ข้าวชุมชน
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

การศึกษาความคิดเห็นมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกด้านเจตคติอย่างหนึ่ง แต่หากลงความคิดเห็นนั้น มักมีอารมณ์ เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่จะมีปฏิกริยาต่อสถานการณ์ภายนอก

สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม (2524) ได้กล่าวว่า เราไม่สามารถจะแยกทัศนคติและความคิดเห็นออกจากกันได้ เพราะทัศนคติและความคิดเห็นนั้นมีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่ลักษณะของความคิดเห็นจะไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกโดยการพูดหรือเขียน เกี่ยวกับเจตคติ ความเชื่อ หรือค่านิยมของบุคคล และสรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่จิตวิทยาก็กล่าวไว้ว่า เจตคติ ความเชื่อ และค่านิยม เป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจน ดังนั้น คนที่มี

เจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบเลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด

โยธิน ศันสนยุทธ (2529) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางถ้อยคำเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ความคิดเห็นไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกับทัศนคติ เพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์หรือทางพฤติกรรม

กฤษณี มหาวิรุฬห์ (2531) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นนั้นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุน หรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับ หรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

จุมพล นิภาเกษม (2536) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงออก

ประคอง วรรณสูตร (2538) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นนั้นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

ลาวัญญ์ จักรานุวัฒน์ (2540) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงความรู้สึกของแต่ละบุคคล ในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยการพูด การเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลเป็นส่วนประกอบในการพิจารณา ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากมีหลักฐานข้อเท็จจริงปรากฏ

สุพัตรา สุภาพ (2540) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้

นพมาศ อีร์เวคิน (2542) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ

บุษปราณี รอดอินทร์ (2543) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนไปได้ตามข้อเท็จจริงหรือสภาพแวดล้อม เช่น ความเชื่อ พื้นความรู้ สถานภาพและสภาพแวดล้อม

ศศิวิมล โปษกะบุตร (2545) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกหรือความเชื่อ ทศนะ ในการประเมินค่าหรือการประเมินผลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะด้วยการพูดหรือการเขียน โดยมีอารมณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเป็นพื้นฐานการแสดงออก ความคิดเห็นอาจจะเป็นไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งนั้นก็ได้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

นงลักษณ์ สุขจิตร์ (2548) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ พื้นความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับ สภาพแวดล้อม มาใช้ในการตัดสินใจ พิจารณาหาข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับบุคคลอื่นก็ได้ ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดของแต่ละบุคคลบนพื้นฐาน ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

Kolesnik (1970) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า หรือทศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลของทศนคติ

Feldman (1971) ได้กล่าวว่า การสำรวจความคิดเห็นเป็นการศึกษาความรู้สึกของบุคคลกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมา โดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดการทำงานด้วยเพราะจะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แสดงออกทางถ้อยคำ เกี่ยวกับทศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ซึ่งตัดสินใจจากการประเมินค่าหรือทศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้

ประเภทของความคิดเห็น

Remmer (1954) กล่าวว่า ความคิดเห็นมี 2 ประการ คือ

1. ความคิดเชิงบวกสุด-ลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางเชิงบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ทิศทางเชิงลบสุด ได้แก่ รักมากเกลียดมาก ความคิดเห็นนี้รุนแรงมากเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ ความเข้าใจในทางที่ดี (Positive) ชอบยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ ความเข้าใจในลักษณะเป็นกลาง (Neutrality) เฉยๆ ไม่มีความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจในทางไม่ดี (Negative) ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย

เสริม ไชยณรงค์ (2531) กล่าวถึงความคิดเห็นว่ามี 3 ประการคือ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (Extremeness) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางเชิงบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ทิศทางเชิงลบ ได้แก่ รังเกียจมาก ความคิดเห็นประเภทนี้รุนแรงมากและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Contents) การมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจทางด้านที่ดี (Positive) ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในลักษณะเป็นกลาง (Neutrality) เฉยๆ ไม่มีความคิดเห็นความรู้ความเข้าใจในทางไม่ดี (Negative) ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย

3. การแยกแยะเป็นส่วน (Differentiation) คือ การพิจารณาความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างละเอียดซึ่งสามารถแยกออกจากกันได้ทำให้เกิดความคิดเห็นได้ง่ายกว่าการรับรู้แบบหยาบ

องค์ประกอบของความคิดเห็น

จากการศึกษาเรื่ององค์ประกอบของความคิดเห็น (Triandis, 1971) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบของความคิดเห็นมี 3 ส่วน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้และความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มหรือสถานการณ์ใดๆ ความรู้และความคิดดังกล่าว จะเป็นส่วน

กำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้และการติดต่อกับสิ่งเราได้ครบถ้วนแล้ว บุคคลจะมีความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือลบชัดเจนขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีความคิดเห็นทางบวกต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลจะมีความคิดเห็นในทางลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งบอกลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นชัดเจนแน่นอน ความคิดเห็นก็ย่อมมีลักษณะเป็นบวกหรือลบชัดเจนแน่นอน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

สันติชัย เสมือนใจ (2547 อ้างถึง Oskamp, 1977) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ อวัยวะต่างๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความผิดปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัส ซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ดีต่อบุคคลภายนอก

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้รับประสบการณ์ด้วยตัวเอง กระทำด้วยตัวเองหรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความพึงใจ และเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก จึงมีผลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็ก

4. ทศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือ การอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หรือ หน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือต่างกันย่อมมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

จินตนาภา โสภณ (2542 อ้างถึง McGuire, 1969) อธิบายขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความคิดเห็นว่าประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ

1. การใส่ใจ (Attention) การให้ความสนใจต่อสิ่งต่างๆ
2. การเข้าใจ (Comprehension) การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเกิดความรู้
3. การมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น (Yielding) มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณที่เกิดขึ้นจากสภาวะการณปกติ
4. การเก็บเอาไว้ (Retention) การเก็บข้อมูล ความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกเอาไว้
5. การกระทำ (Action) เป็นการแสดงพฤติกรรมออกมาให้ปรากฏแก่สาธารณชน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะเกิดขึ้นครบทุกขั้นตอน ส่วนการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นจะเกิดขึ้นในขั้นตอนที่ 1-4 อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนเหล่านี้จะเกิดขึ้นในบุคคลหรือไม่ ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้ ความขัดแย้งของข่าวสารและสิ่งเหล่านี้อาจจะมีส่วนทำให้ขั้นตอนบางขั้นตอนไม่เกิดขึ้นก็ได้

จินตนาภา โสภณ (2542 อ้างถึง Traindis, 1971) กล่าวว่า ความคิดเห็นของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนี้

1. การรับรู้ข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. การได้รับประสบการณ์ตรง ที่พบด้วยตนเองหรือจากแรงสะท้อนใจ
3. การถูกบังคับให้ปฏิบัติตามโดยไม่เต็มใจหรือตรงกับความรู้สึกนึกคิด

วิธีวัดความคิดเห็น

เนื่องจากความคิดเห็นและทัศนคติมีความหมายและลักษณะต่างๆ ใกล้เคียงกันมาก ดังนั้น การวัดความคิดเห็นจึงสามารถใช้วิธีการวัดทางทัศนคติได้ด้วย แต่เนื่องจากทัศนคติเป็นพฤติกรรมภายในและไม่สามารถทราบเลยว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติอย่างไร จึงต้องใช้วิธีการอนุมานจากพฤติกรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออกและมีวิธีการวัดหลายวิธี ดังนี้ (นีออน กลิ่นรัตน์, 2525)

1. การรายงานตนเอง (Self-Report Measures)

เป็นการวัดทัศนคติโดยให้ผู้ถูกวัดรายงานตนเองถึงความรู้สึกทำที่ต่อสิ่งนั้นๆ อาจเป็นไปในทางบวกหรือลบ ไม่ได้แยกองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรม แต่วัดเพียงดี-ไม่ดี สนับสนุน-คัดค้าน เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย มาตราวัดทัศนคติแบบนี้แบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

1.1 มาตรวัดของเธอร์สโตน (Thurstone Scales) การสร้างมาตรวัดแบบนี้โดยรวบรวมข้อความที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ต้องการจะวัดควรจะได้ 100 ข้อเป็นอย่างน้อย โดยมีลักษณะเป็นทางบวกเป็นอย่างมาก เป็นกลางและทางลบอย่างมาก หลังจากนั้นก็ให้เหลือคำตอบข้อความใดบ้างที่แตกต่างกับความคิดเห็นของผู้ที่ต้องการจะวัด ต่อจากนั้นคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อความแล้วเลือกข้อความค่ามาตรวัดที่ได้ก็จะเหลือเพียง 10 ข้อความ หรือมากที่สุดไม่เกิน 45 ข้อความ

1.2 มาตรวัดของเร็นซิส ลิเคิร์ต (Rensis Likert Scales) ได้สร้างมาตรวัดทัศนคติโดยพัฒนามาจาก Thurstone มีข้อความทั้งบวกและลบปะปนกัน ส่งให้ผู้ตอบตัดสินว่าข้อความใดตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความคิดเห็น ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่จากการใช้มาตรวัดแบบนี้มักจะพบว่าผู้ตอบจะเว้นช่องไว้ (ไม่มีความคิดเห็น) เป็นส่วนมาก จึงใช้คำว่าเห็นด้วยเพียงเล็กน้อย และไม่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อยแทนคำว่าเฉยๆ เพื่อให้สามารถวัดความคิดเห็นของผู้ตอบได้

1.3 มาตรจำแนกความหมาย (Semantic Differential Scale) David Osgood เป็นผู้สร้างมาตรวัดแบบนี้ ลักษณะของมาตรวัดจะประกอบด้วยคำคุณศัพท์ที่บรรยายลักษณะเป้าหมายที่เราต้องการจะวัด แสดงถึงลักษณะตรงกันข้าม เช่น บวก-ลบ ดี-เลว ยินดี-ไม่ยินดี และระหว่างคำคุณศัพท์ ทั้งคู่จะมีช่วงเท่ากัน 7 อันตรภาคชั้น โดยที่ผู้ตอบจะเลือกความรู้สึกที่เขามีต่อเป้าหมายนั้นอยู่ที่อันตรภาคชั้นใด คะแนนทัศนคติก็ดูจากการรวมคะแนนแต่ละข้อ ซึ่งจะ

อยู่ระหว่าง 1-7 คะแนน คะแนน 1 หมายถึง มีทัศนคติทางลบ คะแนน 7 หมายถึง มีทัศนคติทางบวก

2. การสังเกตพฤติกรรม (Observation of Overt Behaviors) การสังเกตพฤติกรรมภายนอกของบุคคลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงทัศนคติของบุคคลได้ ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบด้วย เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายเพิ่มเติม นอกจากนั้นอาจจะใช้วิธีต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น

3. การใช้วิธีการกึ่งกลางภาพสะท้อน (Semi Projective Technique) เช่น การให้ผู้ถูกสัมภาษณ์บรรยายภาพที่มองเห็นไม่ชัดเจนหรือให้เติมคำ หรือข้อความหรือให้พูดคำใดคำหนึ่งที่นึกขึ้นได้ทันทีหลังจากที่เสนอคำที่ต้องการวัด

4. ผลการทดสอบแบบปรนัย (Performance on Objective Test) คือ การเลือกคำตอบจากแบบทดสอบแบบปรนัยในตัวเลือกที่ไม่ถูกต้อง และแสดงถึงความลำเอียงในเรื่องนั้น โดยจะต้องมีคำตอบไว้ถูกต้องด้วย

5. การวัดปฏิกิริยาของร่างกาย (Physiological Reaction) เนื่องจากว่าขณะที่ร่างกายเกิดอารมณ์จะมีปฏิกิริยาของร่างกายที่จะสามารถวัดได้ เช่น การใช้เครื่องวัดตอบสนองของผิวหนัง การวัดอัตราการเต้นของหัวใจ การบีบตัวของหลอดเลือด การหดและการขยายตัวของรูม่านตา สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้รู้ถึงความเข้มข้นของทัศนคติ แต่ไม่สามารถบอกทิศทางว่าเป็นทางลบหรือทางบวก

6. การวัดการแสดงออกด้วยใบหน้า (The Face Scale) การวัดแบบนี้แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 7 ระดับ ซึ่งเป็นการแสดงของทางสีหน้าท่าทางของใบหน้าประกอบด้วย ตาและปาก โดยจะดูลักษณะของอาการปาก กล่าวคือ ถ้าริมฝีปากโค้งขึ้นก็แสดงว่ามีความเห็นด้วย ถ้าริมฝีปากอยู่ในระดับแนวราบหรือปกติก็แสดงว่าไม่มีความคิดเห็นหรือไม่เห็นด้วย การวัดทัศนคติส่วนใหญ่จะใช้วิธีแบบรายงานตัวเอง เพราะสามารถจัดเก็บข้อมูลจากคนกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ที่เป็นลักษณะคำถามที่กำหนดให้เลือกตอบ (Close-End Question) และลักษณะคำถามที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ (Open-End Question) หรืออาจจะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสามารถทำได้รวดเร็วข้อมูลที่ได้อาจนำไปอธิบายได้อย่างกว้างขวาง แต่ก็มีข้อจำกัดเพราะอาจได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงของเขา เนื่องจากบุคคลเกิดความระมัดระวังในการตอบแบบสอบถาม เพราะฉะนั้นการวัดทัศนคติจึงควรใช้หลายๆ วิธีประกอบกัน เพื่อช่วยเสริมข้อบกพร่องในวิธีใดวิธีหนึ่งให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร

Assael (1985) ได้กล่าวว่า การเปิดรับ หมายถึง การที่ประสาทสัมผัสของผู้บริโภคซึ่งถูกกระตุ้นโดยสิ่งเร้า ซึ่งผู้บริโภคจะเป็นผู้เลือกเองว่าสิ่งเร้าใดตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและ ผู้บริโภคจะหลีกเลี่ยงการเปิดรับสิ่งเร้าที่ตนไม่ต้องการไม่สนใจและเห็นว่าไม่สำคัญ และหาก ผู้บริโภคเลือกก็จะเกิดกระบวนการเปิดรับ ทั้งนี้กระบวนการเปิดรับจะมีความสัมพันธ์กับความ ตั้งใจในการรับสารด้วย โดยที่ความสนใจ (Interest) และความเกี่ยวข้อง (Involvement) ของ ผู้บริโภคกับสิ่งเร้านั้นจะสะท้อนออกมาในระดับของความตั้งใจที่ผู้บริโภคให้กับสิ่งเร้า

ปรมะ สตะเวทิน (2538) ได้กล่าวว่า การเปิดรับข่าวสาร เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ สื่อสาร และให้ความหมายของกระบวนการสื่อสารไว้ว่า การถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่ง เรียกว่าผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่าเป็นผู้รับสาร ซึ่งอาจเป็นสื่อมวลชน หรือสื่อบุคคลก็ได้ และให้เหตุผลว่าบุคคลที่ยิ่งเปิดรับข่าวสารมาก ก็จะมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่มีทัศนคติที่ทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ทั้งให้ความสำคัญของข้อมูลข่าวสารว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข่าวสารจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิด ความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งมากขึ้น

สรุปได้ว่า การเปิดรับข่าวสาร เป็นการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ผู้ส่งสาร (Sender) โดยผ่านสื่อไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเป็นผู้รับสาร (Receiver) โดยมีความสนใจ ของผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้อง

ปัจจัยในการเปิดรับข่าวสาร

ขวัญเรือน กิตติวัฒน์ (2531) มีความเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีการเปิดรับข่าวสารที่ แตกต่างกันคือ

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดที่ว่าคนเราแต่ละคนมีความ แตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมาก ในด้านโครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไม่

2. ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม นั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะ และพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสารเชื่อว่าลักษณะต่างๆ ได้แก่ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ทำให้เกิดความคล้ายคลึงของการเปิดรับเนื้อหาของการสื่อสาร รวมถึงการตอบสนองต่อเนื้อหาดังกล่าวไม่แตกต่างกันด้วย

ดวงฤทัย พงษ์ไพฑูรย์ (2544) ได้เสนอกระบวนการเลือกเปิดรับข่าวสาร (Selectivity Process) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เป็นการเลือกช่องทางการสื่อสารของมนุษย์ที่ทักษะ ความชำนาญในการรับรู้และการเข้าใจข่าวสารของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังเช่นบางคนถนัดที่จะฟังมากกว่าอ่าน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับหรือใช้สื่อของมนุษย์

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) ในเวลาหนึ่งๆ สมองของคนเราถูกกระตุ้นจากข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ทั้งความคิดของตนเองและสิ่งกระตุ้นจากภายนอก สมองจะต้องคัดเลือกข่าวสารที่มากกระตุ้นอยู่ตลอดเวลาว่าข่าวสารใดควรรับรู้ ดังนั้นผู้รับสารจึงมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักจะเลือกตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า Cognitive Dissonance ฉะนั้น การจะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดของตน

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) หลังจากการเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้และตีความข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายหรือสภาวะอารมณ์ใน

ขณะนั้น ฉะนั้น ในบางครั้งผู้รับสารอาจจะบิดเบือนข่าวสารเพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนเองด้วย

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำเฉพาะข่าวสารที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ และทัศนคติของตนเอง โดยจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือในเรื่องที่ขัดแย้ง เรื่องที่ขัดกับความคิดเห็นของตนได้ง่าย ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับจึงเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสารมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

วิไลพร จิตต์จุฬานนท์ (2543) เสนอองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเลือกสรรของมนุษย์ ได้แก่

1. ประสบการณ์ ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน
2. การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสาร เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต
3. ภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจที่แตกต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพทางสังคม ทำให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร
5. ทัศนคติจะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่ได้พบ

ความหมายของสื่อ

ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด ความต้องการข่าวสารจากสื่อต่างๆ ก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น โดยมีผู้ให้ความหมายของสื่อไว้มากมาย ดังนี้

ลิน พันธุ์พินิจ (2544) ได้กล่าวว่า สื่อ หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ทำการติดต่อให้ถึงกัน หรือชักนำให้รู้จักกัน และสำหรับสื่อในการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ตัวกลางที่นำสารสนเทศไปสู่เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมาย

กิดานันท์ มลิทอง (2544) ได้กล่าวว่า สื่อ หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์

กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2547) ได้กล่าวว่า สื่อ หมายถึง เครื่องมือในการสื่อสารที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดกระบวนการ วิธีการ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังกล่าวได้ด้วยโดยสื่อที่ใช้อาจจะใช้เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะกิจ หรือเฉพาะกลุ่มใด ๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม เช่น สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อดาวเทียม สื่ออินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ สื่อกิจกรรม หรืออาจอยู่ในรูปแบบของสื่อองค์กรก็ได้ เช่น ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นต้น

สรุปได้ว่า สื่อ หมายถึง ตัวกลางที่บรรจุข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งไปยังเกษตรกรหรือผู้รับสาร ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ใด ๆ ของผู้ถ่ายทอดหรือผู้ส่งสาร

ความสำคัญของสื่อ

จากความหมายของ สื่อ ดังที่กล่าวข้างต้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายล้วนต่างยอมรับร่วมกันว่า สื่อ เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในกระบวนการสื่อสารของทุกศาสตร์ เพราะสื่อเองได้ถูกนำไปใช้ในหลากหลายรูปแบบ วิธีการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เพื่อมุ่งสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่ง นันทนา ปรีประดิษฐ์ (2549) ได้สรุปความสำคัญของสื่อโดยรวมไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเดิม รูปแบบที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนรูปแบบผสมทั้งแบบเดิมและแบบใหม่อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. เป็นเครื่องมือในการนำเสนอ การถ่ายทอด การแพร่กระจาย การส่งต่อ การตอบรับ การเชื่อมประสาน ฯลฯ ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ส่งสาร กลุ่มผู้รับสาร ซึ่งทั้งสองกลุ่มล้วนต่างต้องทำหน้าที่สลับสับเปลี่ยนกันทั้งในบทบาทของผู้รับและผู้ส่ง (Interactive / Participatory Role) สื่อจะทำหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือ เป็นช่องทางให้คนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้น สามารถที่จะเชื่อมประสานข้อมูลข่าวสาร รวมถึงความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ฯลฯ ระหว่างกันและกันได้ด้วย

3. เป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจ หรือแรงบันดาลใจ กระตุ้นเตือนหรือสร้างความตระหนัก ความตื่นตัว ฯลฯ ให้เกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ใช้สื่อต้องการ ดังเช่นการใช้สื่อการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ การลดละ หรือเลิกใช้สารเคมีการเกษตรในกลุ่ม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าว สื่อที่ใช้อาจจะมุ่งเน้นการนำเสนอในทางบวก เช่น เน้นการสร้างแรงจูงใจในการผลิตข้าว เพื่อการส่งออกในตลาดโลกที่จะได้ราคาที่สูงกว่าเพราะเป็นข้าวปลอดสารเคมี ฯลฯ

4. เป็นเครื่องมือในการชี้แนะ ครอบงำ หรือกำหนดสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบันที่เชื่อว่า สื่อสามารถที่จะชี้นำสังคมตามที่สื่อต้องการได้ สื่อหรือช่องทาง คือส่วนที่สำคัญที่สุดของการสื่อสาร หรือกระบวนการสื่อสารนั้น ๆ ดังที่เขากล่าวว่า “Medium is the Message” ที่หมายถึง ตัวสื่อก็คือ ตัวสารที่ต้องการส่ง

5. เป็นเครื่องมือที่สามารถทำหน้าที่ในการอธิบาย หรือขยายความรู้ความเข้าใจให้ดียิ่งขึ้น หรือให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะสื่อเองก็มีบทบาทในตัวของมันเองหลายบทบาท

6. เป็นแหล่งข้อมูล สื่อนับว่าเป็นอีกหนึ่งแหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของสื่อเดิม เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ จนกระทั่งในปัจจุบันที่เป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สื่อเดิมประเภทต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาต่อมาจนเป็นสื่อรูปแบบใหม่ที่มีความหลากหลาย นำใช้มากยิ่งขึ้นในรูปแบบของสื่อผสมประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อวีซีดี (VCD) สื่อดีวีดี (DVD) และสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet)

7. เป็นแหล่งสาระและความบันเทิง นับว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งของสื่อที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญมาก คือบทบาทในเรื่องของการสร้างสรรค์ความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างสุนทรียะในการดำรงชีวิตของผู้คน

ความสำคัญของสื่อกับการส่งเสริมการเกษตร

1. เป็นเครื่องมือในการช่วยยกระดับความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรหรือผู้รับสารด้วยการแนะนำวิทยาการด้านการเกษตรใหม่ๆ ที่เหมาะสมให้เกษตรกรได้รับรู้และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. เป็นเครื่องมือในการส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางด้านการเกษตรต่างๆ ซึ่งอาจเป็นการรายงานความก้าวหน้า หรือความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและการตลาดให้เกษตรกรได้รับทราบ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามวิทยาการสมัยใหม่ และการค้าผลผลิตด้านการเกษตรของเกษตรกรได้อย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

3. เป็นเครื่องมือที่นักส่งเสริมการเกษตร หรือนักพัฒนาการเกษตรใช้ในการแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตต่างๆ เช่น วิทยาการสมัยใหม่ต่างๆ โดยมุ่งใจให้เกษตรกรเกิดความตระหนัก หรือรู้สึกต้องการที่จะทดลองใช้วิทยาการสมัยใหม่ดังกล่าว เป็นต้น

4. เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นและสนับสนุนศักยภาพเกษตรกรเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น

5. เป็นเครื่องมือในการให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในการเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาจเป็นการเรียนรู้เพื่อที่จะได้สามารถรู้จักวิธีการในการแก้ปัญหาต่างๆ ตามความต้องการได้อย่างแท้จริง อันจะเป็นผลให้มีการพัฒนาการผลิตได้ผลตรงตามความต้องการ เป็นลักษณะของการรายงานข้อมูลต่างๆ ด้านการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลหรือเรื่องราวนั้น และอาจเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

6. เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความรู้และข่าวสารต่างๆ ทั้งในชุมชนและต่างชุมชน ในเครือข่ายและต่างเครือข่าย โดยการทำให้เกษตรกรได้รับรู้เรื่องราวหรือวิทยาการที่อาจเป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่ระดับการพัฒนาในสภาพสังคมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

7. เป็นเครื่องมือในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสในทางพัฒนาปัญญาหรือความรอบรู้ ความสามารถ โดยรู้จักพัฒนาตนสู่การเพิ่มคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมได้มากยิ่งขึ้น โดยอาจอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตก็ได้

8. เป็นเครื่องมือในการช่วยในการดำรงชีพของเกษตรกรให้เป็นไปตามมาตรฐาน หรือตามเกณฑ์ชีวิตของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการเอื้อให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีพเป็นไปตามมาตรฐาน เช่น ความปลอดภัยจากมลภาวะต่างๆ เป็นต้น

9. เป็นเครื่องมือในการช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกษตรกรมีโลกทัศน์ทางการเกษตรที่กว้างขวางขึ้น เท่าทันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสื่อประเภทต่างๆ โดยเฉพาะสื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประเภทต่างๆ จะเป็นสื่อที่ช่วยให้เกษตรกรเกิดการรับรู้เรื่องราวกว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

10. เป็นเครื่องมือในการสร้างแนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ให้กับเกษตรกร เพื่อให้สามารถที่จะคิดค้น พัฒนาเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าเพิ่มต่างๆ ให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง เนื่องจากได้รู้ ได้เห็น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ เป็นต้น

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล ที่จะมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างกัน ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไปหรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้มีการยอมรับนั้น ควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสาร มีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารอย่างมั่นใจขึ้น

สื่อบุคคล นับว่าเป็นสื่อที่ยังคงทรงอิทธิพลต่อการติดต่อสื่อสาร และการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสื่อและช่องทางในการเผยแพร่เทคโนโลยีการเกษตรมักจะขึ้นกับสื่อบุคคลเป็นหลักมากกว่าการใช้สื่อประเภทอื่น ๆ เช่น การส่งข้อมูลข่าวสารหรือเทคโนโลยีการเกษตรผ่านผู้เชี่ยวชาญ ผ่านผู้นำชุมชน ผ่านผู้ใหญ่บ้าน ผ่านเกษตรตำบล ผ่านนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านเกษตรกรที่เป็นกลุ่มก้าวหน้าหรือเกษตรกรผู้นำ (Progressive Farmer) ผ่านกลุ่มเพื่อน และรวมถึงการประชุมร่วมกันในหมู่บ้านหรือในกลุ่มของตนเอง

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อกิจกรรม

สื่อกิจกรรมเป็นสื่อที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นในตัวเองสูง เพราะเป็นสื่อที่ประกอบด้วยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นสู่จุดประสงค์ที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมเพื่อนำไปสู่การชักจูงใจ หรือการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับการเปิดรับเทคโนโลยีการเกษตรต่าง ๆ สื่อกิจกรรมการฝึกอบรมก็เป็นอีกสื่อกิจกรรมหนึ่ง ที่เป็นสื่อกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งศิลปะในการถ่ายทอดทั้งความรู้ และทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์ เพื่อมุ่งสู่ความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ให้การอบรมกับผู้รับการอบรม เป็นต้น สื่อกิจกรรมหลัก ๆ ที่ใช้ในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรต่าง ๆ อาจแบ่งออกเป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ

2.1 สื่อกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม หรือการทำร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Methods) เช่น การประชุมระดมสมองร่วมกัน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน การจัดประกวดแข่งขันต่าง ๆ การจัดงานวันเกษตรกรร่วมกัน (Field Day) การไปศึกษาดูงาน การบรรยาย การสัมมนาร่วมกัน การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 สื่อกิจกรรมที่เน้นเป็นรายบุคคล หรือเป็นรายย่อย (Individual Methods) เช่น การสาธิต การเยี่ยมฟาร์ม หรือเยี่ยมบ้านเกษตรกร การทำสัญญาหรือข้อตกลงต่างๆ ร่วมกัน การจัดทำฟาร์มตัวอย่าง หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า การจัดทำแปลงสาธิต ดังนั้น ในบางครั้งหลายคนจึงเรียกสื่อประเภทนี้ว่า สื่อเฉพาะกิจ เพราะมักจะเป็นสื่อที่มีการออกแบบการใช้สื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายที่หลากหลายแตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นการออกแบบที่มีการใช้สื่อหลายๆ ประเภทมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเติมเต็มหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน สู่สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม สื่อกิจกรรมที่มักส่งเสริมการเกษตรมักนิยมใช้กันมากทั้งที่เป็นกิจกรรมที่เป็นทางการ และกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ คือ การฝึกอบรม เพราะกิจกรรมการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้กับทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) หรือการฝึกอบรมให้กับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเฉพาะกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฯลฯ หรือที่แบ่งตามประเภทของการฝึกอบรม เช่น การฝึกอบรมเพื่อเตรียมการก่อนปฏิบัติการ (Pre-Service Training) และการฝึกอบรมในช่วงระหว่างการปฏิบัติการ (In-Service Training)

3. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

สื่อมวลชนนับว่าเป็นอีกหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาด้านการเกษตร เพราะเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรที่เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อประเภทวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการส่งข้อมูลข่าวสารสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรจำนวนมากได้ คุณลักษณะที่โดดเด่นของสื่อประเภทนี้ มักจะใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแบบทางเดียว (One Way Communication) แต่อย่างไรก็ตาม สื่อสารมวลชนก็มีคุณลักษณะที่ดีในเรื่องของความเร็ว และความสามารถที่จะเข้าถึงกลุ่มคนได้เป็นจำนวนมากภายในระยะเวลาอันสั้นและรวดเร็ว บทบาทและหน้าที่หลักของสื่อมวลชนก็คือ การทำหน้าที่ในการบอกข่าวสารข้อมูลทั่วไป การช่วยสร้างบรรยากาศของการตื่นตัว สร้างบรรยากาศในการนำเข้าสู่กระบวนการของการมีส่วนร่วมในประเด็นต่างๆ การช่วยสร้างบรรทัดฐานของสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม การเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารให้กับสื่อบุคคลต่างๆ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการ ทั้งนี้บทบาทของสื่อมวลชนดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปแบบของการช่วยประกาศกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเปิดประเด็นความคิด หรือการริเริ่มประเด็นใหม่ ๆ สู่สังคม เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารประกอบด้วยขั้นตอนการเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้และตีความหมาย และการเลือกจดจำ การเปิดรับข่าวสารเป็นการเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นตามสภาวะที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม หรือสื่อมวลชนก็ตาม

สภาพโดยทั่วไปของจังหวัดราชบุรี

สภาพโดยทั่วไป (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2554)

1. ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดราชบุรี ตั้งอยู่ในภาคกลางด้านทิศตะวันตก มีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่าโดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำ ระยะความยาว 73 กิโลเมตร ชุมชนเมืองราชบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 100 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านในเขตจังหวัดราชบุรี ประมาณ 67 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4919.383 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 11.27 ของเนื้อที่ภาคตะวันตก 8 จังหวัด

2. อาณาเขต จังหวัดราชบุรี ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอสามปราชญ์ และอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภออัมพวา และอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทะวาย ประเทศสหภาพพม่า

3. ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดราชบุรี จำแนกลักษณะตามระดับความสูงของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันได้ 3 ลักษณะดังนี้

บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า มีความยาวประมาณ 73 กิโลเมตร เป็นส่วนของเทือกเขาตะนาวศรี มีภูเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อน ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยระหว่าง 200-300 เมตร พื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ อำเภอสวนผึ้งเกือบทั้งหมดและพื้นที่บางส่วนของอำเภอจอมบึง บริเวณตอนกลางของจังหวัด (รวมทั้งด้านเหนือ ด้านใต้บางส่วน และด้านตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์สูง ลักษณะดินเป็นดินตะกอนที่ทับถมกันมาเป็นเวลานานเพราะมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ความสูงจากระดับน้ำทะเล

เฉลี่ยระหว่าง 1-20 เมตร พื้นที่เหมาะแก่การทำนาทำสวน ทำไร่ บริเวณดังกล่าวนี้ ได้แก่ บางส่วนของอำเภอบ้านโป่ง โพธาราม ปากท่อ บางแพ และอำเภอเมืองราชบุรี บริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยระหว่าง 1-10 เมตร ได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน มีน้ำขึ้นลงตลอดปี เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรบริเวณนี้ ได้แก่ อำเภอดำเนินสะดวก และวัดเพลง

4. ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย แต่การที่มีเทือกเขาตะนาวศรีบังไว้อยู่ทำให้เป็นที่อับฝน คือ อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอจอมบึง มีฝนตกน้อยและเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีฝนตกน้อยที่สุดในประเทศ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,000-1,250 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส สูงสุดเดือนเมษายน-พฤษภาคม ประมาณ 36 องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือนธันวาคม-มกราคม ประมาณ 18 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-พฤศจิกายน โดยตกหนักที่สุดในเดือนกันยายน และทั้งช่วงในเดือนมิถุนายนและสิงหาคม ฝนส่วนใหญ่จะถูกพัดเลยไปตกในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของจังหวัด อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 13-38 องศาเซลเซียส แต่ในฤดูหนาวบริเวณเชิงเขาหรือหุบเขาในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคา จะมีสภาพอากาศหนาวมากเฉลี่ย 8-15 องศาเซลเซียส

5. สภาพพื้นที่ดิน

ลักษณะดินกำเนิดจากตะกอนน้ำพามาทับถมอยู่ในบริเวณที่ราบน้ำท่วม หรือ ที่ราบตะกอนน้ำพา การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดินช้า สภาพการซึมผ่านได้ของน้ำช้า เป็นดินลิก ดินบนเนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งตลอด สีน้ำตาลปนเทาเข้ม มีจุดสีน้ำตาลแก่และสีน้ำตาลปนเหลือง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย (ph 5.5-6.5) ดินบนตอนล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาลปนเทาเข้มหรือสีน้ำตาลเข้ม มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองในดินชั้นล่าง อาจพบรอยอุกไถและจุดประสีแดงปนเหลืองปฏิกิริยาดินเป็นด่างปานกลาง (ph 8.0) ดินล่างตอนล่างอาจพบเกร็ดแร่ไมกา ก้อนเหล็ก และแมงกานีส สะสมตลอดหน้าตัดดิน

การใช้ประโยชน์ ใช้ปลูกข้าวและควรปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักเพื่อเพิ่มแร่ธาตุที่จำเป็นแก่พืชให้กับดิน และทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของดินดีขึ้น ควรปรับปรุงการระบายน้ำของดิน และป้องกันน้ำขังโดยทำทางระบายน้ำผิวดิน

6. แหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดราชบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

6.1 แม่น้ำแม่กลอง มีต้นกำเนิดมาจากแควน้อย แควใหญ่ ไหลบรรจบกันที่จังหวัดกาญจนบุรี ไหลผ่านจังหวัดราชบุรีในท้องที่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก ความยาวของแม่น้ำแม่กลองช่วงที่ผ่านจังหวัดราชบุรี ประมาณ 43 กิโลเมตร ระดับน้ำของแม่น้ำแม่กลองจะขึ้นสูงสุดในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน และบางปีอาจสูงสุดอีกช่วงหนึ่งในเดือนตุลาคม หรือพฤศจิกายน ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองได้รับฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำแม่กลอง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การกสิกรรมประชาชนในจังหวัดราชบุรีได้รับประโยชน์หลายทางจากแม่น้ำแม่กลอง ทั้งเพื่อการบริโภคใช้สอย การกสิกรรม การคมนาคม และการประมงน้ำจืด

6.2 แม่น้ำภาษี เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลหล่อเลี้ยงพื้นที่ อำเภอสวนผึ้ง และบางส่วนของพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก ประชาชนในพื้นที่สองอำเภอนี้ได้ประโยชน์ในการกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์ และบริโภคเนื่องจากแม่น้ำนี้มีความคดเคี้ยวมาก จึงไม่สามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ แม่น้ำนี้ได้รับลมฝนซึ่งพัดมาจากอ่าวเบงกอล

6.3 คลองดำเนินสะดวก เป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีน กับ แม่น้ำแม่กลอง ขุดขึ้นในช่วงกลางสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2446 เนื่องจากขณะนั้นประเทศไทยได้เริ่มส่งข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ ประจวบกับทางน้ำลำคลองในบริเวณทุ่งราบภาคกลางตอนใต้ที่ได้ขุดไว้แต่เดิมเกิดการตื้นเขิน และขาดแคลนน้ำยิ่งขึ้นทุกปี ทำให้การคมนาคมไม่สะดวกและการเพาะปลูกทอไร้มลึงเป็นลำดับจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขบำรุงทางน้ำเหล่านั้นให้ดีขึ้น จึงได้ทรงจัดตั้งกรมกองขึ้นใน พ.ศ. 2446 เพื่อให้รับผิดชอบดำเนินการขุดคลองบนทุ่งราบภาคกลางตอนใต้ พร้อมนี้สร้างประตูระบายน้ำขึ้นในคลองที่แม่น้ำบรรจบกันสำหรับไว้เปิดรับน้ำในเวลาน้ำขึ้น และปิดกั้นน้ำในเวลาน้ำลงคลองดำเนินสะดวก นอกจากจะเป็นประโยชน์ ในการคมนาคมตามวัตถุประสงค์เดิมของการขุดคลองนี้แล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเกษตรของชาวอำเภอดำเนินสะดวก

7. ประชากร

จังหวัดราชบุรี มีจำนวนประชากร จำนวน 839,075 คน จำแนกเป็นเพศชาย 409,599 คน และเพศหญิง 429,476 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2553)

ศูนย์ข้าวชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2544) ได้กล่าวถึงการดำเนินการก่อตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน (ปัจจุบัน เรียกว่า ศูนย์ข้าวชุมชน) ซึ่งได้เริ่มดำเนินการขึ้นตั้งแต่ปี 2543 โดยมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี ทำให้การทำนาได้ผลผลิตข้าวต่อไร่ต่ำ คุณภาพไม่ดีและขายไม่ได้ราคา นอกจากนี้เกษตรกรยังใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่ถูกต้องหรือเหมาะสม ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ข้าวขาวเปลือกได้กำไรน้อย ดังนั้น ทางราชการจึงต้องการให้ชุมชนโดยเกษตรกรทำนา จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรผลิตเมล็ดพันธุ์ดีเพื่อใช้ในชุมชน เน้นให้มีการบริหารจัดการให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนมีเมล็ดพันธุ์ดีใช้ตลอดไป เป็นศูนย์กลางของชาวนาในด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปสู่ชุมชน โดยองค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย สถานที่ตั้งศูนย์พร้อมอุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ แปรงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ชุมชนหรือเกษตรกรที่เป็นสมาชิก และกองทุนการผลิตซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สนับสนุนให้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนเกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว (2551) ได้ให้ความสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง การบริหารจัดการร่วมกันของชาวนาเพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่ม สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของชาวนาในอนาคต จึงได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตรไว้แล้วจำนวนกว่า 4,000 แห่ง และขยายการจัดตั้งให้ได้ 7,000 ศูนย์ในอนาคต เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ปลูกข้าว 56 ล้านไร่ โดยชื่อ “ศูนย์ข้าวชุมชน” เป็นชื่อเรียก “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน”

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว (2551) ได้กล่าวว่า แนวคิดการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตพืชและพัฒนาการเกษตรของประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นในสภาพปัจจุบันและอนาคตในบรรดาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม เช่น การใช้พันธุ์พืชที่ดี ปุ๋ยเคมี ยาเคมี การเกษตรกรรมต่างๆ นั้น การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่ดีเป็นวิธีที่จะเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและเหมาะสมกับสภาพการเกษตรไทย ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน นอกจากนี้พันธุ์พืชที่ดียังมีผลให้คุณภาพของผลผลิตที่ดีขึ้นทำให้เกษตรกรจำหน่ายได้ในราคาที่สูงขึ้นไปด้วย ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ ตลอดจนการกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่ได้จากการปรับปรุงพันธุ์แล้วไปสู่เกษตรกรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว (2551) ได้กล่าวถึงสถานการณ์การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของประเทศไทยว่า มีพื้นที่ทำนาประมาณ 60 ล้านไร่ มีความต้องการใช้พันธุ์ข้าวเพาะปลูก 900,000 ตัน/ปี สำหรับนาปี ประมาณ 57-58 ล้านไร่ และนาปรังประมาณ 8-9 ล้านไร่ ในขณะที่หน่วยราชการสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ไม่ถึง 70,000 ตัน/ปี (คิดเป็นร้อยละ 7.7 ของความต้องการทั้งหมด) โดยที่ข้าวเป็นพืชที่ผสมตัวเอง โอกาสในการกลายพันธุ์จึงมีน้อย ดังนั้นเกษตรกรจึงสามารถเก็บรักษาพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง โดยการคัดตรงจากต้นข้าวในแปลงนาซึ่งการดำเนินการไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ทุกๆ 4 ปี ปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้พันธุ์ข้าวพันธุ์ดีคิดเป็นร้อยละ 82 ของพื้นที่ทำนาปี ในจำนวนนี้บางส่วนใช้พันธุ์ข้าวมานานกว่า 4 ปี ส่งผลให้ผลผลิตและคุณภาพต่ำ ขายไม่ได้ราคา ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องตั้งศูนย์ข้าวชุมชนขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ดีประจำท้องถิ่นโดยมีแนวคิดเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชน ควรประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน
2. องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน
3. บทบาทและภารกิจศูนย์ข้าวชุมชน
4. วิธีการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

วัตถุประสงค์ของศูนย์ข้าวชุมชน

1. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวและพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตและการจัดการผลผลิตข้าว รวมทั้งสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

องค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2552) ได้กำหนดองค์ประกอบของศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

1. แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน และสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม
2. สถานที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน/อุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้างขวางพอสมควร ใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลิตผลและกระจายพันธุ์ข้าวที่ได้จากแปลง 200 ไร่ อาจมีอุปกรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย อาจเป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่จัดประชุมสมาชิก หรือเป็นโรงเรียนเกษตรกร
3. ชุมชน / เกษตรกรสมาชิก / คณะกรรมการ เป็นเจ้าของศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่บริหารจัดการงานพัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน
4. กองทุนการผลิต คือ เงินทุนที่ได้จากการบริหารงานผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิกในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับจากทางราชการ หรือเงินที่ได้มาจากแหล่งอื่นๆ

บทบาทและภารกิจศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2552) ได้กำหนดบทบาทและภารกิจของศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

1. ผลิตและกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชน กล่าวคือ กำหนดให้แต่ละศูนย์มีขอบเขตพื้นที่เป้าหมายประมาณ 8,000 ไร่ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขนาด 200 ไร่ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปีละประมาณ 50 ตัน กระจายไปในพื้นที่หรือเกษตรกรเป้าหมายปีละประมาณ 2,600 ไร่ ทั้งนี้ ศูนย์ข้าวชุมชนจะต้องมีแผนกำหนดพื้นที่กระจายพันธุ์ข้าวในขอบเขตพื้นที่เป้าหมายอย่างชัดเจนในแต่ละปี
2. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร กล่าวคือ ทุกศูนย์ข้าวชุมชนจะต้องคัดเลือกเกษตรกรประมาณ 20 คน เพื่อเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง เน้นการฝึกปฏิบัติและพิสูจน์ทราบด้วยตนเอง

ตลอดฤดูการปลูกข้าว เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมแต่ละครั้งจะต้องถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับไปสู่เกษตรกรเป้าหมายต่อไป

3. บริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ โดยการจัดให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ เพื่อเป็นผู้แทนเกษตรกรเป้าหมายทั้งหมดทำหน้าที่ในการวางแผนและกระจายพันธุ์ ร่วมถ่ายทอดเทคโนโลยี ตลอดจนเก็บรวมนเงินกองทุนจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของทางราชการ เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีทุกปีตลอดไป ทั้งนี้กำหนดให้มีการประชุมเพื่อพบปะหารือในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอๆ

4. เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต การตลาดข้าว และสังคมเกษตรกร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการถ่ายโอนอำนาจจากภาครัฐลงสู่ท้องถิ่น ซึ่งชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว โดยภาครัฐจะเป็นเพียงผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ดังนั้น บทบาทหรือภารกิจนี้จึงเท่ากับเป็นการเตรียมการไว้สำหรับอนาคตอันใกล้ ศูนย์ข้าวชุมชนแต่ละศูนย์จะต้องมีการเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นจุดที่ภาครัฐจะนำเอาโครงการต่างๆ ลงไปดำเนินงานร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการผลิตการตลาดข้าว ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

วิธีการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าว (2552) ได้กำหนดกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางเกษตรกรในด้านการผลิต และกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีไปสู่เกษตรกรในชุมชน รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่มีขอบเขตแต่ละศูนย์ประมาณ 8,000 ไร่ ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ มีเป้าหมายในการขยายผลที่ชัดเจน รวมทั้งมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืนถาวร มีชุมชนโดยเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นองค์กร เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการและเป็นผู้รับผลประโยชน์ ดังนั้น ศูนย์ข้าวชุมชนจึงเป็นรากฐานที่มุ่งหวังให้เป็นศูนย์กลางในงานพัฒนาการผลิตข้าวของประเทศไทยในอนาคต ดังนั้น บทบาทของศูนย์ข้าวชุมชนจึงเป็นมากกว่าแปลงสาธิตหรือแปลงส่งเสริมข้าวธรรมดา ดังเช่นที่ได้มีการดำเนินการมาแต่อดีต และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

การดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว

1. การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

1.1 พิจารณาลงในพื้นที่ตำบลที่มีความพร้อมทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและชุมชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1.2 เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่มีความสำคัญ มีพื้นที่ขนาดใหญ่ 8,000 ไร่ ติดต่อกัน ถ้าอยู่ในขอบเขตตำบลเดียวกัน จะช่วยให้เป้าหมายมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาดังนี้

1.2.1 ถ้าตำบลมีพื้นที่ปลูกข้าว 8,000 ไร่ อยู่แล้ว สามารถตั้งศูนย์ข้าวชุมชนได้ 1 ศูนย์ แต่ถ้ามีพื้นที่มากกว่านี้ให้ตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มได้อีก

1.2.2 ถ้าตำบลมีพื้นที่ไม่ถึงเกณฑ์ ให้รวมกันจัดตั้งศูนย์กับตำบลใกล้เคียงจนมีพื้นที่ตามเกณฑ์

1.2.3 ถ้ามีพื้นที่ปลูกข้าวกระจายกระจาย ให้รวมกันจัดตั้งศูนย์จากหลาย ๆ ตำบล หรืออำเภอ จนมีพื้นที่ตามเกณฑ์

1.3 ความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ คือ สภาพดินดีและมีน้ำดีพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลได้ง่ายขึ้นในเบื้องต้น

1.4 ชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความเข้มแข็ง สนใจและสมัครใจพร้อมที่จะเข้าร่วม โดยเข้าใจในหลักวิธีการและเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริง ทั้งนี้ในการเริ่มต้นควรประชุมชี้แจงกับคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดองค์กรเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชน และเป้าหมายพื้นที่กระจายพันธุ์ข้าว

1.5 ตัวแทนชุมชนหรือเกษตรกรซึ่งจะใช้พื้นที่เป็นจุดที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน มีบริเวณพื้นที่กว้างขวางพอที่จะเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิต ปรับปรุงสภาพและเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุม บริหารจัดการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกรเป้าหมาย นอกจากนี้อาจเตรียมไว้เพื่อการจัดหาวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในอนาคต เช่น เครื่องอบลดความชื้น เครื่องบรรจุ เครื่องคัดแยกทำความสะอาด ฯลฯ

2. การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่

2.1 วัตถุประสงค์ในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มี 2 ประการ คือ

2.1.1 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชน ปีละประมาณ 50 ตัน กระจายในพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

ปีที่ 1 พื้นที่กระจายพันธุ์ดี จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 2 พื้นที่กระจายพันธุ์ดี จำนวน 2,600 ไร่

ปีที่ 3 พื้นที่กระจายพันธุ์ดี จำนวน 2,600 ไร่

ในปีที่ 4 จะย้อนกลับมากระจายพันธุ์ในพื้นที่ที่กระจายไปแล้วในปีที่ 1 หมุนวนใหม่ เท่ากับว่าเกษตรกรสมาชิกจะได้รับการส่งเสริมพันธุ์ข้าวใหม่ทุกๆ 3 ปี ตามหลักวิชาการ

2.1.2 สาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) ให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย 8,000 ไร่ การสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อให้เกษตรกรเป้าหมายรับไปปฏิบัติตาม มีจุดมุ่งหมาย คือ

ก. เพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น

ข. เพิ่มคุณภาพข้าวโดยการเพิ่มเปอร์เซ็นต์ตันข้าว และได้ผลผลิตข้าวที่ถูกสุขอนามัย

ค. ลดต้นทุนการผลิตข้าว ซึ่งแต่ละพื้นที่หรือแต่ละศูนย์จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน เช่น เพิ่มผลผลิตข้าวจาก 400 เป็น 430 กิโลกรัมต่อไร่ โดยพิจารณาจากผลผลิตฐานเดิมในปัจจุบันหรือเพิ่มเปอร์เซ็นต์ตันข้าว จาก 35% เป็น 40% หลังจากนั้นจะต้องมีการประเมินว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2 การเลือกชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรเป็นการตัดสินใจของชุมชน โดยการแนะนำของเจ้าหน้าที่ พิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด ส่วนการใช้เทคโนโลยีควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสมกับพื้นที่อย่างแท้จริง

2.3 ศูนย์ข้าวชุมชนที่จัดตั้งขึ้น รับผิดชอบในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ มีส่วนร่วมในการลงทุนค่าเตรียมดิน ค่าแรงงาน ค่าสารเคมี และค่าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนาและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.4 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอและตำบลต้องจัดทำแผนให้ชัดเจน เพื่อตรวจเยี่ยม ดูแล แนะนำ และช่วยเหลือด้านการทำแปลงตามหลักวิชาการ และการขยายเทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย โดยอาจกำหนดให้จุดทำแปลงเป็นจุดสาธิต และมีเกษตรกรเป็นวิทยากรเกษตรกร เพื่อเป็นแกนในการถ่ายทอดเทคโนโลยี

2.5 เจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและศูนย์วิจัยข้าวที่ได้รับมอบหมายจะดูแลให้คำแนะนำในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ตั้งแต่เริ่มเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บรักษาหรือกระจายพันธุ์ ทั้งนี้โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

3. การรวบรวมผลผลิต

3.1 ศูนย์ข้าวชุมชนเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวจากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ ตกไร่ให้แห้ง โดยใช้ตาข่ายในลอนปูพื้นรองตาก หรือใช้อุปกรณ์อื่นๆ และควรจะต้องมีการทำความสะอาด เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้ควรสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐาน

3.2 บรรจุเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจากเจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ลงในภาชนะ เช่น กระสอบหรือถุงฉางที่ได้มาตรฐาน เพื่อรอการกระจายพันธุ์ หากศูนย์ข้าวชุมชนเงินทุนมาก อาจบรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบที่มีตราหรือยี่ห้อที่ศูนย์ข้าวชุมชนกำหนด

4. การกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว

4.1 วิธีการกระจายพันธุ์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืมไปปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้แล้วแต่ศูนย์จะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน หรือเกษตรกรเป้าหมายผู้เป็นสมาชิก

4.2 การกระจายเมล็ดพันธุ์อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาต่างกัน คือ

4.2.1 เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้วกระจายไปสู่เกษตรกรเป้าหมายทันที กรณีนี้ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของเกษตรกรผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์และจะต้องเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้จนกระทั่งถึงฤดูกาลเพาะปลูกข้าวต่อไป

4.2.2 เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แล้วกระจายไปสู่เกษตรกรเป้าหมายต่อเมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป กรณีนี้ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของศูนย์ผู้ผลิต ประเด็นสำคัญคือจะต้องมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้คงสภาพดีตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

4.2.3 กรณีศูนย์ข้าวชุมชนไม่สามารถปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ได้ เช่น ในเขตชลประทาน ศูนย์ข้าวชุมชนควรจะประสานงานกับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ โรงสี พ่อค้าเมล็ดพันธุ์ (ลูกค้า) ในการเข้าร่วมโครงการโดยดำเนินการเป็นคู่สัญญา (Contract Farming) ให้เข้ามารับซื้อข้าวเปลือกหลังจากเก็บเกี่ยว แล้วนำไปตากลดความชื้น และปรับปรุงสภาพให้มีมาตรฐานแล้วบรรจุถุง หรือศูนย์ข้าวชุมชนจ้างให้ดำเนินการแล้วนำเมล็ดพันธุ์ มาจำหน่ายให้กับสมาชิกในพื้นที่ในราคาที่กำหนดร่วมกัน

5. การถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

โรงเรียนเกษตรกร (Farmers Field School) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว

การถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เน้นกระบวนการให้การศึกษาโดยเกษตรกรร่วมกันทำการศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเอง (Learning by doing) เริ่มตั้งแต่การวางแผน ศึกษา วิเคราะห์ทดลอง และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการพบปะกันระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงระยะเก็บเกี่ยว แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และตัดสินใจ วิธีการนี้เป็นการฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง โดยนำคำแนะนำทางวิชาการ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาฝึกทำด้วยตนเอง เพื่อพิสูจน์และเปรียบเทียบผล ทั้งนี้โดยการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรเกษตรกร

ระหว่างการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ จัดเป็นแปลงสาธิต ขณะเดียวกันจะต้องมีการนำเกษตรกรเป้าหมายมาศึกษาเยี่ยมชม และอาศัยกิจกรรมเสริมและการสนับสนุนอื่นๆ เช่น การอบรม การดูงาน โดยการใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเพื่อช่วยในการเผยแพร่เทคโนโลยี ทั้งนี้จะต้องมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีด้วย

การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

1. การจัดองค์กรเกษตรกร/คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

เกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการมี 2 ส่วน คือ เกษตรกรที่ร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ และเกษตรกรที่อยู่ในเป้าหมายพื้นที่ 7,800 ไร่ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 เกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ จะต้องมีการรวมกลุ่มกันประมาณ 20 คน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรมีตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์สิน และกรรมการฝ่ายต่างๆ ทำหน้าที่วางแผนและดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ และผลิตเมล็ดพันธุ์กระจายพันธุ์ตลอดจนดำเนินธุรกิจด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ทั้งนี้ให้คณะกรรมการชุดนี้เป็นกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนไปในขณะเดียวกันมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ เช่น การคัดเลือกตำแหน่งต่างๆ วาระการดำรงตำแหน่ง วาระการประชุม การอนุมัติ อนุญาต การจัดซื้อจัดจ้าง การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ การบริการงานทั่วไป ตลอดจนการบริหารเงินกองทุนที่ได้จากการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ และการจัดสรรประโยชน์ ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรเป้าหมายที่เป็นสมาชิก และผู้นำท้องถิ่นเข้าร่วมด้วย ซึ่งในองค์กรดังกล่าวข้างต้นควรเพิ่มเกษตรกรสมาชิก ผู้แทนหมู่บ้าน หรือผู้แทนกลุ่มผู้รับการกระจายพันธุ์ ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้านต่างๆ

1.2 เกษตรกรเป้าหมาย 7,800 ไร่ มีการจัดทำทะเบียนเกษตรกรเป้าหมายซึ่งร่วมเป็นสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อผลด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ โดยแบ่งเป้าหมายกระจายพันธุ์เป็น 3 ส่วนๆ ละประมาณ 2,600 ไร่ เพื่อกระจายพันธุ์ในช่วงเวลา 3 ปี และควรจัดประชุมเพื่อจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นในเป้าหมายกระจายพันธุ์ในปีต่อไปว่าจะเป็นเกษตรกรในพื้นที่ใด และควรมีการพิจารณาวิธีการกระจายพันธุ์ข้าวร่วมกันว่าจะใช้วิธีการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยน หากใช้วิธีการจำหน่ายจะกำหนดราคาเท่าใด

1.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

การจัดให้มีคณะกรรมการบริหารศูนย์เพื่อเป็นผู้แทนเกษตรกรทั้งหมด ทำหน้าที่ในการวางแผนและกระจายพันธุ์ ร่วมถ่ายทอดเทคโนโลยีตลอดจนเก็บรวบรวมเงินกองทุนจากผลตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของทางราชการ เพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ในปีต่อไป ทั้งนี้ กำหนดให้มีการประชุมเพื่อพบปะหารือในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอๆ โดยควรมีคณะกรรมการด้านต่างๆ เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการศูนย์ โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการในภาพรวมมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.3.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์ ประกอบด้วยกรรมการ 5-7 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประธานสัมพันธ์/กรรมการ 1-2 คน โดยมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการดำเนินงาน กำหนดแผนและเป้าหมายในการปฏิบัติงาน จัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์ให้บรรลุเป้าหมาย

1.3.2 คณะกรรมการฝ่ายบริหารกองทุน ประกอบด้วยกรรมการ 3-5 คน มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาทุน กำหนดระเบียบกองทุน เพื่อสร้างหลักเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์กองทุน และการเก็บรักษาให้เกิดประสิทธิภาพและโปร่งใสตรวจสอบได้

1.3.3 คณะกรรมการฝ่ายผลิตเมล็ดพันธุ์ และตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ประกอบด้วยกรรมการ 3-5 คน มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ทั้งชนิดและปริมาณ กำหนดพื้นที่และคัดเลือกสมาชิกผู้ทำแปลง วางแผนการจัดอบรมผู้จัดทำแปลง ตรวจสอบคุณภาพแปลงและเมล็ดพันธุ์ ปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งบรรจุและเก็บรักษา

1.3.4 คณะกรรมการฝ่ายตลาดและการกระจายเมล็ดพันธุ์ ประกอบด้วยกรรมการ 3-5 คน มีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนการกระจายพันธุ์ ประธานสัมพันธ์ จัดหาตลาดแหล่งเงินทุน เป็นต้น

1.3.5 คณะกรรมการฝ่ายอื่นๆ เช่น โรงสี โรงปุ๋ย หรือเครื่องจักรกล เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ชาวชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมของสมาชิก

2. การจัดเวทีชุมชน

การจัดทำเวทีชุมชนของทุกภาคส่วน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการผลิตและการตลาดข้าวในชุมชน โดยใช้เวทีดังกล่าวเพื่อระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการ ผู้ดำเนินการ ผู้ร่วมดำเนินการ และผู้ให้การสนับสนุน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมหรือสัญญาชุมชนในเรื่องการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว และการสร้างเครือข่ายในการจัดการผลิตข้าวของศูนย์ชาวชุมชน ในมุมมองที่หลากหลายมิติ

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในแต่ละปี ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 2.1.1 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในท้องถิ่นโดยศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.1.2 การกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีจากศูนย์ข้าวชุมชนสู่ชุมชนเกษตรกร
- 2.1.3 การบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน
- 2.1.4 การสร้างเครือข่ายกับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิต

2.2 เป้าหมาย

จัดเวทีชุมชนศูนย์ละอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี

2.3 แนวทางการดำเนินงาน

2.3.1 องค์ประกอบของผู้เข้าร่วมในเวทีชุมชน ควรมีให้ครบทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการจัดเวทีเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ครอบคลุมทุกแง่มุมในการระดมความคิดเห็น ดังนี้

ก. ภาคประชาชน ได้แก่ เกษตรกรชั้นนำ (Smart Farmer) ของตำบลที่จัดเวทีชุมชน และจากตำบลที่มีการดำเนินงานโครงการ คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนของตำบลที่จัดเวทีชุมชน ผู้แทนเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ (ไม่แดง : 200 ไร่) และเกษตรกรผู้ผลิตข้าว (ไร่ขาวขอบเขต 8,000 ไร่) จากทุกหมู่บ้านตำบลที่มีการจัดเวทีชุมชน

ข. องค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชน ได้แก่ นายก อบต. หรือรองนายก อบต. ปลัด อบต. สหกรณ์การเกษตร โรงสีภาคเอกชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจเมล็ดพันธุ์ (ถ้ามี) ผู้ประกอบการธุรกิจเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

ค. ภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้แทนสำนักงานเกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ผู้แทน ธกส. ผู้แทนสหกรณ์จังหวัด ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 ให้มีการรับสมัครและคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ เกษตรกรชั้นนำ (SF : Smart Farmer) เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ (SP : Seed Producer) และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวคุณภาพดี (GP : Grain Production) ในเวทีชุมชน เพื่อหารือข้อตกลงร่วมกันในการวางแผนการดำเนินงานและมอบหมายหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน

2.3.3 ให้มีการลงทะเบียน ของผู้มาเข้าร่วมเวทีชุมชนในครั้งนั้น

2.3.4 ค้นหาผู้ดำเนินรายการ ซึ่งควรเป็นคนในพื้นที่ที่สามารถกำกับการเสวนาให้อยู่ในขอบเขตของโจทย์คำถามที่ตั้งไว้ให้คิดได้ และถ้าสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ จะทำให้ชุมชนเกษตรกรที่เข้ามาร่วมเวทีเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.3.5 คณะผู้จัดได้มีการตกลงขั้นตอนและวิธีการ ในการจัดเวทีกันก่อน พร้อมทั้งประเมินสถานการณ์ก่อนการจัดเวทีว่าผู้เข้าร่วมเสวนามาจากภาคส่วนใดบ้าง เพื่อวางบทบาทและหน้าที่อย่างคร่าวๆ ก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้มีการระดมความคิดได้อย่างครอบคลุมในทุกประเด็น

2.3.6 จัดหาผู้สรุปข้อตกลงร่วม หรือสัญญาชุมชน ในแต่ละคำถาม/ประเด็นที่เกี่ยวข้อง นำขึ้นกระดานฟาง/กระดานไวท์บอร์ด ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนเห็นเหมือนกันว่าเป็นเรื่องอะไร ทำอย่างไร ภาคส่วนใดจะดำเนินการหรือให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างไร เป็นต้น

2.3.7 ก่อนเริ่มดำเนินการเสวนา เปิดเวทีในประเด็นคำถามต่างๆ ให้มีการแนะนำตัวของผู้เข้าร่วมเวทีในแต่ละภาคส่วนจนครบถ้วนก่อน แล้วแสดงถึงการจัดเวทีชุมชนรวมทั้งกฎกติกาในการจัดเวที และสิ่งที่ต้องการจากการจัดเวทีครั้งนี้ พร้อมกับการชี้แจงโครงการโดยเน้นเฉพาะส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาคส่วนที่มาร่วมเวทีในวันนี้ ซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินรายการอย่างไร โดยให้ผู้ดำเนินรายการใช้ระยะเวลาสั้นๆ ในการแถลง

2.3.8 การระดมความคิดเห็นเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน เมื่อปรับแนวคิดได้ตรงกันและสร้างความคุ้นเคยกันแล้ว ให้เริ่มโยนคำถามเพื่อให้ได้ข้อตกลงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการอภิปรายไปพอสมควรแล้วให้มีการสรุปเพื่อขึ้นกระดานในแต่ละประเด็นคำถามเป็นข้อๆ ไป และอ่านให้ทุกคนทราบอีกครั้งก่อนการกล่าวขอบคุณและจบการจัดเวที

2.3.9 ผลการจัดเวทีชุมชนหรือสัญญาชุมชน ให้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนได้อ่านโดยไม่ชักช้า พร้อมทั้งติดประกาศที่ศูนย์ฯ หรือที่ทำการ อบต. และประชาสัมพันธ์เพื่อรับทราบในข้อตกลงร่วมกันของชุมชน และนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานต่อไป

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าวได้จัดทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ การจัดชั้นมาตรฐานศูนย์ การออกใบรับรองสถานะศูนย์ การจัดประกวดศูนย์ การออกระเบียบกรมการข้าวว่าด้วยข้อบังคับคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ.2550 เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2550 เพื่อใช้ถือปฏิบัติ ดังนี้

3.1 การจัดชั้นมาตรฐานของศูนย์ข้าวชุมชน

การดำเนินการจัดชั้นมาตรฐานศูนย์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพของศูนย์ข้าวชุมชน และกระตุ้นให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีการยกระดับตนเองในอนาคต การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พิจารณาจากองค์ประกอบของศูนย์ฯ ได้แก่ เรื่องการเตรียมการ การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ การกระจายพันธุ์ การสาธิต-ถ่ายทอดเทคโนโลยี องค์กรบริหารและชุมชน กองทุนหมุนเวียนและการตลาด และอื่นๆ

3.2 การออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชน

กรมการข้าวออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี เพื่อเป็นหลักฐานว่าศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการจัดตั้ง และดำเนินการอย่างเป็นทางการ เพื่อให้สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถยื่นขอใบรับรองที่สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่

3.3 การจัดประกวดศูนย์ข้าวชุมชน

3.3.1 เพื่อคัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนที่มีผลงานดีเด่นระดับชาติ

3.3.2 เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณและผลงานของศูนย์ข้าวชุมชนให้ปรากฏต่อสาธารณชน

การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

1. แนวทางการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

1.1 สนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยเคมี จำนวน 3 ปี ผ่านศูนย์ข้าวชุมชนซึ่งมีผู้จัดทำแปลงพันธุ์ข้าวประมาณ 20 คน เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่ 200 ไร่ ศูนย์ข้าวชุมชนได้รับการสนับสนุนควบคุม กำกับ ดูแล จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศูนย์ข้าวชุมชนคัดเลือกเกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ หรือเกษตรกรสมาชิกเป็นคณะกรรมการบริหารเงินที่ได้จากการกักขังปัจจัยการผลิต กำหนดหลักเกณฑ์เรียกคืน เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนศูนย์ข้าวชุมชน โดยให้คณะกรรมการทำหน้าที่บริหารกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชนด้วย

1.3 คณะกรรมการบริหารกองทุน นำปัจจัยการผลิตไปให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อนำไปผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสนับสนุนชุมชน ซึ่งจะได้ผลผลิตประมาณ 100 ตัน เมล็ดพันธุ์จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 จะต้องนำไปปรับปรุงให้เป็นเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี เพื่อนำไปเพาะปลูกให้ได้พื้นที่ไม่ต่ำกว่าปีละ 2,600 ไร่ และเรียกเก็บคืนเป็นเงินหรือปัจจัยการผลิต เพื่อรวมเข้าเป็นเงินกองทุนหมุนเวียน ดำเนินการในลักษณะเดียวกันนี้ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี จะทำให้สามารถมีแหล่งผลิตข้าวพันธุ์ดีไม่ต่ำกว่า 7,800 ไร่ หากคณะกรรมการบริหารกองทุนพิจารณาเห็นสมควรจะหาพันธุ์ข้าวจากหน่วยงานราชการมาดำเนินการใหม่ก็ย่อมทำได้ แล้วถ้าดำเนินการติดต่อกัน 3 ปีแล้วสามารถที่จะจัดทำโครงการผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อขอสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการ

1.4 สมาชิกกองทุนควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 7,800 ไร่ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิก ร่วมถือหุ้น ร่วมออกความเห็น ร่วมรับผลประโยชน์และด้านอื่นๆ หรืออย่างน้อยควรมีตัวแทนหมู่บ้านในตำบลนั้นเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารกองทุน

คณะกรรมการบริหารกองทุน ควรประกอบด้วย

1.4.1 ประธานกรรมการ 1 คน

1.4.2 เลขานุการ 1 คน

1.4.3 กรรมการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายเงินกองทุน 1-2 คน

1.4.4 กรรมการส่งเสริมการผลิตการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์และการจำหน่าย 1-3

คน

2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การเก็บรักษา

2.1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน ทำหน้าที่เก็บรักษาเงินสดของกองทุน ทั้งนี้ไม่ควรนานเกิน 7 วัน ให้ทำหน้าที่เก็บรักษาเงินสดของกองทุน และจากนั้นให้นำไปฝากเข้าบัญชีธนาคารในนาม “ศูนย์ข้าวชุมชนตำบล.....”

2.1.2 กำหนดให้ผู้มีสิทธิ์เบิกเงินจากบัญชีกองทุนไว้จำนวน 3 คน ให้ทำการเบิกเงินได้ตามมติที่ประชุม

2.1.3 ให้เลขานุการกองทุนเป็นผู้จัดทำบัญชีควบคุมการรับ-จ่าย กองทุนให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน

2.1.4 จะต้องมีกรรมการลงนามผู้รับ ผู้จ่ายเงินกองทุนไว้ในบัญชีทุกครั้ง

2.1.5 จะต้องแต่งตั้งกรรมการกองทุน 1-2 คน เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุนทุกเดือน และรายงานให้คณะกรรมการกองทุนทราบทุกครั้งที่มีการประชุม

2.2 การให้กู้ยืมเงิน / ปัจจัยการผลิตของกองทุน

2.2.1 กำหนดการให้กู้ยืมเงิน / ปัจจัยการผลิต เพื่อดำเนินกิจกรรมของกองทุนให้สอดคล้องกับแผนการผลิตพันธุ์ข้าวของชุมชน

2.2.2 ให้สมาชิกยื่นคำร้องขอเงิน/ปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งแสดงวัตถุประสงค์/เป้าหมายที่จะนำไปใช้อย่างชัดเจน แล้วนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความเหมาะสม

2.2.3 การพิจารณาความเหมาะสมควรยึดหลัก ดังนี้

- ก. เป็นกิจกรรม / ชนิดพันธุ์ข้าวที่กำหนดไว้ในกิจกรรมของกองทุน
- ข. เป็นสมาชิกที่ขาดแคลนพันธุ์ข้าวและปัจจัยการผลิตอย่างแท้จริงเป็น

อันดับแรก

- ค. มีการค้าประกันซึ่งกันและกัน โดยกู้ยืมในรูปกลุ่มผู้ผลิต

2.2.4 สมาชิกที่ได้กู้เงิน / ปัจจัยการผลิต ตามมติที่ประชุม ให้ทำสัญญากู้ยืมเงินไว้เป็นหลักฐานกับกองทุน

2.3 การคืนเงิน/ปัจจัยการผลิตของกองทุน

2.3.1 ระยะเวลาส่งคืนเงิน / ปัจจัยกองทุน ควรระบุให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่สมาชิกน่าจะขายผลผลิตได้

2.3.2 ก่อนถึงกำหนดส่งคืนเงินกองทุน ควรประชุมคณะกรรมการตรวจสอบผลผลิตของสมาชิก เพื่อวางแผนให้ความช่วยเหลือด้านการจำหน่ายและปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.3.3 การเก็บเงินคืนกองทุน ควรทำทันทีที่สมาชิกจำหน่ายผลผลิตได้ เพื่อหมุนเวียนให้สมาชิกรายอื่นได้มีโอกาสกู้ยืมบ้าง

2.3.4 กรณีสมาชิกไม่สามารถนำเงินส่งคืนได้ด้วยสาเหตุสุดวิสัย ให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการฯ ที่จะเรียกมาทำสัญญาพักหนี้หรือผ่อนผันเป็นรายๆ ไป ตามแต่จะเห็นสมควร

2.3.5 จัดทำบัญชีการรับคืนเงินให้ถูกต้อง หากไม่มีการกู้ยืมต่อ ให้รับนำฝากธนาคารทันที

2.3.6 การจัดทำระเบียบข้อตกลงกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

ระเบียบข้อตกลงกองทุนหมุนเวียน คือ ข้อกำหนดบทบาท และวิธีการปฏิบัติของกรรมการและสมาชิกกองทุนที่ทุกคนจะต้องถือปฏิบัติร่วมกันในการทำงานของกองทุน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ควรจัดทำข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิกผู้ละเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ด้วย เพื่อป้องกันมิให้กองทุนสลายตัวลง

การสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว (2553) ได้กล่าวถึงการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ดังนี้

ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นองค์กรเกษตรกรเริ่มจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เพื่อเป็นแหล่งผลิตและกระจายข้าวพันธุ์ดี สาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในแต่ละชุมชน ปัจจุบันได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าว โดยที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายที่จะเร่งรัดกระจายพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้เกษตรกรที่ทํานาทั่วประเทศ มีใช้อย่างทั่วถึงและมีการเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ทุกๆ 3 ปี ซึ่งหากแต่ละศูนย์มีขอบเขตเป้าหมาย 8,000 ไร่ จะต้องมีการจัดตั้งศูนย์รวมทั้งสิ้น 7,000 ศูนย์ จึงจะครอบคลุมพื้นที่ทํานาทั้งหมด

จากความสำคัญของศูนย์ข้าวชุมชนข้างต้น จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อให้ศูนย์มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากการจัดมาตรฐานศูนย์แล้ว การสร้างเครือข่ายก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยผลักดันและกระตุ้นให้ศูนย์สามารถพัฒนาตนเองได้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งย่อมเป็นผลดีต่อการพัฒนาการผลิตข้าวของเกษตรกร

การเสริมสร้างการรวมตัวเป็นเครือข่ายอาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงการรวมตัวของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นการรวมตัวในแต่ละประเภทต่างก็มีเหตุผลหรือความจำเป็นในการเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายในการพัฒนาซึ่งการรวมตัวในแต่ละประเภทต่างก็มีเหตุผลหรือความจำเป็นในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในแง่ที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน เช่น เครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน มีการเชื่อมโยงเครือข่าย เกิดจากการสร้างสัมพันธภาพส่วนตัว และพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเดียวกัน แล้วพัฒนาเป็นเครือข่ายอาชีพการผลิตพันธุ์ข้าวคุณภาพดี และเติบโตกลายเป็นเครือข่ายองค์กรธุรกิจหรือวิสาหกิจชุมชนในอนาคตต่อไป ซึ่งมีลักษณะเด่นของเครือข่าย มีดังนี้

- 1) มีศูนย์องค์กรที่เป็นจุดศูนย์กลางแล้วมีศูนย์บริวารลูกข่ายรอบข้าง
- 2) มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง ทั้งในระหว่างศูนย์บริวารด้วยกัน และทุกศูนย์จะต้องติดต่อเชื่อมโยงเข้าสู่ศูนย์กลางของศูนย์ใหญ่

3) ทุกศูนย์ข้าวชุมชนมีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน

ก. มีความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อย่างต่อเนื่อง

ข. มีปัญหาและความต้องการที่ตรงกันหรือคล้ายคลึงกัน

ค. ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันอย่างต่อเนื่อง

1. แนวทางการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

1.1 จัดประชุมประธานกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนทุกศูนย์ในอำเภอ เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการหรืออบรมศูนย์ข้าวชุมชนระดับอำเภอ

1.2 จัดประชุมประธานกรรมการระดับอำเภอ เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการหรือชมรมศูนย์ข้าวชุมชนระดับจังหวัด

1.3 จัดประชุมประธานกรรมการระดับจังหวัด เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการหรือชมรมศูนย์ข้าวระดับเขต

1.4 จัดประชุมประธานกรรมการหรือชมรมระดับเขต เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการหรือชมรมศูนย์ข้าวชุมชนระดับชาติ

1.5 จัดให้มีการประชุมศูนย์ข้าวของแต่ละจังหวัด / อำเภอ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิต การบริหารจัดการ

1.6 สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ เพื่อความเป็นผู้นำในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนทั่วไป

1.7 ประสานเชื่อมโยงการเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามชนิดพันธุ์ต่างๆ ให้ชุมชนในแต่ละศูนย์ภายในจังหวัด / อำเภอได้ทราบเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในอนาคตต่อไป

2. การจัดตั้งคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวชุมชน

2.1 เพื่อเป็นตัวแทนศูนย์ข้าวชุมชนในการรักษาสีทิวทัศน์ประโยชน์ของศูนย์เป็นปากเสียงแทนสมาชิกและเกษตรกร ในการเสนอปัญหาความต้องการและเงื่อนไขของเกษตรกรต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรทั้งภาครัฐและเอกชน

2.2 เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการประสานงานกับศูนย์ข่าวชุมชนซึ่งอยู่ในตำบลต่างๆ ทั่วประเทศ

2.3 เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแพร่กระจายข้อมูล ข่าวสารนโยบาย แผนงาน โครงการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ

2.4 เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์และสรุปปัญหาต่างๆ ของสมาชิก นำเสนอหน่วยงานเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการผลิตข้าว

2.5 เพื่อทำหน้าที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานต่างๆ ในการทำหน้าที่กำหนด นโยบาย แผนงาน โครงการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรอำนาจหน้าที่คณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชนปฏิบัติงานให้ บรรลุวัตถุประสงค์ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.5.1 ต้องดำเนินการตามนโยบายของทางราชการ และมติที่ประชุม คณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชนโดยต้องปฏิบัติตามนโยบายของทางราชการ และมติที่ประชุม คณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชนโดยต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับประเพณี และ ศีลธรรมอันดี เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่ศูนย์ข่าวชุมชน

2.5.2 ให้เสนอข้อคิดเห็น รวบรวมปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่ง เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิกและการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

2.5.3 ต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือแก่คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนระดับ ต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรของสมาชิก

2.5.4 ติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการในระดับต่างๆ และกับหน่วย ราชการ สถานที่ หรือบุคคลภายนอกเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว

2.5.5 กำหนดนโยบายแผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนของการปฏิบัติงานแต่ละปี และช่วงเวลาที่เห็นว่าเหมาะสมซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรของ สมาชิก และการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน

2.5.6 กำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของคณะกรรมการกลาง เพื่อให้บังเกิดผลดีแก่การดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนในทุกระดับ

2.5.7 พิจารณาแก้ไขระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการหรือพิจารณาแก้ไขอื่นใด เพื่อให้การดำเนินงานศูนย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.8 ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ไว้ในระเบียบข้อบังคับนี้

2.5.9 ต้องรายงานผลการปฏิบัติให้คณะกรรมการต่าง ๆ ที่เห็นสมควรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบเป็นระยะ ๆ ไป และจัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปีทุกปี

3. กลยุทธ์ของคณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชน

เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนในระดับอำเภอ จังหวัด เขต และระดับชาติบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการกลางศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนได้กำหนดวิธีการดำเนินงานตามภารกิจอำนาจหน้าที่และศักยภาพที่มีอยู่ ดังนี้

3.1 ประชุมคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนระดับต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน อำเภอ จังหวัด เขต และระดับชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลเผยแพร่ข่าวสารจากคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง

3.2 อบรมคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นผู้นำธุรกิจและการบัญชี

3.3 นำเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการไปยังหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

3.4 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ข่าวชุมชนอย่างเป็นระบบผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง

3.5 พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ผู้นำเกษตรกร คณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิก เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศูนย์ข้าวชุมชนอื่น ๆ

3.6 ระดมพลังศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ตลอดจนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เป็นครั้งคราวตามวาระอันควร

ประโยชน์ที่ได้รับการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน

ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตามแนวทางต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ (สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว, 2553) ดังนี้

1. สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ดี จำนวนศูนย์ละ 50-100 ตัน สำหรับกระจายพันธุ์ในฤดูต่อไปในพื้นที่ 2,600 ไร่ คิดเป็นมูลค่าที่มีเงินหมุนเวียนในชุมชน 750,000-1,500,000 บาท ต่อฤดู (คิดราคาเมล็ดพันธุ์กิโลกรัมละ 15 บาท) และเกษตรกรได้รับประโยชน์ประมาณ 500 ครัวเรือน โดยมีเมล็ดพันธุ์ดีใช้อย่างต่อเนื่อง

2. เกษตรกรจำนวน 20 ราย ซึ่งเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ดีของศูนย์มีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นรายละ 5,000 บาท รวม 100,000 บาทต่อศูนย์ (คิดจากรายละ 2.5 ตัน ราคาเพิ่มตันละ 2,000 บาท)

3. ศูนย์หลักทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านวิชาการและการบริหารจัดการ และจัดกิจกรรมหน่วยบริการเคลื่อนที่ เพื่อให้บริการแก่ศูนย์เครือข่าย ในสัดส่วน 1:10 (ศูนย์หลักหรือศูนย์แม่ข่าย 1 ศูนย์ ครอบคลุมศูนย์เครือข่าย 10 ศูนย์) ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่ศูนย์ข้าวชุมชนเครือข่าย ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงไม่น้อยกว่า 10 ศูนย์ต่อ 1 จุด (ศูนย์หลัก)

4. องค์กรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีความเข้มแข็ง จากการร่วมกันบริหารกิจกรรมศูนย์ และจัดการวางแผนแก้ไขปัญหา และพัฒนาการผลิตข้าวได้ในแต่ละชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกียรติพร ศรีชนะ (2545) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนระดับมากทุกประเด็นใน 8 เรื่อง จากทั้งหมด 10 เรื่อง ได้แก่ 1) การจัดตั้งองค์กรเกษตรกร 2) การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียน 3) องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน 4) การเลือกพื้นที่และเกษตรกร 5) การรวบรวมผลผลิต 6) การถ่ายทอดเทคโนโลยี 7) การดำเนินงานโรงเรียนเกษตรกร 8) การดำเนินงานของศูนย์ขยายพันธุ์พืช ส่วนอีก 2 เรื่อง คือ 1) วิธีการกระจายพันธุ์เกษตรกรเห็นด้วยมากกับการให้ศูนย์จัดจำหน่าย ส่วนการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ และการยืมเมล็ดพันธุ์นั้นเกษตรกรเห็นด้วยน้อย 2) ระยะเวลาการกระจายพันธุ์ เกษตรกรเห็นด้วยมากกับการให้ศูนย์เป็นผู้เก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ไว้ก่อน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์และเห็นด้วยน้อยกับการที่ศูนย์จะกระจายพันธุ์ข้าวไปสู่เกษตรกรรายอื่นทันทีหลังเก็บเกี่ยวข้าว

ลำแพน ชนกลีกรรม (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการฯ คือ 1) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ การมีตำแหน่งในชุมชน รายได้รวมต่อปี ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ บทบาทด้านการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ บทบาทในการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการฯ 2) ปัจจัยด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ 3) ปัจจัยด้านเกษตรกรจัดทำแปลงฯ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการฯ ความคิดเห็นต่อโครงการฯ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการฯ

โสภณ ยอดพรหม (2546) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวและผลิตเมล็ดพันธุ์ดี 2) ด้านวิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม) 3) ด้านการสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายผลผลิต และ 4) ด้านความรู้ในด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียน เกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมระดับมาก เกษตรกรยังมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ เป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง จึงควรมีเจ้าหน้าที่คณะกรรมการและเกษตรกรที่ร่วมโครงการ ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ และถือปฏิบัติร่วมกัน 2) ควรมีการประเมินผลความรู้ และการทำกิจกรรมร่วมกันทุกครั้งที่มีการปฏิบัติเพื่อทราบผลการ

ทำงาน และเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน 3) ในการเรียนรู้ มีส่วนร่วม
ควรจัดทำแปลงสาธิตเปรียบเทียบเพื่อให้เกษตรกรได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจนำไปปฏิบัติ
และ 4) ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินกิจกรรมกองทุนหมุนเวียน เพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ
ดำเนินไปอย่างยั่งยืน

ธัญวรัตน์ สุทธิวนานรักษ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ของ
เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปร
ที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่
รายได้รวมทั้งครอบครัว ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ การมีส่วนร่วมของ
เกษตรกร และประสบการณ์ในการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งมีอิทธิพลทางบวกต่อปริมาณ
ผลผลิต แสดงให้เห็นว่ายิ่งให้ความสำคัญกับตัวแปรทั้ง 5 มากเท่าใด ปริมาณผลผลิต และระดับ
ความสำเร็จก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นตาม ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดของพื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์
ข้าว แรงงานในครอบครัว ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ราคาผลผลิต การติดต่อกับเกษตรกรราย
อื่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และตัวแปรในปัจจัยด้านการปฏิบัติ
ของเกษตรกร ไม่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

ธัญลักษณ์ พิลลา (2549) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมศูนย์ส่งเสริม
และผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนของเกษตรกรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษา
พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
ในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน คือ การร่วม
ปรึกษาหารือ การร่วมวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ใน
ระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยรวม 1.76) เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านปรึกษาหารือในระดับปาน
กลาง (ค่าเฉลี่ย 1.87) มีส่วนร่วมด้านการวางแผนในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.57) มีส่วนร่วมด้าน
การตัดสินใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.71) มีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรมในระดับปาน
กลาง (ค่าเฉลี่ย 1.79) และมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.89)

สิริพร นาคแก้ว (2549) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต
เมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า
การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามการผลิต
เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีในระดับสูง มีการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของกลุ่มผ่านศูนย์ฯ และมี
การเข้าร่วมรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีตามโครงการฯ ของกลุ่ม
ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในระดับต่ำ สำหรับปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ด
พันธุ์ข้าวโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน คือ มีฝนตกในช่วงเก็บเกี่ยวข้าวและมีน้ำ
ท่วมขัง ขาดงบประมาณ คุณภาพ เมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำ และขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ แนว

ทางแก้ไข คือ ภาครัฐควรสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีให้กับศูนย์ และศูนย์ฯ ต้อง ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพในการผลิต ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่เกษตรกรควรให้คำแนะนำข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร และมีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี

กิตติชาติ ชาดิยานนท์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้คุณภาพมาตรฐานได้เหมาะสมในระดับมาก 2 กิจกรรม คือ การเตรียมดินและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ แต่สามารถผลิตได้เหมาะสมในระดับปานกลาง 6 กิจกรรม คือ 1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ 2) การใช้ปุ๋ยและปรับปรุงดิน 3) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวและวัชพืช 4) การตรวจคัดพันธุ์ปน 5) การเก็บเกี่ยว และ 6) การลดความชื้น ส่วนปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรที่พบมาก คือ ปัญหาการระบาดของศัตรูข้าวและวัชพืช ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานมี 3 ปัจจัยที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานคือ 1) จำนวนครั้งที่ได้รับการอบรมด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ปัจจัยความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และ 3) ปัจจัยทัศนคติของเกษตรกรที่มีประโยชน์ของนวัตกรรมเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สำหรับแนวทางการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐาน ใช้การผสมผสานวิธีด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาการตลาดจำหน่าย เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ส่งเสริมการใช้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ รวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สุวัตร์ ศรีโททุม (2550) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภายใต้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่เป็นไปตามหลักวิชาการที่แนะนำโดยผลิตเฉลี่ย 9.91 ไร่/ครัวเรือน เป็นที่นาดอนอยู่ในเขตน้ำฝน ดินเป็นดินร่วนปนทราย ไม่เหมาะสมธรรมชาติใช้รถไถเตรียมดินและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ไถดินเฉลี่ย 2.22 ครั้ง ปลุกข้าวพันธุ์ กข. 6 อัตรา 5 กิโลกรัม/ไร่ ก่อนหว่านกล้า แซ่เมล็ดพันธุ์ใช้น้ำธรรมดาเพื่อแยกข้าวลิบแล้วบรรจุกระสอบปุ๋ยแช่น้ำ 2 คืน นิยมหว่านกล้า ช่วงเดือนมิถุนายน และถอนกล้าเมื่ออายุกล้ามีอายุเฉลี่ย 29.74 วัน ปักดำ 4-5 จับตอดัน ไม่เป็นแถว ควบคุมระดับน้ำไม่ได้ตลอดช่วงการผลิต ใช้ปุ๋ยเคมีในระยะกล้า สูตร 46-0-0 อัตราใช้เฉลี่ย 3.98 กิโลกรัมต่อไร่ ระยะแตกกอใช้สูตร 16-16-8 อัตราใช้เฉลี่ย 17.52 กิโลกรัมต่อไร่ ระยะสร้างรวงใช้สูตร 46-0-0 อัตราใช้เฉลี่ย 4.13 กิโลกรัมต่อไร่เป็นไปตามคำแนะนำ และซึ่งมากกว่า 3 วันหลังจากหว่านปุ๋ยเคมีสำรวจตรวจแมลงนับก่อนการตัดสินใจใช้สารเคมี การกำจัดวัชพืชใช้มือถอน ตัดพันธุ์ปนเฉลี่ย 3.35 ครั้ง ในระยะออกรวง หลังจากข้าวออกดอกประมาณ 25-30 วัน ตากเมล็ดข้าวเฉลี่ย 2.42 วัน และจ้างเครื่องนวดข้าว ได้รับผลผลิตเฉลี่ย 461.45 กิโลกรัมต่อไร่ มีการสูมตัวอย่างส่งตรวจที่ศูนย์ขยายพันธุ์พืชและเก็บรักษา

เมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ในยุ้งฉาง ด้วยการบรรจุกระสอบปุ๋ย ราคาขายผลผลิตเฉลี่ย 8.22 บาท มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 24,884.9 บาทต่อครัวเรือน สำหรับปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรประสบปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง ประกอบด้วย ปุ๋ยเคมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานแพง เมล็ดพันธุ์ข้าวราคาแพงและราคาผลผลิตไม่ดี

ประยูร ศรีศักดิ์นอก (2551) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบการดำเนินงานของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในระดับดีมากและระดับปานกลาง ในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบการดำเนินของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในระดับดีมากและระดับปานกลาง ในด้านสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ พื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยพบว่าเกษตรกรสมาชิกศูนย์ระดับปานกลางมีพื้นที่มากกว่าและนิยมปลูกข้าว กข.6 และวิธีการปลูกข้าวเกษตรกรสมาชิกระดับปานกลางนิยมปลูกข้าวนาดำ ส่วนเกษตรกรสมาชิกระดับดีมากนิยมปลูกข้าวแบบนาหว่าน ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 4 ประเด็น ประกอบด้วย ด้านการดูแลรักษา การผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และภัยธรรมชาติ พบว่าเกษตรกรสมาชิกระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงกว่าสมาชิกระดับดีมาก ใน 3 ประเด็นแรก ส่วนปัญหาภัยธรรมชาติพบมีความแตกต่าง คือ เกษตรกรสมาชิกระดับดีมากประสบปัญหาน้ำท่วมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในจำนวน 6 ประเด็น โดยสมาชิกศูนย์ระดับดีมากมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทั้ง 6 ประเด็น ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมจัดตั้งองค์กร การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต การร่วมดำเนินงานด้านกองทุนหมุนเวียน การร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ การได้รับติดตาม และการให้องค์กรในชุมชนมีส่วนร่วม

วรรณวิภาว ขวุงษ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่องผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้รับผลประโยชน์จากศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนโดยรวมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในระดับมาก ผู้ให้ข้อมูลได้รับผลประโยชน์ในระดับปานกลางในด้านสังคม ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าว ด้านส่วนบุคคล และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับ คือ การได้รับพันธุ์ข้าวตรงตามสายพันธุ์/การปลอมปนข้าวน้อยลง การได้เรียนรู้การผลิตพันธุ์ข้าวให้มีเมล็ดลีบลดลง และสามารถผลิตพันธุ์ข้าวต่อไร่เพิ่มมากขึ้น ผลประโยชน์ด้านสังคมที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับ คือ โอกาสเข้าร่วมการอบรมของโครงการประกอบอาชีพเกษตรกร และการได้รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการทำงาน ผลประโยชน์ด้านส่วนบุคคลที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับ คือ โอกาสเข้าร่วมการอบรมของโครงการประกอบอาชีพเกษตรกร และการได้รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการทำงาน

ผลประโยชน์ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับคือ ความรู้เรื่องการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ผู้ให้ข้อมูลได้รับผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเรื่องแมลงที่เป็นประโยชน์ในนาข้าว เช่น แตนเบียน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

จิรศักดิ์ เสริมแสง (2552) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลไผ่ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2551 ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์และมาตรการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ประกอบด้วย 1) โครงการพัฒนาบุคลากรและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตำบลไผ่ให้มีความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี 2) โครงการขยายพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ให้ได้ปีละ 200 ไร่ เป็นระยะเวลา 4 ปี และ 3) โครงการระดมทุนจากการหักค่าหุ้นเพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาศูนย์ให้ยั่งยืน

สมมติฐานในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานการวิจัย คือ

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 1.1 เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.4 เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 2.1 ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 2.2 แรงงานในการเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 2.3 รายได้จากการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3.2 เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4.2 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4.3 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

- 1.1.1 เพศ
- 1.1.2 อายุ
- 1.1.3 ระดับการศึกษา
- 1.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

- 1.2.1 ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว
- 1.2.2 แรงงานในการเพาะปลูกข้าว
- 1.2.3 รายได้จากการเพาะปลูกข้าว

1.3 ปัจจัยด้านสังคม

- 1.3.1 การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร
- 1.3.2 การมีตำแหน่งทางสังคม

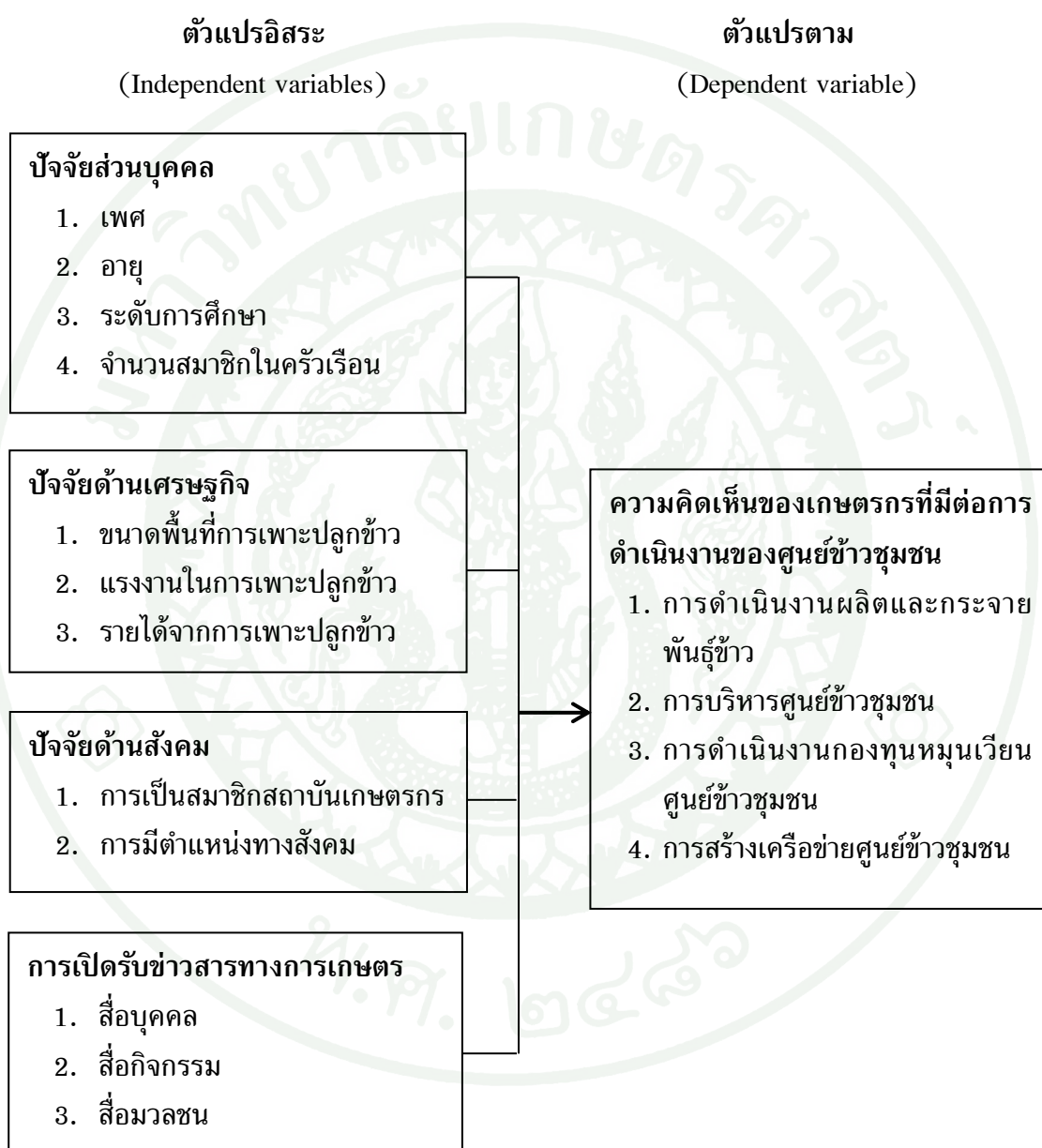
1.4 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

- 1.4.1 สื่อบุคคล
- 1.4.2 สื่อกิจกรรม
- 1.4.3 สื่อมวลชน

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากตัวแปรในการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 540 ราย

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ลำดับ	ที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน	อำเภอ	จำนวนสมาชิก (ราย)
1	หมู่ 5 ต.หินกอง	เมืองราชบุรี	20
2	หมู่ 5 ต.เขาแร้ง	เมืองราชบุรี	20
3	หมู่ 6 ต.เจดีย์หัก	เมืองราชบุรี	20
4	หมู่ 8 ต.ห้วยไผ่	เมืองราชบุรี	20
5	หมู่ 9 ต.เกาะพลับพลา	เมืองราชบุรี	20
6	หมู่ 10 ต.คูบัว	เมืองราชบุรี	20
รวมอำเภอเมืองราชบุรี 6 ศูนย์			120
7	หมู่ 1 ต.บางโตนด	โพธาราม	20
8	หมู่ 3 ต.นางแก้ว	โพธาราม	20
9	หมู่ 3 ต.สร้อยฟ้า	โพธาราม	20
10	หมู่ 5 ต.ธรรมเสน	โพธาราม	20

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน	อำเภอ	จำนวนสมาชิก (ราย)
11	หมู่ 5 ต.เขาชะงุ้ม	โพธาราม	20
12	หมู่ 6 ต.เตาปูน	โพธาราม	20
13	หมู่ 7 ต.ชำแระ	โพธาราม	20
14	หมู่ 8 ต.ท่าชุมพล	โพธาราม	20
รวมอำเภอโพธาราม 8 ศูนย์			160
15	หมู่ 1 ต.เขาขลุ่ย	บ้านโป่ง	20
16	หมู่ 3 ต.ลาดบัวขาว	บ้านโป่ง	20
17	หมู่ 3 ต.บ้านม่วง	บ้านโป่ง	20
18	หมู่ 5 ต.ท่าผา	บ้านโป่ง	20
19	หมู่ 5 ต.นครชุมน์	บ้านโป่ง	20
20	หมู่ 13 ต.คู้ภัยอม	บ้านโป่ง	20
21	หมู่ 16 ต.หนองปลาหมอ	บ้านโป่ง	20
รวมอำเภอบ้านโป่ง 7 ศูนย์			140
22	หมู่ 1 ต.วังมะนาว	ปากท่อ	20
23	หมู่ 2 ต.ป่าไผ่	ปากท่อ	20
24	หมู่ 2 ต.หนองกระทุ่ม	ปากท่อ	20
25	หมู่ 3 ต.บ่อกระดาน	ปากท่อ	20
26	หมู่ 4 ต.ปากท่อ	ปากท่อ	20
27	หมู่ 9 ต.ดอนทราย	ปากท่อ	20
รวมอำเภอปากท่อ 6 ศูนย์			120
รวม 27 ศูนย์			540

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี (2553)

กลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยได้จากการคำนวณจากประชากรเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 540 รายโดยใช้สูตรของ Yamane (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2548)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน

N = จำนวนประชากร (= 540)

e = ความคาดเคลื่อนเนื่องจากการสุ่มตัวอย่าง (= 0.05)

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{540}{1 + 540 (0.05)^2} \\ &= \frac{540}{2.35} = 230 \end{aligned}$$

จำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการศึกษากับ 230 ราย

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จากสูตร (สุรินทร์ นิยมางกูร, 2548)

$$n_i = \frac{N_i}{N} n$$

เมื่อ n_i = ตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล

N_i = จำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

N = จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหมด

ดังนั้นได้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แต่ละอำเภอ ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี
อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

อำเภอ	จำนวนเกษตรกรที่เป็น สมาชิกศูนย์ฯ (ราย)	สัดส่วน	จำนวนตัวอย่าง (ราย)
เมืองราชบุรี	120	120 x 230 / 540	51
โพธาราม	160	160 x 230 / 540	68
บ้านโป่ง	140	140 x 230 / 540	60
ปากท่อ	120	120 x 230 / 540	51
จังหวัดราชบุรี	540		230

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการเขียนรายชื่อศูนย์ข้าวชุมชนของอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ แล้วทำการหยิบรายชื่อศูนย์ข้าวชุมชนจำนวนครึ่งหนึ่งจากศูนย์ข้าวชุมชนทั้งหมดที่มีอยู่ในแต่ละอำเภอ แล้วดำเนินการนัดหมายเกษตรกรในแต่ละศูนย์ตามจำนวน ดังนี้

ตารางที่ 3 ศูนย์ข้าวชุมชนและกลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ลำดับ	ที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน	อำเภอ	จำนวนสมาชิก (ราย)
1	หมู่ 5 ต.หินกอง	เมืองราชบุรี	17
2	หมู่ 6 ต.เจดีย์หัก	เมืองราชบุรี	17
3	หมู่ 9 ต.เกาะพลับพลา	เมืองราชบุรี	17
รวมอำเภอเมืองราชบุรี 3 ศูนย์			51
4	หมู่ 1 ต.บางโตนด	โพธาราม	17
5	หมู่ 3 ต.นางแก้ว	โพธาราม	17
6	หมู่ 5 ต.ธรรมเสน	โพธาราม	17
7	หมู่ 8 ต.ท่าชุมพล	โพธาราม	17
รวมอำเภอโพธาราม 4 ศูนย์			68

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	ที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน	อำเภอ	จำนวนสมาชิก (ราย)
8	หมู่ 3 ต.บ้านม่วง	บ้านโป่ง	15
9	หมู่ 5 ต.นครชุมน์	บ้านโป่ง	15
10	หมู่ 13 ต.คิ่งพยอม	บ้านโป่ง	15
11	หมู่ 16 ต.หนองปลาหมอ	บ้านโป่ง	15
รวมอำเภอบ้านโป่ง 4 ศูนย์			60
12	หมู่ 1 ต.วังมะนาว	ปากท่อ	17
13	หมู่ 4 ต.ปากท่อ	ปากท่อ	17
14	หมู่ 9 ต.ดอนทราย	ปากท่อ	17
รวมอำเภอปากท่อ 3 ศูนย์			51
รวม 14 ศูนย์			230

ขั้นที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยคัดเลือกจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในแต่ละศูนย์ แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลการมาถึงที่นัดหมายตามลำดับก่อนหลัง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ การตรวจเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวความคิดการวิจัย แบ่งเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคม

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

ตอนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ โดยให้ความหมายของคะแนน ดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้เท่ากับ	1	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้เท่ากับ	2	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้เท่ากับ	3	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้เท่ากับ	4	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้เท่ากับ	5	คะแนน

เกณฑ์การแบ่งคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนรายข้อ

จากระดับคะแนนความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี เกณฑ์การแปลงผลของระดับค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ แบ่งตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยมากที่สุด ตามลำดับคะแนน ซึ่งมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 และแบ่งตามชั้นตามวิธีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 3 ระดับ และความกว้างของชั้น (Class Interval) ซึ่งสามารถหาได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{3}
 \end{aligned}$$

$$\text{อันตรภาคชั้น} = 1.33$$

ดังนั้น ในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยความถี่ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถจัดได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ระดับความคิดเห็นรายชื่อ

1.00 – 2.33 เห็นด้วยน้อย

2.34 – 3.66 เห็นด้วยปานกลาง

3.67 – 5.00 เห็นด้วยมาก

เกณฑ์การแบ่งคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนรายด้าน

คะแนนความถี่ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ โดยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 10 และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 50 ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มโดยมีอันตรภาคชั้นเท่ากับ

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{50 - 10}{3} \end{aligned}$$

$$\text{อันตรภาคชั้น} = 13.33$$

ในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยความถี่ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว สามารถจัดได้ดังนี้

คะแนนความถี่ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 11 ข้อ โดยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 11 และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 55 ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มโดยมีอันตรภาคชั้นเท่ากับ

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{55 - 11}{3} \\ \text{อันตรภาคชั้น} &= 14.66\end{aligned}$$

ในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน สามารถจัดได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นรายด้าน (11 ข้อ)
11.00 – 25.66	เห็นด้วยน้อย
25.67 – 40.33	เห็นด้วยปานกลาง
40.34 – 55.00	เห็นด้วยมาก

คะแนนความถี่ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ โดยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 7 และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 35 ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มโดยมีอันตรภาคชั้นเท่ากับ

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{35 - 7}{3}$$

$$\text{อันตรภาคชั้น} = 9.33$$

ในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน สามารถจัดได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นรายด้าน (7 ข้อ)
7.00 – 16.33	เห็นด้วยน้อย
16.34 – 25.66	เห็นด้วยปานกลาง
25.67 – 35.00	เห็นด้วยมาก

เกณฑ์การแบ่งคะแนนความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนรวมทุกด้าน

คะแนนความถี่ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน รวมทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 40 ข้อ โดยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 40 และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 200 ผู้วิจัยนำมาจัดกลุ่มโดยมีอันตรภาคชั้นเท่ากับ

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าพิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{200 - 40}{3}$$

อัตราภาคชั้น = 53.33

ในการจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมทุกด้าน สามารถจัดได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นรวมทุกด้าน
40.00 – 93.33	เห็นด้วยน้อย
93.34 – 147.66	เห็นด้วยปานกลาง
146.67 – 200.00	เห็นด้วยมาก

ตอนที่ 7 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

การทดสอบเครื่องมือ

1. ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวความคิดการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นได้นำเสนอเครื่องมือต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ จากสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว เพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหาและแก้ไขปรับปรุงตามที่คณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (Try Out) กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภopakท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 40 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลการทดสอบไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่เหมาะสม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.937

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวก ในการรวบรวมข้อมูล ที่ออกโดยภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยแก่เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการ และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิก ของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
2. ผู้วิจัยประสานงานกับเกษตรอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประสานงานและนัดหมายเกษตรกร
3. ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกร เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้ว ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัด ราชบุรี โดยวิธีการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล จนครบ 230 ราย
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัยทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล (Editing) แล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความ สมบูรณ์ และความสอดคล้องของคำตอบในแบบสัมภาษณ์ทุกข้อทุกประเด็น
2. นำข้อมูลที่ต้องเรียบเรียงแล้วมาจัดหมวดหมู่ เพื่อบันทึกลงรหัส (Coding)
3. ข้อมูลที่ลงรหัสแล้วนำไปประมวลผลข้อมูล หาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้
 - 3.1 ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) สำหรับ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
 - 3.2 ค่า t-test สำหรับการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ซึ่ง จำแนกออกตามตัวแปรอิสระสองกลุ่ม

3.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (Oneway Analysis of Variance หรือค่า F-test) สำหรับการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ซึ่งจำแนกออกตามตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มเป็นต้นไป และ LSD (Least Significant Difference) สำหรับการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามเป็นรายคู่

3.4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณทั้งสองตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 8 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสังคม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 8 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
(n = 230)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	120	52.2
หญิง	110	47.8
อายุ		
ไม่เกิน 45 ปี	75	32.6
46 – 55 ปี	84	36.5
56 ปี หรือมากกว่า	71	30.9
Mean = 49.61 ปี S.D. = 10.46 ปี Minimum = 20 ปี Maximum = 73 ปี		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	72.2
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	27.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 – 3 คน	74	32.2
4 – 5 คน	101	43.9
6 คน หรือมากกว่า	55	23.9
Mean = 4.41 คน S.D. = 1.80 คน Minimum = 1 คน Maximum = 10 คน		

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในตารางที่ 4 สรุปได้ดังนี้ คือ

เพศ พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากเป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.2) นอกนั้น เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 47.8)

อายุ พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีอายุ 46-55 ปี (ร้อยละ 36.5) รองลงมาคือ อายุไม่เกิน 45 ปี และ 56 ปี หรือมากกว่า (ร้อยละ 32.6 และ 30.9 ตามลำดับ) โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.61 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากต่ำกว่าหรือเท่ากับ ประถมศึกษา (ร้อยละ 72.2) นอกนั้น มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า (ร้อยละ 27.8)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีจำนวนสมาชิก ในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 43.9) รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน และ 6 คน หรือมากกว่า (ร้อยละ 32.2 และ 23.9 ตามลำดับ) โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

(n = 230)

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว		
ไม่เกิน 15 ไร่	77	33.5
16 – 30 ไร่	96	41.7
31 ไร่ หรือมากกว่า	57	24.8
Mean = 23.35 ไร่ S.D. = 12.38 ไร่ Minimum = 2 ไร่ Maximum = 70 ไร่		
แรงงานในการเพาะปลูกข้าว		
1 คน	47	20.5
2 คน	96	41.7
3 คน หรือมากกว่า	87	37.8
Mean = 2.58 คน S.D. = 1.64 คน Minimum = 1 คน Maximum = 12 คน		
รายได้จากการเพาะปลูกข้าว (บาท/ปี)		
ไม่เกิน 160,000 บาท/ปี	77	33.5
160,001 – 320,000 บาท/ปี	75	32.6
320,001 บาท/ปี หรือมากกว่า	78	33.9
Mean = 287,893.40 บาท/ปี S.D. = 202,934.365 บาท/ปี		
Minimum = 24,000 บาท/ปี Maximum = 1,288,000 บาท/ปี		

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในตารางที่ 5 สรุปได้ดังนี้ คือ

ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว 16-30 ไร่ (ร้อยละ 41.7) รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว ไม่เกิน 15 ไร่ และ 31 ไร่ หรือมากกว่า (ร้อยละ 33.5 และ 24.8 ตามลำดับ) โดยมีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 23.35 ไร่

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีแรงงานในการเพาะปลูกข้าว 2 คน (ร้อยละ 41.7) รองลงมาคือ มีแรงงานในการเพาะปลูกข้าว 3 คนหรือมากกว่า และ 1 คน (ร้อยละ 37.8 และ 20.5 ตามลำดับ) โดยมีแรงงานในการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 คน

รายได้จากการเพาะปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าว 320,000 บาท หรือมากกว่า (ร้อยละ 33.9) รองลงมาคือ มีรายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่เกิน 160,000 บาท และ 160,001-320,000 บาท (ร้อยละ 33.5 และ 32.6 ตามลำดับ) โดยมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 287,893.40 บาทต่อปี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสังคม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลปัจจัยด้านสังคม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านสังคม

(n = 230)		
ปัจจัยด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร		
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	50.0
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร / กลุ่มเกษตรกร	115	50.0
การมีตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	83.5
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / คณะกรรมการหมู่บ้าน อ.บ.ต. และอื่นๆ	38	16.5

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสังคมของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในตารางที่ 6 สรุปได้ดังนี้ คือ

การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ร้อยละ 50.0) มีจำนวนเท่ากับ เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร (ร้อยละ 50.0)

การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม (ร้อยละ 83.5) นอกนั้น มีตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อ.บ.ต. และอื่นๆ (ร้อยละ 16.5)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

(n = 230)		
การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สื่อบุคคล		
ญาติพี่น้อง / เพื่อนเกษตรกร	74	32.2
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	67.8
สื่อกิจกรรม		
การจัดประชุม	146	63.5
การฝึกอบรม / การศึกษานอกสถานที่	84	36.5
สื่อมวลชน		
วิทยุ / โทรทัศน์	138	60.0
อินเทอร์เน็ต / สื่อสิ่งพิมพ์	92	40.0

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 7 สรุปได้ดังนี้ คือ

สื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 67.8) นอกนั้น มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้องและเพื่อนเกษตรกร (ร้อยละ 32.2)

สื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม (ร้อยละ 63.5) นอกนั้น มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรมและการศึกษานอกสถานที่ (ร้อยละ 36.5)

สื่อมวลชน พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากวิทยุและโทรทัศน์ (ร้อยละ 60.0) นอกนั้น มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากอินเทอร์เน็ตและสื่อสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 40.0)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

(n = 230)		
สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูก		
สุพรรณบุรี 1	185	80.4
ชัยนาท 1/ ปทุมธานี 1 / พิษณุโลก 2 / กข.41/ ขาวดอกมะลิ 105	45	19.6
วิธีการปลูกข้าว		
ปักดำ / หว่านน้ำแห้ง	14	6.1
หว่านน้ำตม	216	93.9
ปุ๋ยที่ใช้ในนาข้าว		
ปุ๋ยเคมี	63	27.4
ปุ๋ยอินทรีย์	167	72.6
วิธีการควบคุมสัตว์แมลงศัตรูข้าว และวัชพืช		
ฉีดพ่นสารเคมี	134	58.3
ชีววิธีควบคุม / เขตกรรม / ผสมผสาน	96	41.7

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ในตารางที่ 8 สรุปได้ดังนี้ คือ

พันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูก พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากใช้ข้าวพันธุ์ สุพรรณบุรี 1 (ร้อยละ 80.4) นอกนั้น ข้าวพันธุ์ชัยนาท 1 ปทุมธานี 1 พิษณุโลก 2 กข.41 และ ขาวดอกมะลิ 105 (ร้อยละ 19.6)

วิธีการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากมีวิธีการปลูกข้าววิธีหว่านน้ำ ตม (ร้อยละ 93.9) นอกนั้น ปักดำ และหว่านน้ำแห้ง (ร้อยละ 6.1)

ปุ๋ยที่ใช้ในนาข้าว พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (ร้อยละ 72.6) นอกนั้น ปุ๋ยเคมี (ร้อยละ 27.4)

วิธีการควบคุมสัตว์ แมลงศัตรูข้าว และวัชพืช พบว่า เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากใช้วิธีฉีดพ่นสารเคมี (ร้อยละ 58.3) นอกนั้น ชีววิธีควบคุม เขตกรรมและผสมผสาน (ร้อยละ 41.7)

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนของเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น						สรุป ระดับ ความ คิดเห็น	
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	$\bar{X}$		S.D.
ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว								
1. ท่านคิดว่าพื้นที่ปลูก ข้าวขนาด 8,000 ไร่มี ความเหมาะสมในการ จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน 1 ศูนย์	4 (1.7)	7 (3.0)	71 (30.9)	69 (30.0)	79 (34.3)	3.92	0.96	มาก
2. ท่านคิดว่าชุมชนหรือ เกษตรกรต้องมีความ สนใจและสมัครใจ ที่จะ เข้าร่วมการดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	0 (0.0)	3 (1.3)	36 (15.7)	56 (24.3)	135 (58.7)	4.40	0.80	มาก
3. ท่านคิดว่าจุดที่ทำการ ศูนย์ข้าวชุมชนควรมี บริเวณพื้นที่กว้างขวาง	2 (0.9)	8 (3.5)	33 (14.3)	61 (26.5)	126 (54.8)	4.31	0.90	มาก
4. ท่านคิดว่าการจัดทำ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวขนาด 200 ไร่ เพื่อ ผลิตข้าวไว้ใช้ในชุมชน มีความเหมาะสม	1 (0.4)	9 (3.9)	48 (20.9)	84 (36.5)	88 (38.3)	4.08	0.89	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
5. ท่านคิดว่าการเลือก ชนิดพันธุ์ข้าว เพื่อ จัดทำแปลงผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว ควรเป็นการ ตัดสินใจร่วมกันของ ชุมชน โดยพิจารณา จากความเหมาะสม ทางด้านพื้นที่และ ตลาด	1 (0.4)	5 (2.2)	27 (11.7)	62 (27.0)	135 (58.7)	4.41	0.81	มาก
6. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ ควรจัดทำแผนให้ ชัดเจน เพื่อตรวจเยี่ยม ดูแล แนะนำ และ ช่วยเหลือด้านการทำ แปลงตามหลักวิชาการ	0 (0.0)	10 (4.3)	41 (17.8)	74 (32.2)	105 (45.7)	4.19	0.88	มาก
7. ท่านคิดว่าหลังการ เก็บเกี่ยวควรมีการสุ่ม ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ ส่ง ให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ตรวจสอบมาตรฐาน	1 (0.4)	2 (0.9)	32 (13.9)	40 (17.4)	155 (67.4)	4.50	0.80	มาก
8. ท่านคิดว่าวิธีการ กระจายพันธุ์ข้าว ควร เป็นไปตามความ เห็นชอบของชุมชน หรือ เกษตรกร เป้าหมายผู้เป็นสมาชิก	0 (0.0)	3 (1.3)	31 (13.5)	91 (39.6)	105 (45.7)	4.30	0.74	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
9. ท่านคิดว่าการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีตาม กระบวนการโรงเรียน เกษตรกรเป็นการฝึกให้ เกษตรกรได้มีโอกาสคิด และตัดสินใจได้ด้วย ตนเอง	1 (0.4)	6 (2.6)	19 (8.3)	48 (20.9)	156 (67.8)	4.53	0.79	มาก
10. ท่านคิดว่าการนำ เกษตรกรเป้าหมายมา ศึกษาเยี่ยมชมแปลงผลิต เมล็ดพันธุ์ 200 ไร่เป็น การเผยแพร่เทคโนโลยี การผลิตข้าว	1 (0.4)	4 (1.7)	27 (11.7)	57 (24.8)	141 (61.3)	4.45	0.80	มาก
รวมด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						43.09	8.37	มาก
ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน								
11. ท่านคิดว่าเกษตรกร ผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ ต้องมีการรวมกลุ่มกัน ประมาณ 20 คน	1 (0.4)	4 (1.7)	49 (21.3)	66 (28.7)	110 (47.8)	4.22	0.87	มาก
12. ท่านคิดว่าการ บริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยคณะกรรมการศูนย์ ข้าวชุมชน มีความ เหมาะสม	0 (0.0)	2 (0.9)	25 (10.9)	75 (32.6)	128 (55.7)	4.43	0.71	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
13. ท่านคิดว่าคณะ กรรมการบริหารศูนย์ ข้าวชุมชน มีบทบาท หน้าที่ในการกำหนด นโยบาย แผน และ เป้าหมายในการ ดำเนินงานของศูนย์ข้าว ชุมชน	0 (0.0)	3 (1.3)	34 (14.8)	60 (26.1)	133 (57.8)	4.41	0.79	มาก
14. ท่านคิดว่าการจัดทำ ทะเบียนเกษตรกร เป้าหมายที่รับเมล็ดพันธุ์ จากแปลง 200 ไร่ให้ ชัดเจน จะเป็นประโยชน์ ต่อการกระจายเมล็ด พันธุ์	0 (0.0)	3 (1.3)	30 (13.0)	66 (28.7)	131 (57.0)	4.41	0.76	มาก
15. ท่านคิดว่าการจัด เวทีชุมชนของศูนย์ข้าว ชุมชน เป็นการระดม ความคิดเห็นในการ ค้นหาแนวทาง วิธีการ ผลิตและการกระจาย เมล็ดพันธุ์	0 (0.0)	8 (3.5)	40 (17.4)	57 (24.8)	125 (54.3)	4.30	0.88	มาก
16. ท่านคิดว่าการจัด เวทีชุมชนของศูนย์ข้าว ชุมชน ควรมีให้ครบทุก ภาคส่วน ได้แก่ ภาค ประชาชน องค์กร ท้องถิ่น ภาคเอกชน และ ภาครัฐ	1 (0.4)	2 (0.9)	31 (13.5)	52 (22.6)	144 (62.6)	4.42	0.79	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
17. ท่านคิดว่าการจัด เวทีชุมชน โดยมี ผู้เข้าร่วมจากทุกภาค ส่วน ทำให้มีการระดม ความคิดได้อย่าง ครอบคลุมทุกประเด็น	1 (0.4)	2 (0.9)	31 (13.5)	52 (22.6)	144 (62.6)	4.46	0.79	มาก
18. ท่านคิดว่าควรมี การจัดบันทึกผลจาก การจัดเวทีชุมชน และ แจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วม รับทราบข้อตกลง ร่วมกัน	0 (0.0)	5 (2.2)	27 (11.7)	72 (31.3)	126 (54.8)	4.39	0.78	มาก
19. ท่านคิดว่าการจัด เวทีชุมชนของศูนย์ข้าว ชุมชน ควรจัดอย่าง น้อย 1 ครั้ง/ปี	51 (22.2)	85 (37.0)	69 (30.0)	18 (7.8)	7 (3.0)	2.33	1.00	น้อย
20. ท่านคิดว่าการจัด ชั้นมาตรฐานของศูนย์ ข้าวชุมชน เป็นการ กระตุ้นให้ศูนย์ฯ ยกระดับตนเองใน อนาคต	0 (0.0)	4 (1.7)	32 (13.9)	76 (33.0)	118 (51.3)	4.34	0.78	มาก
21. ท่านคิดว่าการออก ใบรับรองสถานะศูนย์ ข้าวชุมชนที่ผ่านการ จัดตั้งและดำเนินงาน มาครบ 1 ปี มีความ เหมาะสม	0 (0.0)	11 (4.8)	97 (42.2)	84 (36.5)	38 (16.5)	3.65	0.81	ปาน กลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
22. ท่านคิดว่าการจัด ประกวดศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการเผยแพร่เกียรติ คุณและผลงานศูนย์ข้าว ชุมชนให้ปรากฏต่อ สาธารณชน	0 (0.0)	1 (0.4)	28 (12.2)	70 (30.4)	131 (57.0)	4.44	0.72	มาก
รวมด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						49.79	9.68	มาก
ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน								
23. ท่านคิดว่าศูนย์ข้าว ชุมชน ควรนำเงินหรือ ปัจจัยการผลิตไปให้ สมาชิกกู้ยืม เพื่อใช้ใน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	0 (0.0)	5 (2.2)	26 (11.3)	59 (25.7)	140 (60.9)	4.45	0.78	มาก
24. ท่านคิดว่าการ คัดเลือกเกษตรกร ผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ หรือสมาชิก เป็น คณะกรรมการบริหาร เงินของศูนย์ข้าวชุมชนมี ความเหมาะสม	0 (0.0)	1 (0.4)	31 (13.5)	58 (25.2)	140 (60.9)	4.47	0.73	มาก
25. ท่านคิดว่า เกษตรกรในพื้นที่ เป้าหมาย ควรมีส่วน ร่วมในการเป็น คณะกรรมการหรือ สมาชิกกองทุน หมุนเวียน	6 (2.6)	20 (8.7)	99 (43.0)	81 (35.2)	24 (10.4)	3.42	0.88	ปาน กลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
26. ท่านคิดว่าคณะ กรรมการบริหาร เงินกองทุน ควรมีส่วน ร่วมในการส่งเสริม การผลิต ปรับปรุง เมล็ดพันธุ์ และการ จำหน่าย	2 (0.9)	2 (0.9)	23 (10.0)	81 (35.2)	122 (53.0)	4.39	0.77	มาก
27. ท่านคิดว่าคณะ กรรมการบริหาร เงินกองทุน มีหน้าที่ ในการเก็บรักษาเงิน สดของกองทุนเพื่อ นำไปฝากเข้าบัญชี ธนาคารในนามของ กองทุนหมุนเวียน ศูนย์ข้าวชุมชนตำบล	14 (6.1)	7 (3.0)	22 (9.6)	44 (19.1)	143 (62.2)	4.28	1.14	มาก
28. ท่านคิดว่าผู้มี สิทธิ์เบิกเงินจากบัญชี กองทุน ควรทำการ เบิกเงินตามมติที่ ประชุมทุกครั้ง	0 (0.0)	0 (0.0)	16 (7.0)	39 (17.0)	175 (76.1)	4.69	0.60	มาก
29. ท่านคิดว่าควร จัดทำบัญชีควบคุมการ รับ-จ่าย ของกองทุน หมุนเวียนให้เป็น ปัจจุบัน	0 (0.0)	0 (0.0)	11 (4.8)	41 (17.8)	178 (77.4)	4.73	0.54	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อยที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
30. ท่านคิดว่าต้องมี การลงนามผู้รับ-ผู้จ่าย เงินกองทุนหมุนเวียนไว้ ในบัญชีทุกครั้ง	0 (0.0)	2 (0.9)	10 (4.3)	41 (17.8)	177 (77.0)	4.71	0.59	มาก
31. ท่านคิดว่าการให้กู้ เงิน/ปัจจัยการผลิต ควรพิจารณาสมาชิกที่ ขาดแคลนเงินและปัจจัย การผลิตเป็นอันดับแรก	0 (0.0)	17 (7.4)	90 (39.1)	78 (33.9)	45 (19.6)	3.66	0.88	มาก
32. ท่านคิดว่าการเก็บ เงินหรือปัจจัยการผลิต คืนกองทุน ควรทำทันที ที่สมาชิกจำหน่าย ผลผลิตได้	1 (0.4)	2 (0.9)	21 (9.1)	34 (14.8)	172 (74.8)	4.63	0.72	มาก
33. ท่านคิดว่า ระเบียบข้อตกลง กองทุน ควรจัดทำ ข้อบังคับในเชิงลงโทษ สมาชิก ผู้ที่ละเลยไม่ ปฏิบัติตามเงื่อนไข หลักเกณฑ์ไว้ด้วย	1 (0.4)	3 (1.3)	14 (6.1)	48 (20.9)	164 (71.3)	4.61	0.70	มาก
รวมด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						48.04	8.33	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน								
34. ท่านคิดว่าการประชุม ศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละ จังหวัด/อำเภอ เป็นการ แลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์ด้านการ ผลิต และบริหารจัดการ	0 (0.0)	1 (0.4)	30 (13.0)	58 (25.2)	141 (61.3)	4.47	0.73	มาก
35. ท่านคิดว่าการสร้าง เครือข่าย เป็นการพัฒนา ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ ที่มีคุณภาพ	0 (0.0)	3 (1.3)	19 (8.3)	57 (24.8)	151 (65.7)	4.55	0.70	มาก
36. ท่านคิดว่าการสร้าง เครือข่าย เป็นการ เชื่อมโยงแหล่งผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดต่างๆ เพื่อ การพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ด พันธุ์ข้าวคุณภาพดี	0 (0.0)	1 (0.4)	18 (7.8)	45 (19.6)	166 (72.2)	4.63	0.64	มาก
37. ท่านคิดว่า คณะกรรมการกลาง ทำ หน้าที่รวบรวมและสรุป ปัญหามาเสนอหน่วยงาน เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาการผลิตข้าว	1 (0.4)	2 (0.9)	19 (8.3)	68 (29.6)	140 (60.9)	4.50	0.72	มาก
38. ท่านคิดว่า คณะกรรมการกลาง ควรให้การสนับสนุน ช่วยเหลือศูนย์ข้าวชุมชน ระดับต่างๆ อย่างเต็ม ความสามารถ	0 (0.0)	3 (1.3)	26 (11.3)	48 (20.9)	153 (66.5)	4.53	0.75	มาก

ตารางที่ 9 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของ เกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงาน ของศูนย์ข้าวชุมชน	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$	S.D.	สรุป ระดับ ความ คิดเห็น
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
39. ท่านคิดว่าควร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานของศูนย์ข้าวชุมชน ผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง	0 (0.0)	15 (6.5)	87 (37.8)	93 (40.4)	35 (15.2)	3.64	0.81	ปาน กลาง
40. ท่านคิดว่าควรระดม พลังเครือข่าย ศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อทำ กิจกรรมที่เป็น สาธารณประโยชน์ ร่วมกัน	0 (0.0)	4 (17)	26 (11.3)	61 (26.5)	139 (60.4)	4.46	0.76	มาก
รวมด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						30.78	5.11	มาก
รวมทุกด้าน						171.70	31.49	มาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ในตารางที่ 9 พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 171.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 43.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 9 “ท่านคิดว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เป็นการฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง” (ค่าเฉลี่ย 4.53) ข้อที่ 7 “ท่านคิดว่าหลังการเก็บเกี่ยวควรมีการสุมตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐาน” (ค่าเฉลี่ย 4.50) และข้อที่ 10 “ท่านคิดว่าการนำเกษตรกรเป้าหมายมาศึกษาเยี่ยมชมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ เป็นการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตข้าว” (ค่าเฉลี่ย 4.45)

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 49.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 10 ข้อ โดยมีข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 17 “ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชน โดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้มีการระดมความคิดได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็น” (ค่าเฉลี่ย 4.46) ข้อที่ 22 “ท่านคิดว่าการจัดประกวดศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการเผยแพร่เกียรติคุณและผลงานศูนย์ข้าวชุมชนให้ปรากฏต่อสาธารณชน” (ค่าเฉลี่ย 4.44) และข้อที่ 12 “ท่านคิดว่าการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสม” (ค่าเฉลี่ย 4.43) ข้อที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลางมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อที่ 21 “ท่านคิดว่าการออกไปรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี มีความเหมาะสม” (ค่าเฉลี่ย 3.65) และข้อที่มีความคิดเห็นในระดับน้อยมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อที่ 19 “ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชนของศูนย์ข้าวชุมชน ควรจัดอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี” (ค่าเฉลี่ย 2.33)

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 48.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 10 ข้อ โดยมีข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 29 “ท่านคิดว่าควรจัดทำบัญชีควบคุมการรับ-จ่ายของกองทุนหมุนเวียนให้เป็นปัจจุบัน” (ค่าเฉลี่ย 4.73) ข้อที่ 30 “ท่านคิดว่าต้องมีการลงนามผู้รับ-ผู้จ่ายเงินกองทุนหมุนเวียนไว้ในบัญชีทุกครั้ง” (ค่าเฉลี่ย 4.71) และข้อที่ 28 “ท่านคิดว่าผู้มีสิทธิ์เบิกเงินจากบัญชีกองทุน ควรทำการเบิกเงินตามมติที่ประชุมทุกครั้ง” (ค่าเฉลี่ย 4.69) และข้อที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลางมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อที่ 25 “ท่านคิดว่าเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ควรมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกกองทุนหมุนเวียน” (ค่าเฉลี่ย 3.42)

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 30.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ โดยมีข้อที่มีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 36 “ท่านคิดว่าการสร้างเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชนิดต่างๆ เพื่อการพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี” (ค่าเฉลี่ย 4.63) ข้อที่ 35 “ท่านคิดว่าการสร้างเครือข่าย เป็นการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ” (ค่าเฉลี่ย 4.55) และข้อที่ 38 “ท่านคิดว่าคณะกรรมการกลางควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์ข้าวชุมชนระดับต่างๆ อย่างเต็มความสามารถ” (ค่าเฉลี่ย 4.53) และข้อที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลางมีจำนวน 1 ข้อ คือ ข้อที่ 39 “ท่านคิดว่าควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ข้าวชุมชนผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง” (ค่าเฉลี่ย 3.64)

ตอนที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 1.1 เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามเพศ โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ						สรุปผล การทดสอบ
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	
ตามเพศ						
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
ชาย	120	42.68	5.44	-1.169 ^{ns}	0.244	ไม่แตกต่างกัน
หญิง	110	43.55	5.86			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
ชาย	120	49.36	5.98	-1.200 ^{ns}	0.231	ไม่แตกต่างกัน
หญิง	110	50.25	5.15			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
ชาย	120	47.86	4.91	-0.533 ^{ns}	0.595	ไม่แตกต่างกัน
หญิง	110	48.22	5.33			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
ชาย	120	30.62	3.83	-0.695 ^{ns}	0.488	ไม่แตกต่างกัน
หญิง	110	30.95	3.52			
โดยรวม						
ชาย	120	170.52	17.84	-1.052 ^{ns}	0.294	ไม่แตกต่างกัน
หญิง	110	172.97	17.50			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามเพศ ในตารางที่ 10 พบว่า เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทุกด้าน (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว, ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน, ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 1.2 เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ตามอายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value	สรุปผล การทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
20 - 45 ปี	75	42.23	6.18	1.684 ^{ns}	0.188	ไม่แตกต่างกัน
46 - 55 ปี	84	43.87	5.42			
56 - 73 ปี	71	43.11	5.26			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
20 - 45 ปี	75	48.63	5.86	2.431 ^{ns}	0.090	ไม่แตกต่างกัน
46 - 55 ปี	84	50.45	5.03			
56 - 73 ปี	71	50.21	5.86			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
20 - 45 ปี	75	46.56	5.36	4.865**	0.009	แตกต่างกัน
46 - 55 ปี	84	48.90	5.03			
56 - 73 ปี	71	48.55	4.63			

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน						สรุปผล การทดสอบ
ตามอายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value	
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
20 – 45 ปี	75	30.27	3.76	1.262 ^{ns}	0.285	ไม่แตกต่างกัน
46 – 55 ปี	84	31.19	3.38			
56 – 73 ปี	71	30.83	3.91			
โดยรวม						
20 – 45 ปี	75	167.68	19.19	3.100*	0.047	แตกต่างกัน
46 – 55 ปี	84	174.42	16.25			
56 – 73 ปี	71	172.70	17.13			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ ในตารางที่ 11 พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีอายุปานกลาง (46 - 55 ปี) มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 48.90) มากกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อย (20 - 45 ปี) และอายุมาก (56 - 73 ปี) (ค่าเฉลี่ย 46.56 และ 48.55 ตามลำดับ)

สำหรับความคิดเห็นด้านอื่นๆ (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการ		อายุ		
ตามอายุ	$\bar{X}$	(1)	(2)	(3)
		46.56	48.90	48.55
(1) 20 - 45 ปี	46.56	-		
(2) 46 - 55 ปี	48.90	*	-	
(3) 56 - 73 ปี	48.55	*	ns	-

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ ในตารางที่ 12 พบว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อย (20 - 45 ปี) และอายุปานกลาง (46 - 55 ปี) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีอายุน้อย มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 46.56) น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 48.90)

เกษตรกรที่มีอายุน้อย (20 - 45 ปี) และอายุมาก (56 - 73 ปี) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีอายุน้อย มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 46.56) น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก (ค่าเฉลี่ย 48.55)

เกษตรกรที่มีอายุปานกลาง (46 - 55 ปี) และอายุมาก (56 - 73 ปี) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ตามอายุ	อายุ		
		(1)	(2)	(3)
	$\bar{X}$	167.68	174.42	172.70
(1) 20 - 45 ปี	167.68	-		
(2) 46 - 55 ปี	174.42	*	-	
(3) 56 - 73 ปี	172.70	ns	ns	-

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ ในตารางที่ 13 พบว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อย (20 - 45 ปี) และอายุปานกลาง (46 - 55 ปี) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีอายุน้อย มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 167.68) น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 174.42)

เกษตรกรที่มีอายุน้อย (20 - 45 ปี) และอายุมาก (56 - 73 ปี) รวมถึงเกษตรกรที่มีอายุปานกลาง (46 - 55 ปี) และอายุมาก (56 - 73 ปี) มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 1.3 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนตามระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผลการทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	43.37	5.73	1.157 ^{ns}	0.248	ไม่แตกต่างกัน
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	42.40	5.40			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	50.24	5.62	2.010*	0.046	แตกต่างกัน
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	48.60	5.44			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	48.86	4.62	3.715**	0.000	แตกต่างกัน
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	45.90	5.70			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	30.90	3.82	0.831 ^{ns}	0.407	ไม่แตกต่างกัน
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	30.45	3.29			
โดยรวม						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา	166	173.37	17.45	2.338*	0.020	แตกต่างกัน
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	64	167.34	17.67			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา ในตารางที่ 14 พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยเกษตรกรที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.24) มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือสูงกว่า (ค่าเฉลี่ย 48.60)

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยเกษตรกรที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 48.86) มากกว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือสูงกว่า (ค่าเฉลี่ย 45.90)

สำหรับความคิดเห็นด้านอื่น ๆ (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 1.4 เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	n	$\bar{X}$	S.D.	F	p-value	สรุปผลการทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
1 – 3 คน	74	43.49	5.11	2.404 ^{ns}	0.093	ไม่แตกต่างกัน
4 – 5 คน	101	43.60	5.68			
6 คน หรือมากกว่า	55	41.65	6.12			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
1 – 3 คน	74	50.46	4.59	3.547*	0.030	แตกต่างกัน
4 – 5 คน	101	50.23	5.48			
6 คน หรือมากกว่า	55	48.05	6.73			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
1 – 3 คน	74	48.65	4.20	2.750 ^{ns}	0.066	ไม่แตกต่างกัน
4 – 5 คน	101	48.33	5.21			
6 คน หรือมากกว่า	55	46.65	5.83			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
1 – 3 คน	74	31.31	2.75	5.887**	0.003	แตกต่างกัน
4 – 5 คน	101	31.18	3.62			
6 คน หรือมากกว่า	55	29.33	4.48			
โดยรวม						
1 – 3 คน	74	173.91	14.42	4.305*	0.015	แตกต่างกัน
4 – 5 คน	101	173.34	17.22			
6 คน หรือมากกว่า	55	165.69	21.16			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในตารางที่ 15 พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.46) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน และ 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 50.23 และ 48.05 ตามลำดับ)

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.46) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน และ 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 50.23 และ 48.05 ตามลำดับ)

สำหรับความคิดเห็นด้านอื่นๆ (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว และด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	$\bar{X}$	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
		(1)	(2)	(3)
(1) 1 – 3 คน	50.46	–		
(2) 4 – 5 คน	50.23	ns	–	
(3) 6 คน หรือมากกว่า	48.05	*	*	–

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ ในตารางที่ 16 พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 50.46) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 48.05)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 50.23) มากกว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 48.05)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตารางที่ 17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	$\bar{X}$	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
		(1)	(2)	(3)
(1) 1 – 3 คน	31.31	–		
(2) 4 – 5 คน	31.18	ns	–	
(3) 6 คน หรือมากกว่า	29.33	**	**	–

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ ในตารางที่ 17 พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 31.31) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 29.33)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 31.18) น้อยกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 29.33)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ		จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	ตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	$\bar{X}$	(1)	(2)
			(3)	
(1) 1 – 3 คน		173.91	–	
(2) 4 – 5 คน		173.34	ns	–
(3) 6 คน หรือมากกว่า		165.69	**	**

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นรายคู่ ในตารางที่ 18 พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 173.91) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 165.69)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน และ 6 คน หรือมากกว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 173.34) มากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน หรือมากกว่า (ค่าเฉลี่ย 165.69)

เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน และ 4 – 5 คน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 2.1 ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	r	p-value	สรุปผลการทดสอบ
ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว	1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว	-0.039 ^{ns}	0.559	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน	-0.009 ^{ns}	0.898	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน	0.014 ^{ns}	0.830	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน	-0.062 ^{ns}	0.352	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
โดยรวม		-0.024 ^{ns}	0.720	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ในตารางที่ 19 พบว่า ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับความคิดเห็นทุกด้าน (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 2.2 แรงงานในการเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p-value ระหว่างแรงงานในการเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	r	p-value	สรุปผลการทดสอบ
แรงงานในการเพาะปลูกข้าว	1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว	-0.102 ^{ns}	0.124	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน	-0.150*	0.023	มีความสัมพันธ์กัน
	3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน	-0.314**	0.000	มีความสัมพันธ์กัน
	4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน	-0.208**	0.002	มีความสัมพันธ์กัน
โดยรวม		-0.214**	0.001	มีความสัมพันธ์กัน

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ในตารางที่ 20 พบว่า แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.214 และค่า p-value เท่ากับ 0.001 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.150 และค่า p-value เท่ากับ 0.023

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.314 และค่า p-value เท่ากับ 0.000

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.208 และค่า p -value เท่ากับ 0.002

แรงงานในการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 2.3 รายได้จากการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ตารางที่ 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และค่า p -value ระหว่างรายได้จากการเพาะปลูกข้าว กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	r	p -value	สรุปผลการทดสอบ
รายได้จากการเพาะปลูกข้าว	1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว	-0.035^{ns}	0.602	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน	-0.020^{ns}	0.761	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน	0.012^{ns}	0.851	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
	4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน	-0.078^{ns}	0.237	ไม่มีความสัมพันธ์กัน
โดยรวม		-0.037^{ns}	0.573	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ในตารางที่ 21 พบว่า รายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับความคิดเห็นทุกด้าน (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) รายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผลการทดสอบ
ตามการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร						
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	42.43	6.40	-1.818 ^{ns}	0.071	ไม่แตกต่างกัน
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร	115	43.77	4.72			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	48.59	6.31	-3.291**	0.001	แตกต่างกัน
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร	115	50.97	4.52			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	46.38	5.78	-5.160**	0.000	แตกต่างกัน
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร	115	49.68	3.68			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	29.88	3.99	-3.817**	0.000	แตกต่างกัน
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร	115	31.68	3.11			
โดยรวม						
ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร	115	167.28	20.69	-3.901**	0.000	แตกต่างกัน
เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร	115	176.10	12.68			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ในตารางที่ 22 พบว่า เกษตรกรที่มีการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.97) มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 48.59)

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 49.68) มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 46.38)

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 31.68) มากกว่าเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 29.88)

ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรที่มีการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 3.2 เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการมีตำแหน่งทางสังคม โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ							สรุปผล
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value		การทดสอบ
ตามการมีตำแหน่งทางสังคม							
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว							
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	42.90	5.93	-1.586 ^{ns}	0.117		ไม่แตกต่างกัน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะ	38	44.11	3.87				
กรรมการหมู่บ้าน/อ.บ.ต./อื่นๆ							
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน							
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	49.74	5.78	-0.229 ^{ns}	0.819		ไม่แตกต่างกัน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะ	38	49.97	4.68				
กรรมการหมู่บ้าน/อ.บ.ต./อื่นๆ							
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน							
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	47.93	5.32	-0.853 ^{ns}	0.397		ไม่แตกต่างกัน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะ	38	48.55	3.85				
กรรมการหมู่บ้าน/อ.บ.ต./อื่นๆ							
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน							
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	30.74	3.81	-0.309 ^{ns}	0.757		ไม่แตกต่างกัน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะ	38	30.95	2.95				
กรรมการหมู่บ้าน/อ.บ.ต./อื่นๆ							
โดยรวม							
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	192	171.32	18.61	-0.958 ^{ns}	0.341		ไม่แตกต่างกัน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/คณะ	38	173.58	11.97				
กรรมการหมู่บ้าน/อ.บ.ต./อื่นๆ							

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการมีตำแหน่งทางสังคม ในตารางที่ 23 พบว่า เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับความคิดเห็นทุกด้าน (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 4 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผลการทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
ญาติพี่น้อง/เพื่อนเกษตรกร	74	42.04	7.09	-1.719 ^{ns}	0.088	ไม่แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	43.60	4.76			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
ญาติพี่น้อง/เพื่อนเกษตรกร	74	47.76	7.25	-3.276**	0.001	แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	50.74	4.33			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
ญาติพี่น้อง/เพื่อนเกษตรกร	74	45.39	6.62	-4.734**	0.000	แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	49.28	3.61			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
ญาติพี่น้อง/เพื่อนเกษตรกร	74	29.36	4.58	-3.576**	0.001	แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	31.45	2.95			

ตารางที่ 24 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ						
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผล การทดสอบ
ตามการเปิดรับข่าวสาร						
ทางการเกษตรจากสื่อบุคคล						
โดยรวม						
ญาติพี่น้อง/เพื่อนเกษตรกร	74	164.55	24.24	-3.528**	0.001	แตกต่างกัน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	156	175.08	12.22			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล ในตารางที่ 24 พบว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.74) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้อง / เพื่อนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 47.76)

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 49.28) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้อง / เพื่อนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 45.39)

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 31.45) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้อง / เพื่อนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 29.36)

ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 4.2 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรม โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผลการทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
การจัดประชุม	157	44.25	5.21	4.726**	0.000	แตกต่างกัน
การฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่	73	40.63	5.80			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
การจัดประชุม	157	50.98	4.85	4.558**	0.000	แตกต่างกัน
การฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่	73	47.21	6.26			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
การจัดประชุม	157	49.17	4.28	4.696**	0.000	แตกต่างกัน
การฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่	73	45.58	5.86			

ตารางที่ 25 (ต่อ)

(n = 230)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อ						
การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผล การทดสอบ
ตามการเปิดรับข่าวสาร						
ทางการเกษตรจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์						
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
การจัดประชุม	157	31.43	3.29	3.781**	0.000	แตกต่างกัน
การฝึกอบรม/การศึกษานอก	73	29.37	4.09			
สถานที่						
โดยรวม						
การจัดประชุม	157	175.83	14.67	4.936**	0.000	แตกต่างกัน
การฝึกอบรม/การศึกษานอก	73	162.78	20.26			
สถานที่						

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในตารางที่ 25 พบว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 44.25) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 40.63)

ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 50.98) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรม/ การศึกษานอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 47.20)

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม (ค่าเฉลี่ย 49.17) มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 45.58)

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) โดยที่เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ค่าเฉลี่ย 31.43) สูงกว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรม/การศึกษานอกสถานที่ (ค่าเฉลี่ย 29.37)

สมมติฐานที่ 4.3 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน โดย t-test

(n = 230)

ความคิดเห็นขอเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value	สรุปผลการทดสอบ
1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว						
วิทยุ/โทรทัศน์	138	43.32	5.42	0.719 ^{ns}	0.473	ไม่แตกต่างกัน
อินเทอร์เน็ต/สื่อสิ่งพิมพ์	92	42.77	6.00			
2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน						
วิทยุ/โทรทัศน์	138	49.82	5.54	0.120 ^{ns}	0.905	ไม่แตกต่างกัน
อินเทอร์เน็ต/สื่อสิ่งพิมพ์	92	49.73	5.74			
3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน						
วิทยุ/โทรทัศน์	138	48.30	4.86	0.996 ^{ns}	0.320	ไม่แตกต่างกัน
อินเทอร์เน็ต/สื่อสิ่งพิมพ์	92	47.62	5.46			
4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน						
วิทยุ/โทรทัศน์	138	30.83	3.62	0.241 ^{ns}	0.810	ไม่แตกต่างกัน
อินเทอร์เน็ต/สื่อสิ่งพิมพ์	92	30.70	3.78			
โดยรวม						
วิทยุ/โทรทัศน์	138	172.27	16.98	0.605 ^{ns}	0.546	ไม่แตกต่างกัน
อินเทอร์เน็ต/สื่อสิ่งพิมพ์	92	170.83	18.75			

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชน ในตารางที่ 26 พบว่าเกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำหรับความคิดเห็นทุกด้าน (ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน) พบว่า เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

ตอนที่ 8 ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว พบปัญหาดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 26 ราย พบปัญหา ศูนย์ข้าวชุมชนขาดวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตข้าว เช่น ลานตากข้าว โรงอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ และเทคโนโลยีการผลิตข้าวต่าง ๆ

2. ปัญหาด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน พบปัญหาดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 35 ราย พบปัญหา การจัดเวทีชุมชนของศูนย์ข้าวชุมชนยังน้อยเกินไป ทำให้การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนและการประสานงานระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 18 ราย พบปัญหา มีการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน แต่การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วม การเอาใจใส่ และการมีจิตสาธารณะจากสมาชิกบางรายภายในศูนย์ข้าวชุมชน

3. ปัญหาด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน พบปัญหาดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 26 ราย พบปัญหา ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และเงินทุนหรืองบประมาณจากภาครัฐไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อใช้ในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย หรือสารเคมี เป็นต้น

4. ปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน พบปัญหาดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 5 ราย พบปัญหา คณะกรรมการของศูนย์ข้าวชุมชน ไปอบรมแล้วไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบหลักหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกรายอื่น ๆ จึงยังไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 49 ราย เสนอให้มีการจัดเจ้าหน้าที่ หรือวิทยากร ทางด้านการตลาด ด้านการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี เข้ามาดูแล ให้คำแนะนำ และอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวใหม่ๆ ที่มีความต้านทานโรค การป้องกัน การรักษาโรคและแมลงศัตรูข้าว เทคโนโลยีการผลิตข้าวต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ให้กับเกษตรกรให้สามารถรับมือกับโรคและแมลงศัตรูข้าวได้ทันทั่วถึง

2. จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 38 ราย เสนอให้มีงบประมาณแก่ศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มมากขึ้นแล้วกลับมาเป็นกองทุนหมุนเวียน รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าว คุณภาพดี ปุ๋ย หรือสารเคมีในราคาถูก และวัสดุอุปกรณ์ เช่น โรงอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตและขยายพื้นที่ในการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี

3. จากการสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 37 ราย เสนอให้มีการจัดเวทีชุมชนอย่างน้อยปีละ 2 - 3 ครั้ง ก่อนหรือหลังรอบการผลิตทุกครั้ง เพื่อเป็นการวางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของศูนย์ชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. จากการสัมภาษณ์เกษตรกรสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ต.หนองปลาหมอ อ.บ้านโป่ง พบว่า สามารถผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดี พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 จำนวน 40 ไร่ ปริมาณผลผลิต 700 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อนำข้าวหอมมะลิไปทดสอบโดยการสุมตัวอย่างข้าว เพื่อนำไปส่งตรวจวิเคราะห์ทางพันธุกรรม (DNA) ณ ห้องปฏิบัติการ DNA Technology มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า ข้าวหอมมะลิของ ต.หนองปลาหมอ อ.บ้านโป่ง มีความบริสุทธิ์ร้อยละ 98 ซึ่งเห็นได้ว่าระดับความบริสุทธิ์ของข้าวอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้การตรวจพันธุกรรมข้าวยังเป็นส่วนช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจในเรื่องพันธุกรรมข้าวเพิ่มมากขึ้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมมะลิไทย และเป็นการเพิ่มผลประโยชน์แก่เกษตรกรในพื้นที่อีกทางหนึ่ง แต่ปัจจุบันเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาหลัก คือ ขาดการสนับสนุน การประชาสัมพันธ์ และโรงสีรับซื้อข้าวในราคาถูก เนื่องจากข้าวหอมมะลิเป็นพันธุ์ข้าวที่นิยมเพาะปลูกแถบจังหวัดทางภาคเหนือและภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้การส่งเสริม สนับสนุนพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้เป็นที่รู้จัก และเกิดการยอมรับต่อสาธารณชน เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานข้าวหอมมะลิของ ต.หนองปลาหมอ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี

ข้อวิจารณ์

จากการวิจัยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิจารณ์ผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

พื้นฐานส่วนบุคคล

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนมากเป็นเกษตรกรเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.61 ปี ซึ่งแรงงานในภาคเกษตรมีอายุเฉลี่ยสูงกว่าแรงงานในสาขาอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คนรุ่นใหม่กำลังอยู่ในวัยเรียน และไม่นิยมทำการเกษตร ออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมากและผลตอบแทนที่ได้รับมักจะไม่สูงเมื่อเทียบกับแรงงานในสาขาอื่นๆ ทั้งนี้ยังบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างดีว่า พื้นฐานของการประกอบอาชีพของคนไทยยังคงอาศัยอาชีพการเกษตรเป็นหลัก จึงทำให้เกษตรกรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นเกษตรกรที่อยู่ในช่วงอายุค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา (ร้อยละ 72.2) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับกำหนดการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษา และเกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในช่วง 4 - 5 คน ประกอบด้วย สามี ภรรยา บุตรหลาน และพ่อแม่ของของเกษตรกร จัดได้ว่าเป็นขนาดของครัวเรือนที่ค่อนข้างเหมาะสมในปัจจุบัน

ด้านเศรษฐกิจ

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวโดยเฉลี่ย 23.35 ไร่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนมากมีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเป็นแบบเช่า ซึ่งต้นทุนการเช่าเพื่อการเพาะปลูกข้าวมีราคาสูง และเป็นขนาดของพื้นที่ที่เกษตรกรสามารถดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างทั่วถึง

สำหรับแรงงานในการเพาะปลูกข้าว จำนวน 2 คน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โดยส่วนมากจะเป็นสามี ภรรยา ส่วนบุตรหลานจะหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ แทนการเพาะปลูกข้าว สาเหตุหลักมาจากลักษณะงานที่เป็นงานหนัก และเกษตรกรมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าว โดยเฉลี่ย 287,893.40 บาทต่อปี ซึ่งถือว่าป็นรายได้ที่เพียงพอต่อการยังชีพ และการใช้จ่ายของทุกคนในครัวเรือน

ด้านสังคม

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ร้อยละ 50) และเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ จังหวัดราชบุรีมีสถาบันเกษตรกรเป็นจำนวนมากจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตร ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร เกิดการพัฒนาทางอาชีพ ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรอาจยังไม่ทราบถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม (ร้อยละ 83.5) และเกษตรกรมีตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อ.บ.ต. และอื่นๆ (ร้อยละ 16.5) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มหรือชุมชน จะมีผู้ดำรงตำแหน่งเพียงคนเดียว จึงทำให้เกษตรกรที่เหลือส่วนมากเป็นราษฎรทั่วไปที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล เกษตรกรส่วนมากเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 67.8) นอกนั้นเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้องและเพื่อนเกษตรกร (ร้อยละ 32.2) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีหน้าที่ในการนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ถ่ายทอดไปสู่เกษตรกร ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับเกษตรกร ดังนั้น เกษตรกรจึงได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง มากกว่าการได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้องและเพื่อนเกษตรกร

สำหรับการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรม เกษตรกรส่วนมากเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากการจัดประชุม (ร้อยละ 63.5) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในศูนย์ข้าวชุมชนแต่

ละศูนย์จะมีการจัดประชุมกันเป็นประจำ ซึ่งในการจัดประชุมแต่ละครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ ความรู้ใหม่ๆ แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารจากช่องทางนี้เป็นส่วน มากนอกนั้น เกษตรกรได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากการฝึกอบรมและการศึกษานอกสถานที่ (ร้อยละ 36.5)

สำหรับสื่อมวลชน เกษตรกรส่วนมากเปิดรับข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ (ร้อยละ 60.0) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อทางด้านวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อที่เกษตรกรสามารถเปิดรับและ สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีการเข้าถึงสื่อชนิดนี้ได้มากกว่าช่องทางอื่น ประกอบกับเกษตรกรมีอายุ มากและมีข้อจำกัดด้านการอ่านออกเขียนได้ จึงทำให้เกษตรกรเปิดรับอินเทอร์เน็ตที่เป็น เทคโนโลยีสมัยใหม่และสื่อสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนน้อย (ร้อยละ 40.0) ดังนั้น เกษตรกรจึงสามารถ เปิดรับและเข้าใจข่าวสารทางการเกษตรจากวิทยุและโทรทัศน์ได้ดีที่สุด

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรส่วนมากเพาะปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 มากที่สุด (ร้อยละ 80.4) เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่ไม่ไวต่อแสง ต้นแข็งแรงไม่ล้มง่าย ตอบสนองต่อการไถพรวน ให้ผลผลิตสูง มีความต้านทานโรคและแมลงศัตรูข้าว ซึ่งเกษตรกรส่วนมากปลูกข้าวโดยวิธีหว่าน น้ำตม (ร้อยละ 93.9) เนื่องจากประหยัดแรงงานและเวลา มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวเป็น ส่วนมาก (ร้อยละ 72.6) เพราะมีประโยชน์ต่อดิน ไม่ทำลายธรรมชาติ แทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มี ราคาแพง ทั้งนี้เกษตรกรมีการควบคุมสัตว์ แมลงศัตรูข้าว และวัชพืชด้วยการฉีดพ่นด้วยสารเคมี (ร้อยละ 58.3)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 171.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมี ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 43.09) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนมากคิดว่ การพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ในการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน 1 ศูนย์ได้นั้น ควรมีพื้นที่ปลูกข้าวขนาด 8,000 ไร่ มีจุดที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชนบริเวณกว้างขวาง ชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความสนใจ และสมัครใจที่จะเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน วิธีการกระจายพันธุ์ข้าว และการเลือก ชนิดพันธุ์ข้าวเพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขนาด 200 ไร่ ควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของ ชุมชน โดยพิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ควรจัดทำแผนให้

ชัดเจน เพื่อตรวจเยี่ยม แนะนำ และช่วยเหลือด้านการทำแปลงตามหลักวิชาการ หลังจากเก็บเกี่ยว ควรมีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐาน นอกจากนั้นระหว่าง การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ซึ่งจัดเป็นแปลงสาธิต ในขณะเดียวกันจะต้องมีการนำ เกษตรกรเป้าหมายมาศึกษาเยี่ยมชม โดยผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียน เกษตรกร เพื่อช่วยในการเผยแพร่เทคโนโลยี และยังเป็นการฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสคิดและ ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมีการพบปะกันระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงระยะเก็บเกี่ยว

ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าว ชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 49.79) ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เกษตรกรส่วนมากเห็นด้วย กับการรวมกลุ่มกันประมาณ 20 คน มีการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนโดยคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน และเป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ทั้งนี้เกษตรกรยังเห็นด้วยกับการจัดเวทีชุมชน ซึ่งควรมีให้ครบทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็น แต่เกษตรกรส่วนมากมีความ คิดเห็นในระดับน้อย กับการจัดเวทีชุมชน 1 ครั้ง/ปี อาจเป็นเพราะในแต่ละปีมีรอบการผลิตข้าว ปีละ 2 ครั้ง จึงควรจัดเวทีชุมชนอย่างน้อยปีละ 2 - 3 ครั้ง ก่อนหรือหลังรอบการผลิตทุกครั้ง และเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและ ดำเนินงานมาครบ 1 ปี ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะการออกใบรับรองสถานะสำหรับศูนย์ ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี มีระยะเวลาน้อยเกินไป จึงทำให้บางศูนย์ เกิดการล้มหรือเลิกดำเนินงาน

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการ ดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 48.04) ที่เป็นเช่นนี้เพราะ เกษตรกรส่วนมากเห็นด้วยกับการนำเงินหรือปัจจัยการผลิตไปให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อใช้ในการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าว มีการเก็บเงินหรือปัจจัยการผลิตคืนกองทุนทันทีที่สมาชิกจำหน่ายผลผลิตได้ ซึ่งมี การบริหารกองทุนหมุนเวียนโดยคณะกรรมการบริหารเงินของศูนย์ข้าวชุมชน มีหน้าที่ในการเก็บ รักษาเงินสดของกองทุน เพื่อนำไปฝากเข้าบัญชีธนาคารในนามศูนย์ข้าวชุมชน มีการจัดทำบัญชี ควบคุมการรับจ่าย ลงนามผู้รับผู้จ่าย และผู้มีสิทธิ์เบิกเงินจากบัญชีกองทุน ควรทำการเบิกเงินตาม

มติที่ประชุมทุกครั้ง นอกจากนั้นระเบียบข้อตกลงกองทุน ควรจัดทำข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิก ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ไว้ด้วย

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 30.78) ที่เป็นเช่นนี้เพราะเกษตรกรส่วนมากเห็นด้วยว่าการสร้างเครือข่าย เป็นการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ และเป็นการเชื่อมโยงแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ชนิดต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรยังมีความคิดเห็นว่า การประชุมศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละจังหวัด/อำเภอ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิต และบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน ทำหน้าที่รวบรวมและสรุปปัญหาต่าง ๆ นำเสนอหน่วยงานเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการผลิตข้าว ทั้งยังให้การสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์ข้าวชุมชนระดับต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ และควรระดมพลังเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 1.1 เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าเกษตรกรที่เป็นทั้งเพศชาย (ร้อยละ 52.2) และเพศหญิง (ร้อยละ 47.8) มีสัดส่วนค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่าปัจจุบันเพศหญิงเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น ทำให้เพศหญิงและเพศชายมีสิทธิในการเข้าร่วมการดำเนินงานหรือกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งต่างจากในอดีตที่บทบาททางสังคมส่วนใหญ่มักจะเป็นเพศชาย ดังนั้น เกษตรกรเพศชายและเพศหญิงจึงมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีณประภา ประเสริฐ (2553) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) พบว่า เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี โดยรวมเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05)

สมมติฐานที่ 1.2 เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าเกษตรกรที่มีอายุ 46-55 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 20-45 ปี และ 56-73 ปี อาจเนื่องมาจากการเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีการเรียนรู้และใช้ประสบการณ์มาก ทั้งนี้เกษตรกรที่มีอายุ 46-55 ปี เป็นวัยที่มองเห็นถึงรายละเอียดลึกซึ้ง จึงมีการเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน เกษตรกรบางรายเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2543 จึงทำให้เกษตรกรที่มีอายุ 46-55 ปี มีประสบการณ์ในการเพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้น และเกษตรกรยังเห็นว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนจะช่วยพัฒนาอาชีพในการเพาะปลูกข้าวของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ คำสิงห์ (2553) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง จังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง จังหวัดลำพูน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) และยังสอดคล้องกับ พรระชา อันประยูร (2549) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการจัดการดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกสับปะรด กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.3 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนรุ่นเก่าไม่ค่อยให้ความสนใจกับการศึกษา และระดับประถมศึกษาเป็นระดับการศึกษาภาคบังคับในสมัยก่อน ทำให้เกษตรกรส่วนมากมีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งระดับการศึกษาประถมศึกษาทำให้เกษตรกรมีพื้นฐานในการอ่านออกและเขียนได้น้อย จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ต่างจากเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้จะมีการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเกษตรกรด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของเกษตรกร

ย่อมแตกต่างกันไปตามพื้นฐานระดับการศึกษา ซึ่งระดับการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นในการใช้พื้นฐานความรู้เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา อาจมีการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อแม่ หรือประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงของตัวเกษตรกรเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรวัฒน์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับประถมศึกษา โดยมีระดับความรู้และประสบการณ์ที่เพียงพอจะสามารถรับการถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และมีโอกาสได้เรียนรู้ในเรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้มากพอสมควร รวมถึงการปฏิบัติในการผลิตระดับไร่นาที่อาศัยพื้นความรู้เดิม

สมมติฐานที่ 1.4 เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก ทำให้สมาชิกในครัวเรือนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นแม่บ้านเกษตรกรหรือยุวเกษตรกร สามารถช่วยเหลือหรือผลัดเปลี่ยนกันดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวมีคุณภาพดี เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางในด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร มีการประชุมบ่อยครั้งหรือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวเป็นครั้งคราว จึงทำให้มีการดำเนินงานที่ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ต้องอาศัยความเสียสละเวลาส่วนตัวของเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก สามารถเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 2.1 ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรจะใช้พื้นที่นั้นเพื่อการเพาะปลูกข้าวเกือบทั้งหมด และศูนย์ข้าวชุมชนแต่ละศูนย์มีแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน 200 ไร่ ซึ่งพื้นที่การเพาะปลูกข้าวส่วนหนึ่งของเกษตรกร ได้ผนวกรวมเป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้ง 200 ไร่ ภายใต้การดูแลของศูนย์ข้าวชุมชนที่เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิก จึงทำให้ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 2.2 แรงงานในการเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีแรงงานในการเพาะปลูกข้าวมาก ไม่ว่าจะเป็นแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง จะสามารถแบ่งหน้าที่การดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้อย่างทั่วถึง ซึ่งการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีหลายขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเตรียมดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว การปลูกข้าว การควบคุมสัตว์ แมลงและวัชพืชข้าว การจัดการน้ำ การใส่ปุ๋ย จนกระทั่งการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อให้ได้ตรงตามความต้องการของศูนย์ข้าวชุมชนและแหล่งกระจายพันธุ์ข้าว จะต้องอาศัยระยะเวลาและแรงงานในการช่วยเหลือการเพาะปลูกข้าวพอสมควร จึงจะทำให้ผลผลิตข้าวตรงตามความต้องการ และยังส่งผลให้เกษตรกรมีความสามารถในการเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น แรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 2.3 รายได้จากการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า รายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรได้รับเงินหรือปัจจัยการผลิตจากกองทุนหมุนเวียนมาเป็นส่วนสนับสนุน ให้เกษตรกรสามารถนำเงินมาใช้ในการลงทุนเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี หรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ ในการเพาะปลูกข้าว เพื่อให้ได้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีตรงตามสายพันธุ์ ตรงกับความต้องการของศูนย์ข้าวชุมชนและแหล่งกระจายพันธุ์ข้าว ถึงแม้ว่าเกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน แต่เกษตรกรยังต้องประสบกับปัญหาที่ส่งผลกระทบกับรายได้ของเกษตรกรอย่างมาก คือ มิได้รับการสนับสนุนเงินทุนหรืองบประมาณที่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรมีข้อจำกัดในด้านการลงทุน ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี ค่าแรงงาน หรือ ปัจจัยอื่นๆ มีราคาสูงขึ้นอย่างมาก ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ เกษตรกรอาจเห็นว่า การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ไม่ได้ให้การสนับสนุนเพียงพอต่อความต้องการ จึงส่งผลให้รายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะ นอกจากการเป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนที่ทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ เกิดการพัฒนาอาชีพการทำนาของตนแล้ว เกษตรกรยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรอื่นๆ ด้วย ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรประจำอำเภอ และกลุ่มเกษตรกรประจำตำบล ซึ่งสถาบันเกษตรกรเป็นองค์กรประชาชนที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของเกษตรกรเข้าเป็นกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ มีสมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้อง มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ แนวคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ มีผู้ดำเนินงานและสถานที่ตั้งของสถาบันเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร อันรวมถึงการจัดการปัจจัยการผลิต การแปรรูป ธุรกิจเกษตร การตลาด ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้สามารถตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกมากที่สุด (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2539) ในจังหวัดราชบุรีมีสถาบันเกษตรกรเป็น

จำนวนมากจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตร เป็นศูนย์รวมความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องจักร และโรงงานแปรรูปผลิตผลการเกษตรในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาทางอาชีพ ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้น จากประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรต่างๆ อาจทำให้เกษตรกรเกิดการพัฒนากิจการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้มีประสิทธิภาพดังเช่นสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรที่ตนเข้าร่วมเป็นสมาชิก ดังนั้น จึงส่งผลให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร ศรีศักดิ์นอก (2551) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบการดำเนินงานของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในระดับดีมากและระดับปานกลาง ในจังหวัดขอนแก่น

สมมติฐานที่ 3.2 เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรที่เข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ทั้งเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมและมีตำแหน่งทางสังคม เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการผลิตข้าวมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาคัดเลือกเกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมเท่านั้น แต่จะต้องพิจารณาจากเกษตรกรที่มีความสนใจและสมัครใจพร้อมที่จะเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความร่วมมือของสมาชิก การรวมกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง การเลือกตั้งคณะกรรมการของศูนย์ข้าวชุมชนที่เป็นคนดีมีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความสามารถในการเป็นผู้นำที่ขับเคลื่อนศูนย์ข้าวชุมชนให้เกิดการพัฒนา นั่นคือ เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มหรือชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกรทำนา เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่จะไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่เกษตรกรเหล่านี้ก็เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนจะเป็นลักษณะเกษตรกรที่เป็นพวกหัวไวใจสู้ มีความใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา มีความคิดก้าวหน้า เรียนรู้รวดเร็ว มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่บ่อย และได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

สมมติฐานที่ 4 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน สามารถแยกเป็นสมมติฐานย่อยดังนี้ คือ

สมมติฐานที่ 4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เกษตรกรส่วนมากเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 67.8) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล/อำเภอ/จังหวัด บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ มีหน้าที่เสมือนครูผู้สอนที่มีบทบาทหน้าที่ในการนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาปรับให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมเข้าใจง่ายและปฏิบัติได้แล้วถ่ายทอดไปสู่เกษตรกร ให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับเกษตรกร และยังมีบทบาทหน้าที่ ในฐานะเป็นผู้จัดการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการเชิญผู้รู้หรือนักวิชาการในสาขาต่างๆ จากหน่วยงานต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้ ตามความจำเป็นหรือความสนใจของเกษตรกร หรือเชิญเกษตรกรที่มีความรู้ ความสามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมาเป็นวิทยากรให้แก่เพื่อนเกษตรกร ดังนั้น เกษตรกรจึงได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง มากกว่าการได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากญาติพี่น้อง และเพื่อนเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ สารคง (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานที่ 4.2 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนมากเปิดรับข่าวสารผ่านการจัดประชุม ซึ่งบทบาทของศูนย์ข้าวชุมชน คือ เป็นแหล่งผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ซึ่งชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว จึงทำให้โดยส่วนมากจะต้องมีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงข้อตกลงร่วมกัน รับรู้ข่าวสาร สถานการณ์ความเคลื่อนไหวต่างๆ หรือร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ทั้งยังเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของเกษตรกรให้สามารถดำเนินงานผลิต และบริหารจัดการศูนย์ข้าวชุมชนของตนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัด

ประชุมเป็นการจัดขึ้นภายในพื้นที่หรือชุมชนของตน เสียค่าใช้จ่ายและเวลาน้อย จึงทำให้เกษตรกรสามารถรับรู้ข่าวสารทางการเกษตรได้มากและรวดเร็วกว่าการฝึกอบรมและการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งการฝึกอบรมไม่ได้มีการจัดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากการฝึกอบรมได้นั้นต้องมาจากปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรและการมีองค์ความรู้ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร และการศึกษานอกสถานที่ต้องอาศัยความพร้อมของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหลัก ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาในการออกไปนอกสถานที่ ทั้งการศึกษานอกสถานที่ที่ยังใช้งบประมาณและเวลามาก จึงจะสามารถรวมตัวกันเพื่อออกไปศึกษานอกสถานที่ได้ ดังนั้น การจัดประชุมจึงเป็นสื่อกิจกรรมที่เกษตรกรสามารถเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรโดยผ่านการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนได้มากที่สุด จึงส่งผลให้การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อ กิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนแตกต่างกันด้วย

สมมติฐานที่ 4.3 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนแตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีความสะดวกที่จะเข้าถึงแหล่งข่าวสารทางการเกษตรที่เป็นสื่อทางวิทยุ/โทรทัศน์ เนื่องจากวิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ตัว ทุกครัวเรือนมีและสามารถรับฟัง รับชมได้เป็นประจำทุกวัน สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย โดยเกษตรกรส่วนมากที่ให้ข้อมูลเป็นวิทยุ ให้เหตุผลว่ามีการเปิดรับฟังข่าวสารในระหว่างปฏิบัติการกิจส่วนตัว และในระหว่างการทำงานในไร่นา จึงเปิดฟังข่าวสารเพื่อความเพลิดเพลิน และเกษตรกรที่ให้ข้อมูลเป็นโทรทัศน์ ให้เหตุผลว่ารายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรมีให้รับชมหลายช่วงเวลา ซึ่งเมื่อเกษตรกรกลับบ้านเพื่อพักผ่อนจากการทำงาน จึงมีโอกาสดังกล่าวได้เปิดรับข่าวสารทางการเกษตรได้บ่อย ส่วนเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารทางการเกษตรจากอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเกษตรกรบางราย มีความรู้ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ และเกษตรกรที่ให้ข้อมูลเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เนื่องจากศูนย์ข่าวชุมชนได้รับแผ่นพับ และวารสารเกี่ยวกับการเกษตรจากหน่วยงานด้านการเกษตรต่างๆ เป็นประจำ ซึ่งทั้งวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันเพียงแหล่งที่เกษตรกรเปิดรับข่าวสาร จึงทำให้เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.61 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา (ร้อยละ 72.2) และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน มีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวโดยเฉลี่ย 23.35 ไร่ มีแรงงานในการเพาะปลูกข้าว 2 คน และมีรายได้จากการเพาะปลูกข้าวโดยเฉลี่ย 287,893.40 บาทต่อปี

ปัจจัยด้านสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยด้านสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร (ร้อยละ 50.0) มีจำนวนเท่ากับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร (ร้อยละ 50.0) โดยส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม (ร้อยละ 83.5) นอกนั้น มีตำแหน่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล และอื่นๆ (ร้อยละ 16.5)

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน
สรุปได้ดังนี้

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนมากเปิดรับสื่อบุคคลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด (ร้อยละ 67.8) เปิดรับสื่อกิจกรรมจากการจัดประชุมมากที่สุด (ร้อยละ 63.5) และเปิดรับสื่อมวลชนจากวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 60.0)

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ดังนี้

สภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนมากเพาะปลูกข้าวเจ้าพันธุ์สุพรรณบุรี 1 มากที่สุด (ร้อยละ 80.4) โดยวิธีหว่านน้ำตม (ร้อยละ 93.9) มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าว (ร้อยละ 72.6) และมีการควบคุมสัตว์ แมลงศัตรูข้าว และวัชพืชด้วยการฉีดพ่นสารเคมี (ร้อยละ 58.3)

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ดังนี้

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 171.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 43.09) ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 49.79) ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 48.04) และด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 30.78)

การทดสอบสมมติฐาน

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว และรายได้จากการเพาะปลูกข้าว ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนแรงงานในการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนไม่แตกต่างกัน

การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร ได้แก่ เกษตรกรที่มีการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคล และการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน ส่วนการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐาน	ความคิดเห็นของเกษตรกร	
	ไม่แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
1. เกษตรกรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		
1.1 เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน	✓	
1.2 เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓
1.3 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓
1.4 เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓

ตารางที่ 27 (ต่อ)

การทดสอบสมมติฐาน	ความคิดเห็นของเกษตรกร	
	ไม่มี ความสัมพันธ์กัน	มีความ สัมพันธ์กัน
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน		
2.1 ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	✓	
2.2 แรงงานในการเพาะปลูกข้าวมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน		✓
2.3 รายได้จากการเพาะปลูกข้าว มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน	✓	
การทดสอบสมมติฐาน	ความคิดเห็นของเกษตรกร	
	ไม่แตกต่างกัน	แตกต่างกัน
3. เกษตรกรที่มีปัจจัยด้านสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		
3.1 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓
3.2 เกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน	✓	
4. การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		
4.1 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อบุคคลแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓
4.2 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน		✓
4.3 การเปิดรับข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนแตกต่างกัน	✓	

ปัญหาและข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะจากเกษตรกรในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

ปัญหาจากเกษตรกร

ปัญหาหลักของศูนย์ข้าวชุมชนที่พบ คือ ไม่มีสถานที่กว้างขวางพอ เพื่อใช้ในการดำเนินงานผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ และค่าใช้จ่ายในการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อใช้ในการปรับปรุงพันธุ์ข้าว รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ และปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้นมาก เงินทุนหรืองบประมาณที่นำมาสนับสนุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ และเกษตรกรยังประสบปัญหาการเพิ่มต้นทุนการผลิตข้าว จากการละเลยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ได้แก่ การทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวดข้าว จึงทำให้เกิดการปนเปื้อนของเมล็ดพันธุ์ชนิดอื่น ซึ่งการทำความสะอาดเครื่องเกี่ยวนวดข้าว เป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตและเสียเวลาในการเกี่ยวข้าว จึงทำให้การผลิตข้าวของเกษตรกรบางราย ไม่สามารถผลิตข้าวให้ได้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีตามมาตรฐาน และเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาเรื่องของโรคและแมลงศัตรูข้าวที่มีการระบาดอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เกษตรกรไม่สามารถรับมือได้ทัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรเข้าไปถ่ายทอดความรู้ พบปะพูดคุยกับเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนั้นศูนย์ข้าวชุมชนบางศูนย์ มีการจัดตั้งเป็นระยะเวลานาน แต่ขาดการดำเนินงาน ขาดการประสานงาน และขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ จึงทำให้สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนขาดการมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

ข้อเสนอแนะจากเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีงบประมาณแก่ศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ปุ๋ย หรือสารเคมี และวัสดุอุปกรณ์ เช่น โรงอบเมล็ดพันธุ์ เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ และเทคโนโลยีต่างๆ รongลงมาเป็นการต้องการฝึกอบรมด้านการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น การลดการใช้สารเคมี การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดจากพืชสมุนไพร และวิธีการเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้มีการถอดบทเรียน แล้วหาจุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน ที่นำไปสู่กระบวนการแก้ไขและเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว

การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว ในส่วนของการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากต่อการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขนาด 200 ไร่ เพื่อผลิตข้าวไว้ใช้ในชุมชน ในทางกลับกันศูนย์ข้าวชุมชนบางตำบล มีแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวนน้อยกว่า 200 ไร่ ซึ่งส่งผลต่อการกระจายเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไปในพื้นที่หรือเกษตรกรเป้าหมาย ดังนั้น ควรให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลใกล้เคียงรวมกันจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวครบ 200 ไร่ ตามหลักเกณฑ์ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้ในชุมชน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 7,800 ไร่

2. ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

การจัดเวทีชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ในส่วนของการจัดเวทีชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับน้อยต่อการจัดเวทีชุมชน 1 ครั้ง/ปี ดังนั้น ควรมีการจัดเวทีชุมชนให้บ่อยครั้ง โดยมีตัวแทนจากภาคเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน เนื่องจากการจัดเวทีชุมชนเป็นการระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง การวางแผนวิธีการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ เพราะในแต่ละปีมีรอบการผลิตข้าว ปีละ 2 ครั้ง จึงควรจัดเวทีชุมชนอย่างน้อยปีละ 2 - 3 ครั้ง ก่อนหรือหลังรอบการผลิตทุกครั้ง เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในท้องถิ่น โดยผ่านการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ในส่วนของการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับปานกลางต่อการออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี เนื่องด้วยการดำเนินการตามระเบียบกรมการข้าว ว่าด้วยข้อบังคับคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน พ.ศ.2550 กำหนดให้ออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี เพื่อเป็นหลักฐานว่าศูนย์ข้าวชุมชนที่มีการจัดตั้งและดำเนินการอย่างเป็นทางการ สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศูนย์ข้าวชุมชนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถยื่นขอใบรับรองที่สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ได้ทั้งนี้ระยะเวลา 1 ปี อาจทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนล้มเลิกการดำเนินงานได้ง่าย เนื่องจากการดำเนินงานในระยะแรก ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนยังไม่เพียงพอ ดังนั้น การออกใบรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชน ควรจะมีระยะเวลาการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 2-3 ปี เพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงความเข้มแข็งว่าศูนย์ข้าวชุมชนพร้อมได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

แนวทางการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน ในส่วนของแนวทางการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับปานกลางต่อการให้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกกองทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 7,800 ไร่ โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้านกับที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชน อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้จากการให้กู้ยืมเงิน/ปัจจัยกองทุน แล้วไม่สามารถได้คืนตรงต่อระยะเวลาส่งคืนเงิน/ปัจจัยกองทุน ตามมติที่ประชุม ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนรายอื่น ๆ ขาดโอกาสในการกู้ยืมต่อเพื่อเป็นเงินทุนในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 200 ไร่ ทั้งนี้ ควรมีการจัดทำระเบียบกองทุน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยให้สมาชิกกองทุนทุกคนยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และให้มีการจัดทำข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิกผู้ละเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ไว้ด้วย เพื่อป้องกันมิให้กองทุนสลายตัวลงจากการที่สมาชิกไม่นำเงินหรือปัจจัยกองทุนส่งคืนตามกำหนด

4. ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

กลยุทธ์ของคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวชุมชน

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ในส่วนของกลยุทธ์ของคณะกรรมการกลางศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ต่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ข้าวชุมชนผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนยังไม่ใช่ที่รู้จักแพร่หลาย โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกข้าวยังไม่เข้าใจหลักการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน หากให้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก อาจทำให้เกษตรกรเกิดข้อสงสัยแล้วไม่สามารถศึกษาหาคำตอบเพิ่มเติมได้ เพราะสื่อมวลชนเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว เกษตรกรจึงไม่สามารถซักถามข้อสงสัยได้ ซึ่งต่างจากการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ และเกษตรกรสามารถซักถามข้อสงสัยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ ทั้งนี้ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อกิจกรรมโดยการจัดกิจกรรมประจำอำเภอ ประจำจังหวัดขึ้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้เกษตรกร หรือประชาชนชนทั่วไปได้รับรู้เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และผลักดันให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจทางอาชีพให้กับคนรุ่นใหม่ไม่ให้หันไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน ในส่วนของแนวทางการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากต่อการประชุมศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละจังหวัด/อำเภอ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตและบริหารจัดการ แต่ในทางกลับกัน เกษตรกรส่วนมากมิได้มีการเข้าประชุมศูนย์ข้าวชุมชน หรือศึกษาดูงานนอกสถานที่ เนื่องจากเกษตรกรต้องปฏิบัติงานในไร่นาและอาชีพอื่นๆ นอกเหนือภาคเกษตร จึงอาจไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ศูนย์ข้าวชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมการจัดประชุมระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน และศึกษาดูงานนอกสถานที่ศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านรางไม้แดง ตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมืองราชบุรี เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน เกิดการเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อเกษตรกรจะได้นำความรู้และข้อมูลเหล่านั้น มาร่วมกันวิเคราะห์และปรับใช้ในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน ให้เกิดความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น นครปฐม กาญจนบุรี และเพชรบุรี เป็นต้น
2. ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี
4. ควรศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กิตานันท์ มลิทอง. 2544. สื่อการสอนและฝึกอบรมจากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติชาติ ชาติยานนท์. 2550. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานตาม

โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา,

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

กมลรัฐ อินทรทัศน์. 2547. การสื่อสารกับการพัฒนาการเกษตร. สาขานิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2528. จิตวิทยาการศึกษา. ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกียรติพร ศรีชนะ. 2545. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์

มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กระทรวงพาณิชย์. 2554. โครงสร้างสินค้าส่งออก (Online). www.moc.go.th,

23 กรกฎาคม 2554.

กรมการข้าว. 2552. คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบการผลิตและการกระจายเมล็ด

พันธุ์ข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ข้าวชุมชน) ปี 2552. (อัดสำเนา)

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2544. คู่มือเกษตรกรการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว

ชุมชน. กรุงเทพฯ.

กฤษณี มหาวีรุษย์. 2531. ทักษะในการดำเนินงานเบื้องต้นของประธานกรรมการหมู่บ้าน

ตามโครงการปรัณรงค์คุณภาพชีวิตและความจำเป็นพื้นฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณี

จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์,

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จินตนาภา โสภณ. 2542. ความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานวิจัยและนักเรียนที่มีต่อ
 ปัญหากระบวนการวิจัยและพัฒนาประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างถึง McGuire, W.J. 1969.
 The handbook of Social Psychology. (2nd ed.). Massachusetts: AssisionWeslay
 Publishing Company.
- _____. 2542. ความคิดเห็นของผู้บริหารหน่วยงานวิจัยและนักเรียนที่มีต่อปัญหากระบวนการ
 การวิจัยและพัฒนาประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริม
 การเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างถึง Traindis, H.C. 1971. Attitude and
 Attitude Change. New York: John Wiley & Sons Inc.
- จุมพล นิภาเกษม. 2536. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการปรับปรุง
 ระบบแผนและพัฒนาเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตรในเขตภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร,
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรศักดิ์ เสริมแสง. 2552. การวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลไผ่
 อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2551. รายงานการศึกษาระดับปริญญา
 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงฤทัย พงษ์ไพฑูรย์. 2544. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษา
 ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขานิติศาสตร์พัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญลักษณ์ พิลลา. 2549. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว
 ชุมชนของเกษตรกรในอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ.
 วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ธัญวรัตน์ สุทธิวนานุรักษ์. 2548. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ
 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นงลักษณ์ สุขจิตร์. 2548. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านนันทนาการในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทนา ปรีประดิษฐ์. 2549. การยอมรับเทคโนโลยีการทำสวนยางพาราของเกษตรกรอำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นพมาศ อีระเวคิน. 2542. จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นีออน กลิ่นรัตน์. 2525. จิตวิทยาเบื้องต้น. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุษปราณี รอดอินทร์. 2543. ความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการงานทะเบียนอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองกำกับการ 1 กองทะเบียน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประมะ สตะเวทิน. 2539. การสื่อสารมวลชน. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง กรรณสูต. 2538. สถิติประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประยูร ศรีศักดิ์นอก. 2551. การเปรียบเทียบการดำเนินงานของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในระดับดีมากและระดับปานกลางในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรรษา อันประยูร. 2549. ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการจัดการดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกสับปะรด กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไพโรจน์ สารคง. 2545. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โยธิน คັນสนยุทธ. 2529. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ลาวัญญ์ จักรานุกวัฒน์. 2540. ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาปริญญาโทภาคพิเศษสาขาวิชาบริหารธุรกิจ (M.B.A.) สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐเขตกรุงเทพมหานครต่อการจัดการศึกษาภาคพิเศษ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาธุรกิจศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลำแพน ชนกลีกรรม. 2545. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณวิภาว่ ชูวงศ์. 2551. ผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิไลพร จิตต์จุฬานนท์. 2543. การเปิดรับ ทศนคติ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากเว็บไซต์การศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย(SchoolINET) ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีณประภา ประเสริฐ. 2553. ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี จำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์). วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศศิวิมล โปษะบุตร. 2545. ความคิดเห็นของตัวแทนออกของรับอนุญาตต่อการนำระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปฏิบัติพิธีการศุลกากร: ศึกษากรณีสำนักงานศุลกากรส่งออกท่าเรือกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สันติชัย เสมือนใจ. 2547. ความคิดเห็นของผู้บริหารครูนักเรียนและเกษตรกรที่มีต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรในท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้วิชาเกษตรกรรมในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อ้างถึง Oskamp, S. 1977. Attitudes and Opinions. New Jersey: Prentice-Hall Inc.

สิน พันธุ์พินิจ. 2544. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.

สิริพร นาคแก้ว. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม. 2524. จิตวิทยาเพื่อความสุขในการดำรงชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. 2540. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรินทร์ นิยมางกูร. 2548. สถิติการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวัตร ศรีโททุม. 2550. สภาพและปัญหาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรภายใต้ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. 2539. คู่มือแนวทางการพัฒนาสถาบันเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร. (อัดสำเนา).

สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี. 2554. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดราชบุรี (Online).

<http://www.ratchaburi.go.th/data/storyofratchaburi.pdf>, 12 ตุลาคม 2554

_____. 2553. ข้อมูลเอกภาพจังหวัดราชบุรี ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2553 (Online).

<http://www.ratchaburi.doe.go.th/download.pdf>, 12 ตุลาคม 2554

_____. 2553. สรุปผลการดำเนินงานจัดทำตัวชี้วัด ปีงบประมาณ 2553 ผลผลิตการเกษตรเฉลี่ยต่อหน่วยการผลิต (ข้าว). (อัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า. 2549. **พื้นที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตข้าว** (Online). www.aftc.or.th/itc/products_analyze.htm, 15 พฤษภาคม 2554.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554. **สถิติการส่งออก ข้าวรวม: ปริมาณและมูลค่าการส่งออกรายเดือน** (Online). www.oae.go.th/oae_report/export_import.htm, 23 กรกฎาคม 2554.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2553. **จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร** (Online). http://stat.dopa.go.th/stat/pk/pk53/pk_53.pdf, 12 ตุลาคม 2554

สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว. 2551. **คู่มือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชน**. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2553. **ศูนย์ข้าวชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เสริม ไชยณรงค์. 2531. **ความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาตำบลที่มีต่อโครงการเตรียมชุมชนเพื่อรับบริการขั้นพื้นฐานในจังหวัดบุรีรัมย์ช่วงปี 2522-2529**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โสภณ ยอดพรหม. 2546. **ความต้องการบริการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อภิวัฒน์ คำสิงห์. 2553. **ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

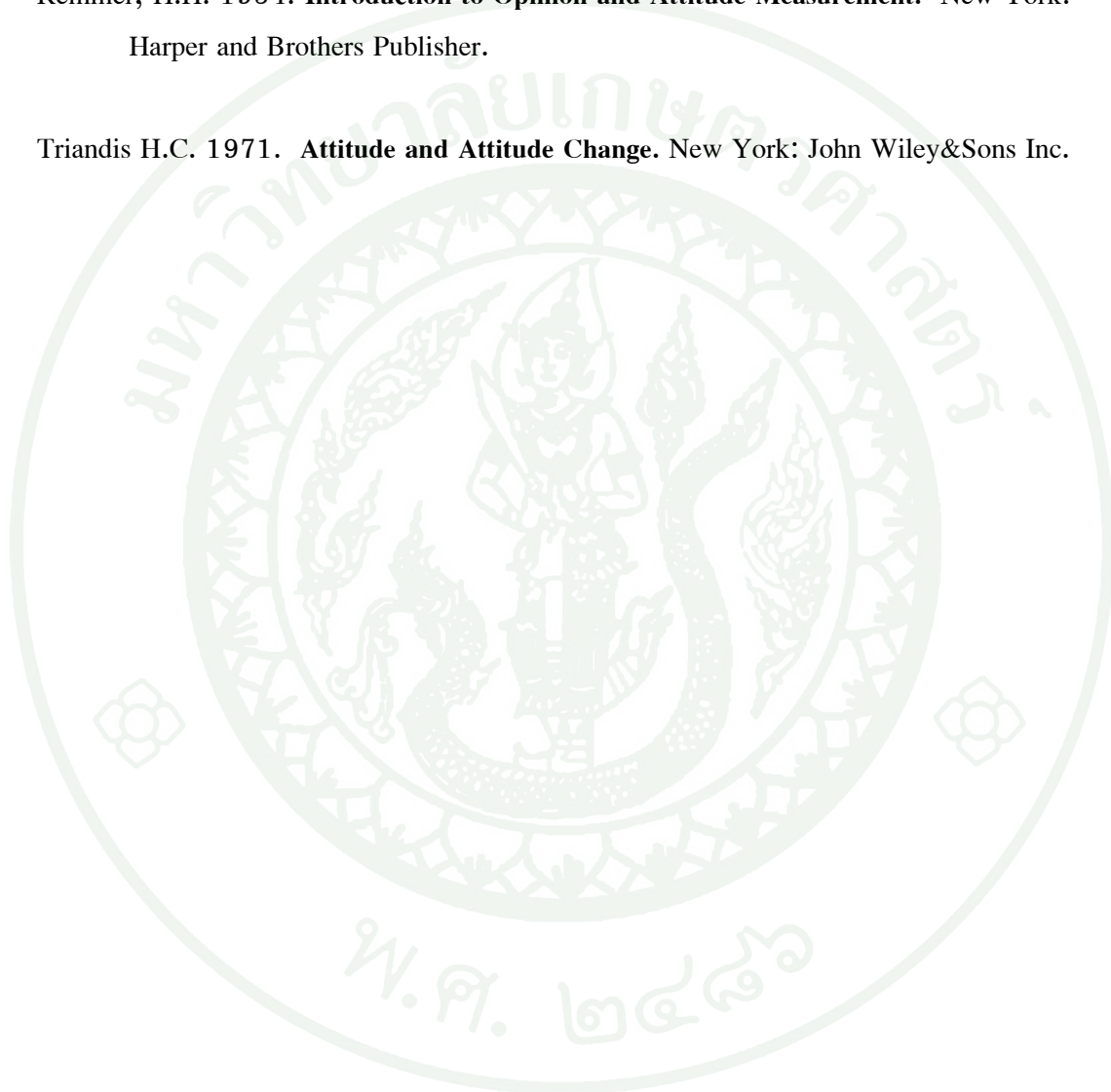
Assael, H. 1985. **Consumer behavior and marketing action**. New York: South-Western.

Feldman, M.P. 1971. **Psychology in the Industrial Environment**. London:
Butterworth And Publisher Co.,Ltd.

Kolesnik, W. 1970. **Education Psychology**. New York: McGraw-Hill Book Company.

Remmer, H.H. 1954. **Introduction to Opinion and Attitude Measurement**. New York:
Harper and Brothers Publisher.

Triandis H.C. 1971. **Attitude and Attitude Change**. New York: John Wiley&Sons Inc.

วันที่..... /..... /.....ชุดที่.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี

ที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชน หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดราชบุรี

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ต้องการหรือใน ☐ หรือเติมคำลงในช่องว่างที่กำหนด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ ☐ 1. ชาย
☐ 2. หญิง
2. อายุ.....ปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปีเต็ม)
3. ระดับการศึกษา
☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา
☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษา
☐ 4. ปวช.
☐ 5. ปวส.
☐ 6. ปริญญาตรี
☐ 7. สูงกว่าปริญญาตรี
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตนเอง).....คน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

5. ขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าว (รวมเป็นเจ้าของตนเองและเช่า).....ไร่
6. แรงงานในการเพาะปลูกข้าว (รวมแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง).....คน
7. รายได้จากการเพาะปลูกข้าว (ในรอบปี พ.ศ. 2553).....บาท/ปี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยด้านสังคม

8. การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

- ☐ 1. ไม่เป็นสมาชิก
- ☐ 2. เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
- ☐ 3. เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ระบุ).....
- ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ).....

9. การมีตำแหน่งทางสังคม (ไม่รวมถึงการมีตำแหน่งภายในศูนย์ข้าวชุมชน)

- ☐ 1. ไม่มีตำแหน่งทางสังคม(ราษฎรทั่วไป)
- ☐ 2. กำนัน
- ☐ 3. ผู้ใหญ่บ้าน
- ☐ 4. คณะกรรมการหมู่บ้าน
- ☐ 5. องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.)
- ☐ 6. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร

10. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจาก สื่อบุคคล

แหล่งใดมากที่สุด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- ☐ 1. สมาชิกในครัวเรือน
- ☐ 2.ญาติพี่น้อง
- ☐ 3. เพื่อนเกษตรกร
- ☐ 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....

11. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจาก สื่อกิจกรรม

แหล่งใดมากที่สุด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- ☐ 1. การจัดประชุม
- ☐ 2. การฝึกอบรม
- ☐ 3. การศึกษานอกสถานที่
- ☐ 4. การชมการสาธิต
- ☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....

12. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจาก สื่อมวลชน

แหล่งใดมากที่สุด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- ☐ 1. วิทยุ
- ☐ 2. โทรทัศน์
- ☐ 3. อินเทอร์เน็ต
- ☐ 4. สื่อสิ่งพิมพ์
- ☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 5 แบบสอบถามสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

13. พันธุ์ข้าวที่ท่านใช้ในการเพาะปลูกมากที่สุด

- ☐ 1. สุพรรณบุรี 1
- ☐ 2. ชัยนาท 1
- ☐ 3. ปทุมธานี 1
- ☐ 4. พิชณุโลก 2
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

14. ท่านมีวิธีการปลูกข้าววิธีใดมากที่สุด

- ☐ 1. ปักดำ
- ☐ 2. โยนกล้า
- ☐ 3. หว่านน้ำตม
- ☐ 4. หว่านน้ำแห้ง
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

15. ท่านใช้ปุ๋ยชนิดใดในนาข้าวมากที่สุด

- ☐ 1. ปุ๋ยเคมี
- ☐ 2. ปุ๋ยอินทรีย์
- ☐ 3. อื่น ๆ (ระบุ).....

16. ท่านมีการควบคุมสัตว์แมลงศัตรูข้าว และวัชพืชวิธีใดมากที่สุด

- ☐ 1. ฉีดพ่นสารเคมี
- ☐ 2. ใช้วิธีควบคุม
- ☐ 3. เขตกรรม
- ☐ 4. ผสมผสาน
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 6 แบบสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	1	2	3	4	5
การดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว					
1. ท่านคิดว่าพื้นที่ปลูกข้าวขนาด 8,000 ไร่ มีความเหมาะสมในการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน 1 ศูนย์					
2. ท่านคิดว่าชุมชนหรือเกษตรกรต้องมีความสนใจและสมัครใจ ที่จะเข้าร่วมการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน					
3. ท่านคิดว่าจุดที่ทำการศูนย์ข้าวชุมชนควรมีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง					
4. ท่านคิดว่าการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขนาด 200 ไร่ มีความเหมาะสม เพื่อผลิตข้าวไว้ใช้ในชุมชนและสาธิต ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว					
5. ท่านคิดว่าการเลือกชนิดพันธุ์ข้าว เพื่อจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรเป็นการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน โดยพิจารณาจากความเหมาะสมทางด้านพื้นที่และตลาด					
6. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ฯ ควรจัดทำแผนให้ชัดเจน เพื่อตรวจเยี่ยม ดูแล แนะนำ และช่วยเหลือด้านการทำแปลงตามหลักวิชาการ					
7. ท่านคิดว่าหลังการเก็บเกี่ยวควรมีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐาน					
8. ท่านคิดว่าวิธีการกระจายพันธุ์ข้าว ควรเป็นไปตามความเห็นชอบของชุมชน หรือเกษตรกรเป้าหมายผู้เป็นสมาชิก					
9. ท่านคิดว่าการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เป็นการฝึกให้เกษตรกรได้มีโอกาสคิด และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง					
10. ท่านคิดว่าการนำเกษตรกรเป้าหมายมาศึกษาเยี่ยมชมแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ 200 ไร่ เป็นการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตข้าว					

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด 1	น้อย 2	ปาน กลาง 3	มาก 4	มาก ที่สุด 5
การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน					
11. ท่านคิดว่าเกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ ต้องมีการรวมกลุ่มกันประมาณ 20 คน					
12. ท่านคิดว่าการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน โดยคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน มีความเหมาะสม					
13. ท่านคิดว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผน และเป้าหมายในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน					
14. ท่านคิดว่าการจัดทำทะเบียนเกษตรกรเป้าหมายที่รับเมล็ดพันธุ์จากแปลง 200 ไร่ให้ชัดเจน จะเป็นประโยชน์ต่อการกระจายเมล็ดพันธุ์					
15. ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชนของศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการระดมความคิดเห็นในการค้นหาแนวทาง วิธีการผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์					
16. ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชนของศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีให้ครบทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคประชาชน องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาครัฐ					
17. ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วมจากทุกภาคส่วน ทำให้มีการระดมความคิดได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็น					
18. ท่านคิดว่าควรมีการจัดบันทึกผลจากการจัดเวทีชุมชน และแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมรับทราบข้อตกลงร่วมกัน เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน					
19. ท่านคิดว่าการจัดเวทีชุมชนของศูนย์ข้าวชุมชน ควรจัดอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี					
20. ท่านคิดว่าการจัดชั้นมาตรฐานของศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ศูนย์ฯ ยกระดับตนเองในอนาคต					

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด 1	น้อย 2	ปาน กลาง 3	มาก 4	มาก ที่สุด 5
21. ท่านคิดว่าการออกไปรับรองสถานะศูนย์ข้าวชุมชนที่ ผ่านการจัดตั้งและดำเนินงานมาครบ 1 ปี มีความ เหมาะสม					
22. ท่านคิดว่าการจัดประกวดศูนย์ข้าวชุมชน เป็นการ เผยแพร่เกียรติคุณและผลงานศูนย์ข้าวชุมชนให้ ปรากฏต่อสาธารณชน					
การดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน					
23. ท่านคิดว่าศูนย์ข้าวชุมชน ควรนำเงินหรือปัจจัยการ ผลิตไปให้สมาชิกกู้ยืม เพื่อใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าว					
24. ท่านคิดว่าการคัดเลือกเกษตรกรผู้จัดทำแปลง 200 ไร่ หรือสมาชิก เป็นคณะกรรมการบริหารเงินของศูนย์ ข้าวชุมชนมีความเหมาะสม					
25. ท่านคิดว่าเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ควรมีส่วนร่วม ในการเป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกกองทุน หมุนเวียน					
26. ท่านคิดว่าคณะกรรมการบริหารเงินกองทุน ควรมีส่วน ร่วมในการส่งเสริมการผลิต การปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ และการจำหน่าย					
27. ท่านคิดว่าคณะกรรมการบริหารเงินกองทุน มีหน้าที่ใน การเก็บรักษาเงินสดของกองทุนเพื่อนำไปฝากเข้า บัญชีธนาคารในนามของกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าว ชุมชนตำบล					
28. ท่านคิดว่าผู้มีสิทธิ์เบิกเงินจากบัญชีกองทุน ควรทำการ เบิกเงินตามมติที่ประชุมทุกครั้ง					
29. ท่านคิดว่าควรจัดทำบัญชีควบคุมการรับ-จ่าย ของ กองทุนหมุนเวียนให้เป็นปัจจุบัน					
30. ท่านคิดว่าต้องมีการลงนามผู้รับ-ผู้จ่ายเงินกองทุน หมุนเวียนไว้ในบัญชีทุกครั้ง					

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด 1	น้อย 2	ปาน กลาง 3	มาก 4	มาก ที่สุด 5
31. ท่านคิดว่าการให้กู้เงิน/ปัจจัยการผลิต ควรพิจารณาสมาชิกที่ขาดแคลนเงินและปัจจัยการผลิตอย่างแท้จริงเป็นอันดับแรก					
32. ท่านคิดว่าการเก็บเงินหรือปัจจัยการผลิตคืนกองทุน ควรทำทันทีที่สมาชิกจำหน่ายผลผลิตได้					
33. ท่านคิดวาระเบียบข้อตกลงกองทุน ควรจัดทำข้อบังคับในเชิงลงโทษสมาชิก ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลักเกณฑ์ไว้ด้วย					
การสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน					
34. ท่านคิดว่าการประชุมศูนย์ข้าวชุมชนของแต่ละจังหวัด/อำเภอ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิต และบริหารจัดการ					
35. ท่านคิดว่าการสร้างเครือข่าย เป็นการพัฒนาความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ					
36. ท่านคิดว่าการสร้างเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชนิดต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเป็นธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี					
37. ท่านคิดว่าคณะกรรมการกลาง ทำหน้าที่รวบรวม และสรุปปัญหา นำเสนอหน่วยงานเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการผลิตข้าว					
38. ท่านคิดว่าคณะกรรมการกลาง ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์ข้าวชุมชนระดับต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ					
39. ท่านคิดว่าควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของศูนย์ข้าวชุมชนผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง					
40. ท่านคิดว่าควรระดมพลังเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ร่วมกัน					

ตอนที่ 7 แบบสอบถามปัญหา และข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ปัญหา

ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว

.....

.....

ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

ด้านการดำเนินงานผลิตและกระจายพันธุ์ข้าว

.....

.....

ด้านการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ด้านการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ด้านการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน

.....

.....

ตารางผนวกที่ 1 ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา
(α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha)

Question	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	169.50	300.103	.299	.938
A2	168.90	300.349	.353	.937
A3	168.90	292.554	.698	.934
A4	169.13	304.163	.335	.938
A5	169.08	291.969	.613	.935
A6	169.43	287.174	.564	.936
A7	169.00	286.564	.713	.934
A8	169.10	287.733	.717	.934
A9	169.02	300.025	.345	.937
A10	169.18	286.661	.706	.934
B11	168.93	295.712	.502	.936
B12	169.02	286.230	.750	.934
B13	169.08	292.584	.615	.935
B14	169.05	293.023	.710	.934
B15	168.95	287.279	.752	.934
B16	168.98	290.487	.757	.934
B17	168.93	291.969	.807	.934
B18	169.27	305.743	.259	.939
B19	169.55	290.459	.444	.937
B20	168.95	295.741	.548	.936
B21	168.88	294.112	.604	.935
B22	168.88	297.804	.464	.936
C23	169.08	292.892	.581	.935
C24	169.05	300.818	.410	.937
C25	169.10	296.041	.601	.935

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

Question	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
C26	168.85	294.849	.671	.935
C27	169.40	319.579	-.204	.948
C28	168.60	299.067	.664	.935
C29	168.73	293.538	.696	.935
C30	168.55	300.408	.620	.936
C31	169.25	304.163	.335	.938
C32	168.98	299.153	.496	.936
C33	168.75	295.885	.629	.935
D34	168.77	301.820	.459	.936
D35	168.80	299.754	.523	.936
D36	168.68	300.174	.567	.936
D37	168.83	303.071	.392	.937
D38	169.15	289.515	.721	.934
D39	168.80	295.087	.660	.935
D40	168.65	301.464	.562	.936
Reliability				
Coefficients				
N of Cases = 40.0		N of Items = 40		
Alpha = 0.937				

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๐๒๐๙/ ๖๐๕๒๑

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรียน คุณสุพัฒน์ อ่อนคง

ด้วย นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ รหัสประจำตัว ๕๓๑๔๑๐๐๕๒๕ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี” โดยมี ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต นั้น

ในการนี้เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ใคร่ขออนุญาตเผยแพร่เอกสารข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยชื่อ ที่อยู่ที่ตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และเบอร์โทรศัพท์ประธานศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถติดต่อ นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๕๗-๘๑๗๗ สำหรับรายละเอียดนิสิตจักเป็นผู้ประสานงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

โทร. ๐-๒๕๖๑-๑๐๒๕, ๐-๒๕๖๑-๘๔๕๖

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๓๔๗๗

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๐๒๐๙/ ๖๐๕๒๕

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตถอนคำร้องขอหมายเกษตรกร

เรียน เกษตรอำเภอเมืองราชบุรี

ด้วย นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ รหัสประจำตัว ๕๓๑๔๑๐๐๕๒๕ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี” โดยมี ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต นั้น

ในการนี้เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ใคร่ขออนุญาตถอนคำร้องขอหมายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๕๕ คน เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถติดต่อ นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๕๗-๘๑๗๗ สำหรับรายละเอียดนิตินิจักเป็นผู้ประสานงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

โทร. ๐-๒๕๗๙-๑๐๒๕, ๐-๒๕๔๒-๘๔๕๖

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๓๔๗๗

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๐๒๐๙/๖๕๒๓

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์นัดหมายเกษตรกร

เรียน เกษตรอำเภอโพธาราม

ด้วย นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ รหัสประจำตัว ๕๓๑๔๑๐๐๕๒๕ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี” โดยมี ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต นั้น

ในการนี้เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ใคร่ขอความอนุเคราะห์นัดหมายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน ๗๕ คน เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถติดต่อ นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๕๗-๘๑๗๗ สำหรับรายละเอียดนิสิตจักเป็นผู้ประสานงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

โทร. ๐-๒๕๕๗-๑๐๒๕, ๐-๒๕๕๒-๘๔๕๖

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๓๔๗๗

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๐๒๐๙/ ๑๐๕๒๔

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์นัดหมายเกษตรกร

เรียน เกษตรอำเภอบ้านโป่ง

ด้วย นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ รหัสประจำตัว ๕๓๑๔๑๐๐๕๒๕ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี” โดยมี ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต นั้น

ในการนี้เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร ใคร่ขอความอนุเคราะห์นัดหมายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน ๒๕ คน เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถติดต่อ นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๕๗-๘๑๗๗ สำหรับรายละเอียดนิสิตจักเป็นผู้ประสานงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

โทร. ๐-๒๕๗๙-๑๐๒๕, ๐-๒๕๔๒-๘๔๕๖

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๓๔๗๗

ที่ ศธ ๐๕๑๓.๑๐๒๐๙/ ๖๐๕๒๒

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๕๐ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้หนดหมายเกษตรกร

เรียน เกษตรอำเภอปากท่อ

ด้วย นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ รหัสประจำตัว ๕๓๑๔๑๐๐๕๒๕ นิสิตปริญญาโทสาขาส่งเสริม
การเกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกร
ที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดราชบุรี” โดยมี ผศ.ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ เป็นประธานกรรมการ
ที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต นั้น

ในการนี้เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ภาควิชาส่งเสริมและ
นิเทศศาสตร์เกษตร ใคร่ขอความอนุเคราะห์หนดหมายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เป็นสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชน
ในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน ๖๕ คน เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถติดต่อ
นางสาวชลธิชา เชี่ยวชาญ ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐-๗๕๗-๘๑๗๗ สำหรับรายละเอียดนิสิตจักเป็นผู้ประสานงาน
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร

โทร. ๐-๒๕๗๙-๑๐๒๕, ๐-๒๕๔๒-๘๔๕๖

โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๓๔๗๗

ภาพผนวกที่ 1 การเก็บข้อมูลงานวิจัย

ภาพผนวกที่ 1 (ต่อ)

ภาพผนวกที่ 2 ศูนย์ข้าวชุมชน บ้านรางไม้แดง ตำบลเจดีย์หัก อำเภอเมืองราชบุรี

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวชลธิชา เชื้อวชาญ

วัน เดือน ปี ที่เกิด

7 พฤษภาคม 2531

สถานที่เกิด

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พืชสวน)

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร-
ลาดกระบัง

